

Demerbekken

Wateruitvoeringsprogramma

Bekkenbestuur 29 mei 2024

Samen werken aan water

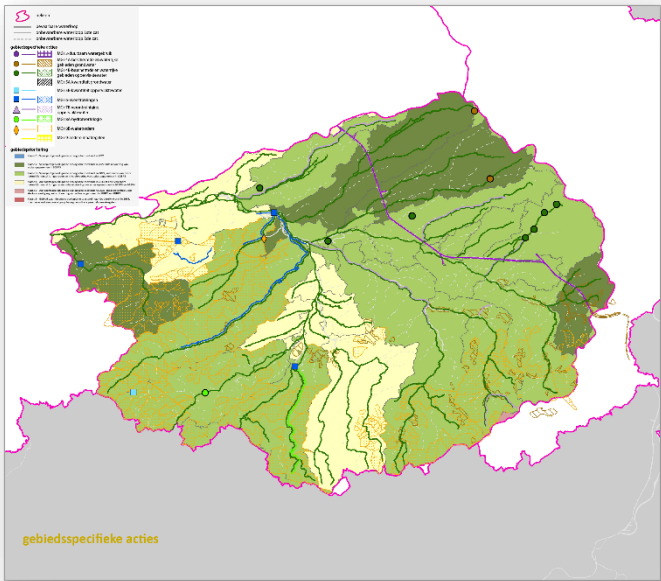
Integraal Waterbeleid
Demerbekken



Met het **wateruitvoeringsprogramma** voor het **Demerbekken** leggen de partners binnen het bekken de **prioritering** incl. **timing** vast voor de **uitvoering** van de **gebiedsspecifieke acties** die nodig zijn om in het bekken de waterkwaliteit en ecologie te verbeteren, de structuur van de waterlopen te herstellen, de overstromings- en droogteproblematiek aan te pakken en de waterbeleving te verhogen.

De uitvoering van het actieprogramma van het bekken specifiek deel [Demerbekken](#) van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 vormt de basis van het uitvoeringsprogramma , aangevuld met andere acties en projecten, die bijdragen aan de te halen toestand.

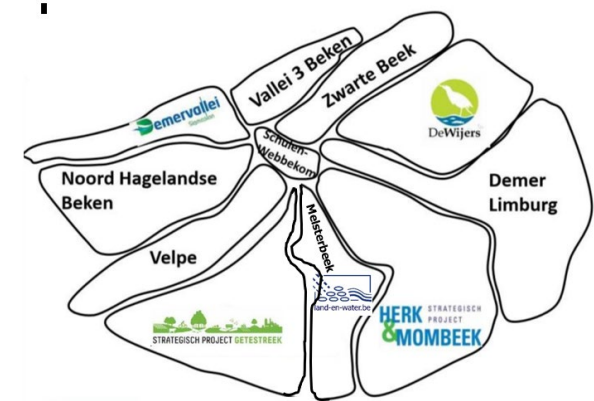
Naast de gebiedsspecifieke acties is het belangrijk dat ook de [generieke acties \(Vlaams deel 2022-2027\)](#) uit de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 uitvoering krijgen. Zij leveren immers een belangrijke bijdrage aan het halen van de doelstellingen.



Figuur 1: [locatie gebiedsspecifieke acties opgenomen in het bekkenspecifieke deel Demerbekken van de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027](#)

Per gebied in het bekken hebben de partners samen de te halen **doelstellingen** uitgeschreven alsook het **engagement** dat ze aangaan om bij te dragen aan het halen van die doelstellingen. Bij de verschillende initiatieven (acties/projecten) is een stand van zaken en planning opgenomen. Indien van toepassing zijn ook de knelpunten/drempels weergegeven die de realisatie van de actie of het project bemoeilijken of in de weg staan.

Demer Limburg	3
Zwarte Beek	10
De Wijers.....	14
Noord-Hagelandse Beken	27
Herk & Mombeek.....	36
Velpe	48
Vallei van de 3 Beken	60
Demerdelta	64
Demervallei	69
Getes.....	75
Melsterbeek.....	89
Albertkanaal.....	97



Demer Limburg



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Munsterbeek is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027. Demer I en II zijn speerpuntgebied klasse 3 en hebben enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Munsterbeek ingeschat als laag, voor Demer I en Demer II als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021. Bij die zomeroverstromingen van 2021 stonden in centrum Hasselt meerdere straten en buurten (vb. Kinopolis) onder water. De overstroming komt in dit geval niet vanuit een waterloop, maar is net het ontbreken van een afvoerende waterloop, gecombineerd met verharding en riolering, die het water niet meer kan slikken, die het centrum van Hasselt onder water zet.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken (Munsterbeek) (Demer I) (Demer II)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt, samen met Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, het Integraal Project 'Demer Limburg' dat het vorige planperiode opstartte met een doorlichting van Munsterbeek & Demer I. Tot de gebiedscoalitie van dit integraal project behoren alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Limburg, Watering Het Vereveld), gemeentebesturen (Riemst, Hoeselt, Bilzen, Diepenbeek, Hasselt, Genk, Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquaflin en Fluviu) en middenveld (Boerenbond, Natuurpunt, Limburgs Landschap, Limburgse Milieukoepel). We prioriteerden samen een aantal concrete acties, die, met steun van VMM, verder werden uitgewerkt tot voorontwerp. Sommige acties zijn intussen al uitgevoerd, andere worden ze, in het kader van het in 2022 goedgekeurd project Water-Land-Schap tegen ten laatste 2025 gerealiseerd met dezelfde gebiedscoalitie als bij het integraal project. Acties in Bilzen worden ook meegenomen in de werking van het Nationaal Park Hoge Kempen.

Demer II en een deel van Demer I vallen buiten de scope van dit waterlandschapsproject, maar worden wel in dit integraal project opgevolgd. Naast de activiteit rond de hoofdwaterloop van de Demer zijn hier ook de noordelijke zijlopen van de Demer belangrijk, die worden opgevolgd in het integraal project van 'De Wijers' (zie verder).

 **Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken**



HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

KLIMAATROBUUST BEEK- EN LANDSCHAPSHERSTEL MUNSTERBEEK

➔ Herstel meanderpatroon van de Munsterbeek aan de Appelboomgaardstraat

Provincie Limburg en stad Bilzen versterken de ecologische waarde van de Munsterbeek in het open gebied stroomafwaarts van de Appelboomgaardstraat. Het **herstel van de natuurlijke loop van de Munsterbeek** stimuleert niet alleen de ontwikkeling van natte natuur, het zorgt er ook voor dat water beter kan worden vastgehouden en dat heel wat soorten in het gebied kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Het herwaarderingstraject bestaat uit het actief uitgraven en terug inschakelen van oude **meanders**, de creatie van **micromeanders** en het inbrengen van natuurlijke materialen zoals **dood hout** en stenen. Dit creëert verschillen in stroomsnelheden in de waterloop en in het materiaal op de bodem van de beek. Het project werd voorbereid binnen het integraal project en zal gerealiseerd worden met steun van de **blue deal oproep lokale hefboomprojecten Natte Natuur**. Het project, dat kadert in actie [4B B 0318](#), is **in voorjaar 2024 in uitvoering**.

➔ Waterlandschap Munsterbeek

Op het integraal project bepaalden we samen de prioritaire acties, die we, ondersteund door VMM lieten uitwerken tot op concreet uitvoerbaar voorontwerp-niveau. De uitvoering (van de acties [4B B 0310](#) en [4B B 0318](#)) wordt ondersteund met blue deal middelen en via het in 2022 goedgekeurde '**Waterlandschap Munsterbeek**'. Alle acties van dit waterlandschapsproject zijn momenteel in voorbereiding en moeten in principe **tegen ten laatste 1 juli 2026 uitgevoerd** zijn, met name

Actie graslanden : Deze actie bestaat uit 2 deelacties. Een eerste deelactie is een studie rond de mogelijkheden voor natuurinclusieve landbouw in Herk en Mombeek en Munsterbeek regio in relatie tot graslanden. Deze actie kadert ook in de LNE-projectoproep landbouw en natuur. De studie werd aanbesteed begin 2024 en is direct daarna van start gegaan. Voor beide regio's werd een desktopanalyse uitgevoerd waarbij kanshebbende bedrijven werden gedetecteerd. Verder wordt momenteel ingezoomd op 2 focusgebieden waar we concreet op zoek zullen gaan naar mogelijke demobedrijven voor natuurinclusieve maatregelen. De focuszones zijn omgeving Hoefaert voor Munsterbeek en Alken Valley voor Herk en Mombeek. De studie loopt eind 2024 af. De tweede deelactie bestaat uit experimenten met vergoedingen voor graslandeigenaars voor behoud van

graslanden in combinatie met een vernattingsmaatregel. Momenteel lopen de gesprekken met VLM om te bepalen hoe deze vergoedingen eruit moeten zien. De bedoeling is om deze vergoedingen uit te testen in 2024 en 2025.

Actie begeleiding van landbouwbedrijven m.b.t. waterbeheer

Actie samenvloeiing Demer Munsterbeek (Slagmolen): Momenteel lopen de gesprekken rond grondverwerving, die nog enige tijd kunnen vragen. De voorontwerpplannen zijn klaar om tot uitvoering over te gaan wanneer de grondverwerving is gefinaliseerd en een omgevingsvergunning is verkregen.



Actie Weerstandspad – Oude Beekstraat

(3) Omlegging Wilderbeek: de voorontwerpplannen werden aangepast om de Wilderbeek via een alternatief tracé te kunnen omleggen en hierbij nog extra ruimte voor water te kunnen creëren. Tegelijk wordt de drainerende werking van de huidige Wilderbeek verminderd. Met Aquaflin wordt momenteel (2024) overlegd hoe de kruising met de bestaande collector technisch kan worden uitgevoerd. Natuurpunt voert momenteel voor dit deelgebied de onderhandelingen inzake grondverwerving. Uitvoering vanaf verkrijgen omgevingsvergunning, vermoedelijk in 2025.



Op te heffen traject Wilderbeek

(4) Omlegging Elsterbeek en vernatting omliggende gronden (in eigendom van Natuurpunt). Uitvoering vanaf verkrijgen omgevingsvergunning, vermoedelijk in 2025. Deze deelactie wordt zoveel mogelijk gelijktijdig met deelactie 3 gerealiseerd.

➡ **Omgeving Hoefaert**

Ten noorden van het kanaal, in de omgeving rond natuurgebied de Hoefaert, zijn verschillende initiatieven lopende. De stad Bilzen heeft een actie om de rabatstructuren in de hogergelegen bossen in eigendom van de stad, deels te dempen zodat het drainerend effect ervan sterk gereduceerd wordt en de infiltratiecapaciteit in deze bossen vergroot. In 2024 zijn/worden enkele terreinbezoeken gedaan om te kijken waar welke ingrepen het best uitgevoerd worden. Op basis van het digitaal hoogtemodel en deze terreinbezoeken met mensen met kennis van zaken, zullen in 2024 de eerste acties worden uitgevoerd. Verder wordt in 2024 een samenkomst georganiseerd met alle betrokken partijen actief in het gebied (Orchis, provincie Limburg, Vlaamse Waterweg, ANB, stad Bilzen, lokale landbouwer) om enkele uitdagingen te bespreken. Talrijke beverdammen op de Munsterbeek zorgen voor een grote druk op de dijken van enkele vijvers, veel water dat het graslandgebied in landbouwgebruik instroomt en mogelijk een bedreiging voor de geïsoleerde populatie beekprik op dat traject (vismigratieknelpunten net ten noorden en zuiden van het kanaal).

BEEK- EN VALLEIHERSTEL DEMER I

➡ **Benedenstrooms structuurherstel voor het afstroomgebied van Demer II**

Inzake de **visdoorgang aan de Robbemolen** zorgt de VMM voor een **aanbesteding in 2023 om in 2024 tot uitvoering** van het opheffen van het vismigratieknelpunt over te gaan. (in kader van actie [4B_B_0317](#)).

BEEK- EN VALLEIHERSTEL DEMER II

➡ **Acties van de stad Genk in het kader van het project rond de Stiemer**

(zie bespreking gebied 'De Wijers')

➡ **Caetswijers**

(zie bespreking gebied 'De Wijers')

EROSIEBESTRIJDING

➡ Erosiebestrijding

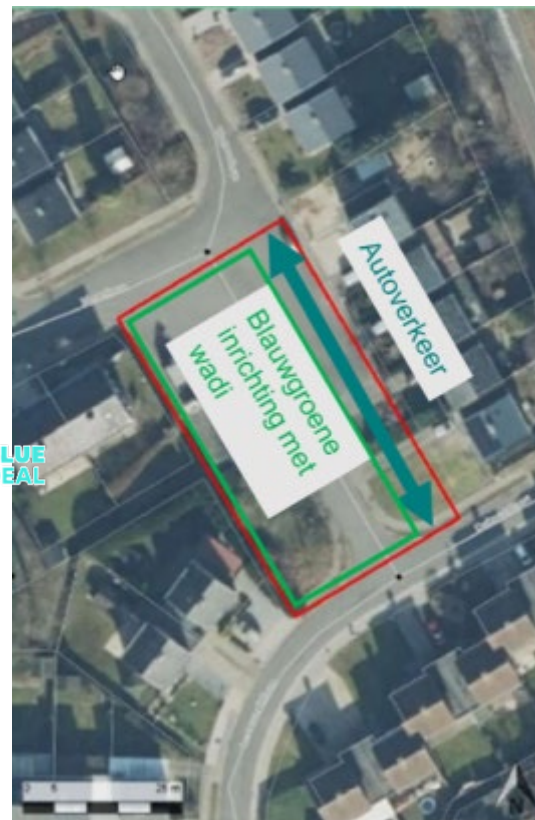
In 2022 werden er in het kader van de actie 'Uitvoeren van **erosiebestrijdingsmaatregelen** in afstroomgebied van de **bovenloop van de Munsterbeek en de Wilderbeek**' ([8B A 0147](#)) op **0.26 ha** beheersovereenkomsten gesloten, voor actie 'Uitvoeren van erosiebestrijdingsmaatregelen in afstroomgebied van de **Winterbeek** en van de **bovenloop van de Demer**' ([8B A 0149](#)) op **16,47 ha**.

ONTHARDING IN STEDELIJK GEBIED

➡ Hasselt onthardt de Banneuxwijk

De stad Hasselt pakt 6 uiteenlopende locaties aan in de wijk Banneux om er een onthardingsgolf te creëren. De speelplaatsen van kindercampus Mozaïek, Kindsheid Jesu en vzw KIDS worden groenblauw ingericht. Het bedrijventerrein Corda Campus legt een groenblauwe verbinding met de wijk aan en de stad zorgt voor een groenblauwe herinrichting van het openbaar domein. Als zesde deelproject wil Hasselt de wijkbewoners aansporen om hun (voor)tuin te ontharden. De ontharding op al deze locaties samen is goed voor 4080 m². In deze projecten gaat er veel aandacht aan waterinfiltratie via het aanbrengen van beplanting, wadi's en begroeide infiltratiestroken. Er wordt gekozen voor inheemse kruiden en struiken met aandacht voor bestuiversvriendelijke beplanting. Met deze extra stadsnatuur komt er een groenere verbinding tussen twee bestaande groenpolen. De uitvoering van deze actie, die kadert in de projectoproep 'groenblauwe parels', **start in 2023 en loopt tot 2026 en bevat volgende locaties:**

- 1: *Kindercampus Mozaïek – vergroenen speelplaats*
- 2: *Kindsheid Jesu – vergroenen speelplaats*
- 3: *vzw KIDS – vergroenen speelplaats*
- 4: *Corda Campus – verbinding naar Banneuxwijk*
- 5: *openbaar domein Banneuxwijk*
- 6: *private tuinen Banneuxwijk*



KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ➡ - In het kader van WATERLANDSCHAP MUNSTERBEEK worden belangrijke deelprojecten aangepakt voor het gebied van de Munsterbeek, die eerder in het kader van integraal project en dienstenbestek werden voorbereid. Er zijn echter nog meer opportuniteiten inzake beek en valleierherstel, zowel in het gebied van de Munsterbeek als voor Demer I en II die best zouden worden aangepakt, maar waarvoor er niet voldoende mankracht beschikbaar is (middelen mogelijk wel via

nieuwe projectaanvragen, maar die zijn niet realistisch zonder de nodige mankracht). Waterlandschap Munsterbeek loopt ook af tegen medio 2026. In het kader van Waterlandschap is een beperkte ondersteuning in mankracht voorzien, die neerkomt op een ondersteuning van één werkkraft 2 dagen per week gedurende het project. In 2026 stopt de ondersteuning.

✎ Voor wat het benedenstroomse gebied van Demer I en II betreft zijn er ook grote opportuniteiten inzake beek- en valleierstel. Voor een aantal van deze deelprojecten werd al de nodige voorbereiding gedaan in het kader van het signaalgebied Diepenbeek en de compensaties voor de Spartacus tramlijn. Doordat Spartacus intussen niet meer op de agenda staat zijn deze projecten voorlopig 'on hold', al wordt er geprobeerd om ze toch terug op te nemen. Voor het ruimere benedenstroomse gebied van Demer I en Demer II is er nood aan een grondige ecohydrologische studie en de nodige modellering om op een gefundeerde wijze aan valleierstel te doen in een win-win voor droogte- en waterlastaanpak, biodiversiteit en waterkwaliteit (door structuurherstel). Hiervoor zijn echter momenteel geen mensen of middelen beschikbaar.

Zwarte Beek



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

Het Zwarte Beek is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Zwarte Beek ingeschat als laag. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het

integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.

Voor de Zwarte Beek geldt dan nog extra dat we hier te maken hebben met een gebied met veel veen. Dat betekent dat verdere verdroging van de veenlaag ook een negatieve invloed heeft inzake de uitstoot van stikstofgassen in de atmosfeer, wat zeer nadelig is in het kader van de klimaatopwarming. Zowel vanuit het aspect van klimaatadaptatie als van klimaatmitigatie is het uiterst belangrijk om de valleien (en hun waterlopen) niet droog te laten vallen en te investeren in meer 'natte natuur'. Vanuit het bekkensecretariaat proberen we tot een totaalbenadering van het veengebied van de Zwarte Beek te komen om de problematieken van watertekort, wateroverlast, veenherstel, klimaatmitigatie en biodiversiteit aan te pakken.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt het **Integraal Project Zwarte Beek** dat betrekking heeft op het volledige afstroomgebied van de Zwarte Beek. In het integraal project zijn alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Limburg, Watering Schulensbroek), gemeentebesturen (Beringen, Heusden-Zolder, Lummen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquafin en Fluvius), het middenveld (boerenbond, natuurland, limburgs landschap en limburgse milieukoepel) en het Regionaal Landschap Lage Kempen betrokken. We werken hierbij intensief samen met **natuurinrichting Zwarte Beek** (trekker ANB/VLM) en Interegproject **Care Peat** (trekker Natuurpunt) rond veenherstel. Met een samenwerkingsovereenkomst probeert het bekkensecretariaat, op vraag van 'care peat' de verschillende partners voor het gehele gebied meer te laten samenwerken rond veenherstel en integraal waterbeleid. Op 11 september 2023 organiseerde het bekkensecretariaat de **10de Demerdag in Beringen rond dat thema veenherstel en het gebied van de Zwarte Beek**.



Tijdens de 10de Demerdag, op 11 september 2023 in Beringen, stond een heel specifiek type van sponslandschap in de spotlights: het veengebied van de Zwarte Beek. In dit

prachtig water- veen- en natuurgebied zijn de voorbije jaren heel wat projecten uitgevoerd en staat nog heel wat op stapel.



Willy Vanlook, grondlegger van het behoud, herstel en de ontwikkeling van de Zwarte Beek, gaf de aftrap. Daarop volgden boeiende excursies en uiteenzettingen over het natuurinrichtingsproject van ANB en VLM, het internationaal project Care Peat van Natuurpunt en de hermeandering in de benedenloop door VMM.

Na het overzicht van de tien integrale projecten in het Demerbekken en een toelichting over de waterkwaliteit in de Zwarte Beek sloot professor Gert Verstraeten af met een boeiende toelichting over het belang van veenherstel in de Zwarte Beek en het Demerbekken.

Deze jubileumeditie was een organisatie van het bekkensecretariaat Demerbekken, in samenwerking met Natuurpunt, de stad Beringen, VMM, VLM en ANB.

De [presentaties](#) kan je raadplegen op de site van het Demerbekken.

Het bekkensecretariaat sprak met de verschillende stakeholders in het veenverhaal van de Zwarte Beek om problemen te detecteren en opportuniteiten aan te boren. Hierover in meer in volgende wateruitvoeringsprogramma's.



[Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)



HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

VEENHERSTEL EN VALLEI- EN BEEKHERSTEL HAND IN HAND

➡ Natuurinrichting Zwarte Beek in volle uitvoering

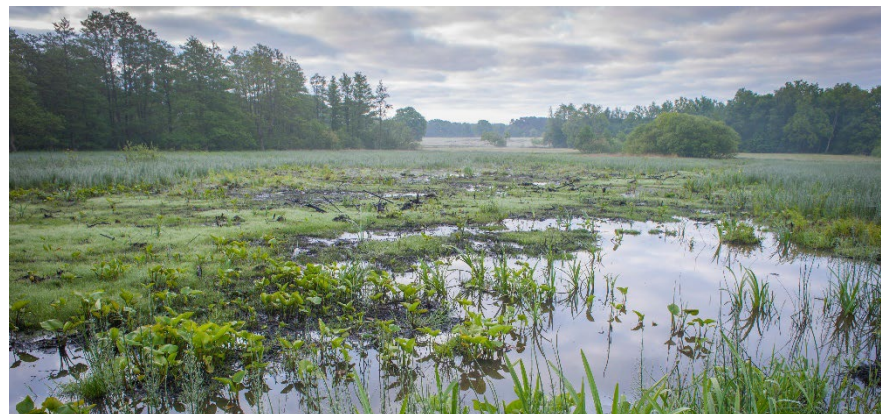
In de loop van de volgende jaren worden deze werken verder uitgevoerd, waardoor in totaal meer dan 4 km Oude Beek verondiept wordt en meerdere tientallen hectare veengebied hersteld. Hiermee wordt in sterke mate bijgedragen tot het realiseren van actie 4B_I_0005 uit het SGBP.

Het projectuitvoeringsplan van 'natuurinrichting Zwarte Beek' omvat een veelheid van werken die worden gerealiseerd in verschillende fases. De eerste **uitvoering startte in de zomer van 2022** met ondermeer het **herstel van de historische meander** aan de Zwarte beek ter hoogte van de Kraaienstraat, een heraanleg van **bruggen** over Oude en Zwarte Beek op het Melkpad en aanleg **amfibietunnels** op dit fietspad en een heraanleg van de oude beek in functie van het herstellen van de meer optimale waterhuishouding in dit veengebied. Dit gebeurde door het **verondiepen van de Oude beek**, het plaatsen van damwanden en het **herprofiëren van de beekbedding en aanliggende oevers**. Daarmee wordt vermeden dat water afkomstig uit landbouwgebied het natuurgebied invloet en er voor verrijking van de vegetatie zou zorgen. Met de **aanleg van een kavelsloot**, aangetakt op de Winterbeek, wordt vermeden dat water afkomstig uit landbouwgebied het natuurgebied invloet. Voormalige **weekendvijvers werden heringericht** tot meer ecologische waterpartijen. Agentschap voor Natuur en Bos, Natuurpunt vzw, stad Beringen en provincie Limburg zorgen samen voor de uitvoering van de verschillende deelprojecten. Meer info in het  Projectuitvoeringsplan Zwarte Beek



[Animatiefilmpje veenherstel](#)

➡ Care Peat in Middenloop Zwarte Beek



Het Interreg-project Care-Peat herstelt in vijf Europese landen het veengebied, zodat dat opnieuw koolstof opslaat in de bodem in plaats van het vrij te laten in de atmosfeer. Het partnerschap bestaat uit zeven kennisinstellingen en vijf natuurorganisaties uit België, Frankrijk, Ierland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk, waaronder Natuurpunt. In Vlaanderen diende en dient de vallei van de Zwarte Beek als focusgebied. Met carepeat werd afgesproken om de gebiedsgerichte werking ervan mee te integreren in het integraal project 'Zwarte Beek'. Meer info op <https://www.natuurpunt.be/pagina/care-peat-veen-als-natuurlijk-reservoir-van-koolstof>



[Carepeat in beeld](#)

[Het carepeat project liep af in december 2023](#). Binnen dit project werd dus 230 hectare hydrologisch hersteld in middenstroom zwarte beek. Daarvoor werd 15km aan perceelgrachtjes gedempt en 2.7km aan waterlopen verondiept tot 20cm onder maaiveld. In de loop van 2024 /2025 staat ook de verontdieping van ongeveer 1km waterloop en het dempen van een aantal vijvers op het programma.

Het beekherstel kadert in de actie 'Beek- en valleierstel voor het afstroomgebied van de Zwarte Beek, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Zwarte Beek ([4B_B_0315](#)).

In september 2023 werd in Antwerpen, in het kader van het carepeat project de internationale conferentie 'Power to the Peatlands' georganiseerd als afsluiting van het project, maar ook op de Demerdag (zie hiervoor) werden de resultaten voorgesteld.



In het kader van het afgelopen project stonden

in 2023/2024 nog verdere werken op het programma : een demping van een **tweetal greppels** en **verdere verondieping** (stroomopwaarts Vloedgracht V2 en Bakelbeek), afhankelijk van de verkregen vergunningen. Daarnaast wordt er ook vele hectaren (131 ha) met rupsmaaier gemaaid, om de **waardevolle Kleine zeggevegetatie** te herstellen.

➡ Opmaken gebiedsvisie voor gebied 'De Motten' aan de Helderbeek

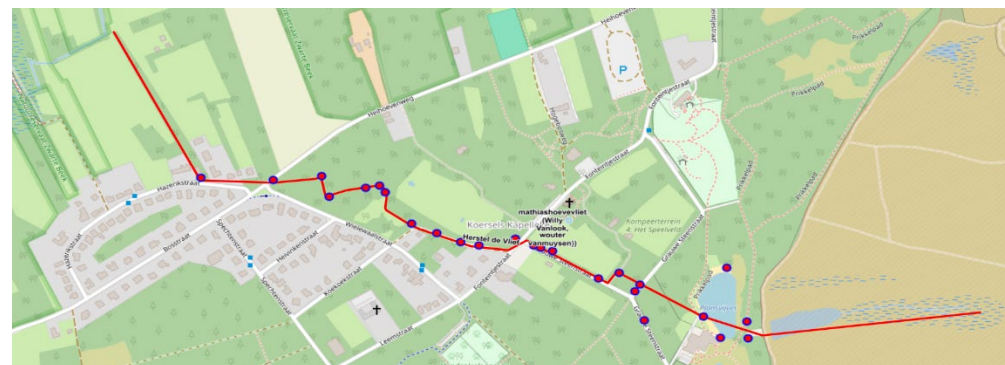
De bluedeal coördinator analyseert de kansen voor water in het kader van een gebiedsplan voor de zone 'De Motten' in Beringen (Motstraat).



Overleg/participatie met actoren starten in najaar 2024.

➡ Kansen voor water aan de Vliet in Beringen

Regionaal Landschap Lage Kempen maakt een gebiedsvisie voor het gebied van de plonsvijver tot aan de monding in de Oude Beek, samen met de betrokken partners en inwoners van Beringen. Voorjaar 2024 starten overleg en inventarisatie. Najaar 2024 wordt de gebiedsvisie verder uitgewerkt en naar (co)financiering gezocht.



KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ↪ - Er wordt hard gewerkt in dit gebied aan watersysteem- en veensysteemherstel, wat ook belangrijk is in het kader van de klimaatmitigatie, want verdrogend veen stoot veel CO2 uit. In de praktijk blijkt echter dat er naar de toekomst toe nog veel meer dient te gebeuren en dat uitvoeringsdossiers in de praktijk een moeilijk en tijdrovend vergunningsparcours moeten afleggen.
- ↪ - Vanuit het (aflopend) project Care Peat werd gevraagd om in het kader het overleg tussen de verschillende partners verder te zetten in het kader van het 'integraal project Zwarte Beek', dat door het bekkensecretariaat wordt georganiseerd. Daarnaast wordt gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst en mogelijk verdere toekomstige stappen om het project verder te kunnen zetten.
- ↪ Het bekkensecretariaat heeft een gesprek gehad met de verschillende actoren in het gebied van de Zwarte Beek. Bedoeling is om hieruit te komen tot een aantal aanbevelingen. Wordt vervolgd ...

De Wijers



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Mangelbeek is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027. Het gebied van 'De Wijers' omvat ook het noordelijk afstroomgebied (de zijlopen) van Demer II en Demer III, speerpuntgebied klasse 3, die enkel nog natuurlijk herstel nodig hebben om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. Naast genoemde waterlopen bevat het watersysteem van 'De Wijers' ook een groot aantal vijvers ('stilstaande waterlichamen') en de noordelijke zijlopen van het gebied van Demer Limburg (zie ook daar).



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Mangelbeek ingeschat als laag, voor Demer I en Demer II als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.



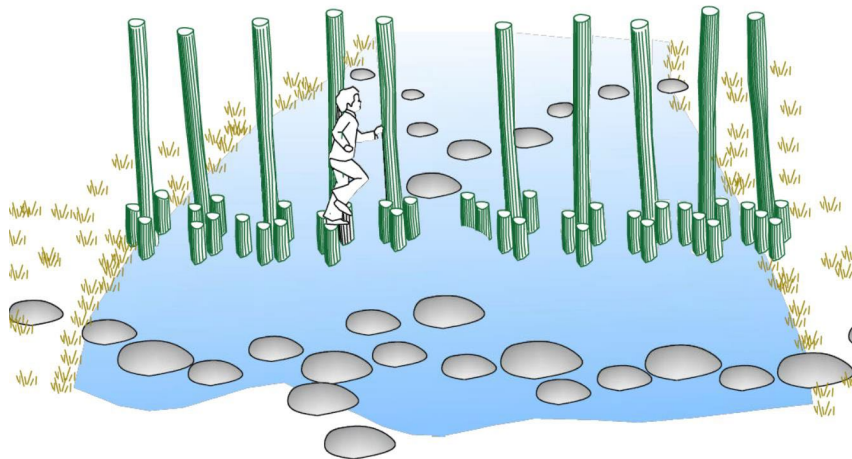
watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Waterbeleving in natte natuur project Laambeek in Kelchterhoef.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat werkt verder aan het Integraal Project 'De Wijers', in nauwe samenwerking met de **Stuurgroep van de Wijers** en organiseert, samen met Dep. Omgeving, de VLM en provincie Limburg het **Waterplatform van de Wijers**. Ook met de recent opgestarte **landinrichtings**projecten van de Wijers en het Masterplan **Stiemervallei** Genk wordt intens samengewerkt. Voor de **Mangelbeek** maakt het bekkensecretariaat een doorlichting en startte het een specifiek integraal project op. Met al deze, met elkaar verbonden projecten, organiseren we het integraal waterbeleid in dit gebied van vijvers en afstroomgebieden naar de Demer. Participanten in het project zijn alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Limburg, Wateringen), gemeente- en stadsbesturen (Hasselt, Genk, Zonhoven, Houthalen-Hechteren, Diepenbeek, Heusden-Zolder, Lummen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquafin en Fluvius), het middenveld (boerenbond, natuurland, limburgs landschap, landelijk Vlaanderen) en de Regionale Landschappen 'Lage Kempen' en 'Kempen en Maasland', toerisme Limburg en domein Bokrijk

Kandidatuur De Wijers voor Unesco Biosfeergebied: aandacht voor water in balans

De partners van De Wijers bereiden op dit moment ook de kandidatuur voor om een Unesco Biosfeergebied te worden. Het behalen van het Unescolabel biedt heel wat voordelen voor De Wijers:

- Door de geïntegreerde aanpak van behoud en ontwikkeling met focus op duurzaamheid draagt een Biosfeergebied bij aan de verbetering van de levenskwaliteit door het creëren van een gezondere omgeving.
- (Inter)Nationale erkenning die een gebied geniet als voorbeeld of laboratorium voor duurzame ontwikkeling
- Keurmerk dat een belangrijke bijdrage zal leveren aan het 'op de kaart zetten' van De Wijers: toerisme, streekproducten, ...
- De erkenning werkt ook als vliegwieltje bij subsidieaanvragen en fondsenwerving.
- Erkenning voor het jarenlange werk dat verschillende stakeholders onophoudelijk in het gebied hebben geleverd
- Een grotere betrokkenheid en een sterkere streek trots zorgen bij inwoners, overheden en ondernemers om zich in te zetten voor het beheer en duurzaam gebruik van hun leefomgeving.
- Deel van het wereldwijde Biosfeer-netwerk: uitwisselen van kennis en expertise

- Stimulans aan toegepast wetenschappelijk onderzoek, monitoring en educatie om de uit te voeren acties te begeleiden en zorgt ook op deze manier voor een economische impuls.

Een onderdeel van dit traject is de opmaak van een nieuw Masterplan voor De Wijers. In 2024 worden tijdens werksessies met alle partners en stakeholders in De Wijers de bouwstenen voor het nieuwe Masterplan en daaraan gekoppelde Onderzoeksplan verzameld. Hierbij is veel aandacht voor hoe we het water in De Wijers in balans kunnen krijgen, wat er nodig is voor een goede waterhuishouding en waterverdeling, welke bijkomende kennis en onderzoek hiervoor nodig is en welke acties oplossingen kunnen bieden voor natuur, recreatie, landbouw, ... gelet op de klimaatimpact (problematiek van droogte en wateroverlast), problematieken rond waterhuishouding en waterverdeling, mijnverzakkingsproblematiek, enz.

➡ **Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken**

➡ **Meer info op <https://www.dewijers.be/>**

➡ **Meer info over het Unesco Biosfeertraject van De Wijers: <https://www.dewijers.be/biosfeer>**



[De Wijers in beeld](#)

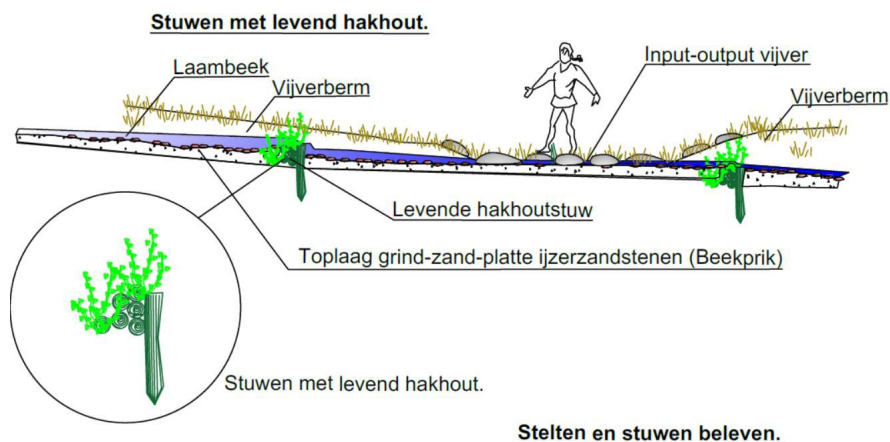


De Wijers
Land van 1001 vijvers

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

NATTE NATUUR ALS BASISPRINCIPE VAN DE WIJERS

⇒ Hefboomproject voor natte natuur aan de Laambeek in Kelchterhoef



In dit Blue Dealproject (actie [4A B 0025](#)) wordt het historisch veengebied van Kelchterhoef in de Laambeekvallei hersteld. Regionaal Landschap Lage Kempen trekt, samen met de Provincie Limburg en Gemeente Houthalen-Helchteren. De **uitvoering is gepland van september 2024 tot maart 2025 (vertraging wegens archeologienota en technisch verslag)**. Het **veengebied wordt vernat door het afschuinen en afgraven van de beekoever** nabij Hoeve Mienke en verondieping van de Laambeek door hergebruik van deze grond. We brengen een aantal **'levende stuw' elementen + stenen in de beek**, ook ten voordele van het voorkomen van de **beekprik**. Verder worden de rabatten op de linkeroever van het broekbos dichtgelegd en creëren we een **doorstroommoeras** op de rechteroever.

Ook aan **waterbeleving** wordt gedacht bij het aanbrengen van **educatieve water speelelementen en infoborden**.

DE STIEMER: EEN STERK MERK !

De stad Genk lanceerde verschillende acties, die uiteraard ook kaderen in de algemene actie rond bovenstrooms structuurherstel van het waterlichaam Demer II ([actie 4B B 0320](#)) maar vooral in het **Masterplan Stiemer in Genk**. De uitstekende coördinatie van de stadsadministratie en de voorbeeldige samenwerking tussen de verschillende diensten en organisaties zorgen ervoor dat we hier snel vooruit gaan.



[Kijk hier hoe het project van de Stiemer in 2022 koninklijk bezoek ontving](#)

Van de acties, ingebracht in het nieuwe stroomgebiedbeheerplan zijn er al een groot aantal gerealiseerd of in uitvoeringsfase.. Zie de bespreking van de individuele projecten hieronder.

⇒ Klimaatrobuuste inrichting Stiemervallei Genk

Dit project van de **stad Genk** behoort tot de eerste **oproep groenblauwe dooradering**, werd **opgestart in 2022 en loopt, in meerdere fases, tot 2027 (met quick win's tegen ten laatste 2025)**. De stad Genk **waardeert de Stiemervallei op tot een groenblauwe ader door de stad**. Diverse **onthardings- en watermaatregelen**, die in het volledige valleigebied worden uitgevoerd, zorgen voor het **herstel van de natuurlijke valle- en waterdynamiek**. Hierdoor kan de vallei haar **sponsfunctie** beter vervullen zodat er **meer water beschikbaar is in droge periodes**, wat ook de **biodiversiteit** versterkt.





Het transformatieproject moet een wijk in de vallei met natuurgebaseerde oplossingen klimaatbestendig maken. Om het overstortprobleem van de riolering naar de Stiemer terug te dringen, worden **SUDS (Sustainable Draining Systems)** uitgerold naar het voorbeeld van het pilootproject Wijwater. Met de quick wins wordt er gewerkt aan een nieuwe ecologisch waardevolle waterloop in de vallei, wordt natte natuur gevrijwaard van bebouwing en worden de valleiflanken gedeeltelijk onthard.

➡ **Metten is weten: een meetnet voor de Stiemervallei**

De actie over het **opzetten van een meetnet in de Stiemervallei** ([7B_H_0022](#)) werd in 2022 al afgesloten, maar wordt **verder gezet** in het kader van een doorstart van het Stiemerlab, dank zij een **samenwerkingsovereenkomst met VITO en VMM**.

(zie verder ook het 'Living Lab Stiemer')



[Kijk hier hoe dat er aan toegaat.](#)

➡ **Herstel oude meander Stiemer, ter hoogte van het Sportin GenkPark**

De actie van het **herstel van een oude meander in de Stiemervallei, ter hoogte van het Sportin GenkPark** ([4B_B_0336](#)) maakt intussen deel uit van een goedgekeurd en gesubsidieerd project groenblauwe dooradering, waarvan de **uitvoering voorzien is in 2024 en 2025**.



➡ **Uitvoering aan de Slagmolen (Stiemervallei)**

Het voorontwerp voor het **bewaren en versterken van de ecologisch- hydrologische waarde van de Slagmolen (Stiemervallei)** ([4B_I_0014](#)) werd goedgekeurd in 2023. Daarna zijn een MER en nog verdere studie nodig. De **uitvoering wordt voorzien tegen 2026**, in het kader van landinrichting in samenwerking tussen VLM, Stad Genk, Aquafin en Fluvius.

➡ **Herstel natuurlijk watersysteem in Waterschei (Stiemervallei)**

De actie van het **herstel van een meer natuurlijk watersysteem in Waterschei (Stiemervallei)** ([4B_I_0015](#)) werd in 2022 al deels gerealiseerd. Een **living lab** werd opgestart en een proefopstelling gebouwd. **In 2023 volgde de verdere planvorming van de groenblauwe maatregelen op publiek domein, met uitvoering in 2024.**



➡ **Hydrologisch herstel in Natuurinrichting 'De Maten'**

De **hydrologische herstelmaatregelen in natuurinrichting 'De Maten'** en uitvoering van maatregelen ter herstel van de waterkwaliteit en waterhuishouding ([4B_I_0017](#)) zijn **nog niet opgestart**. In het kader van de herstelmaatregelen van de PAS en binnen het goedgekeurde Stikstofdecreet werd het gebied van De Maten aangeduid als **'maatwerkgebied'**. **Sinds 2023** loopt er een **voortraject** met bijkomend studiewerk dat moet leiden tot een **natuurinrichtingsproject**, getrokken door ANB en VLM, dat de uitvoering inhoudt van de actie 'Ecologische maatregelen in De Maten op basis van ecohydrologische studie ikv Natuurinrichtingsproject en IKV IP De Wijers' ([4B_D_0244](#)). Verwacht wordt dat het natuurinrichtingsproject De Maten in 2024 wordt ingesteld. **Realisaties zijn voorzien vanaf 2027.**

➡ **Natte graslanden en bossen hersteld in Elsenhout (Stiemervallei Genk)**

In het gebied Elsenhout wordt gestreefd naar het **herstel van 7,6 ha natte natuur**, waarvan ongeveer 4,4 ha vochtige dotterbloemgraslanden en 3,2 ha Elzenbroekbossen. De



graslanden in Elsenhout waren in slechte staat; **verruigd** en dreigden te verbossen en het **watersysteem was verstoord**. In de natte broekbossen kwamen heel wat **exoten** voor die de broekbossen bedreigen. Dit gebied heeft grote potentie om natte dotterbloemgraslanden te ontwikkelen met elementen van zuur laagveen. Om samen met Natuurpunt de natuurinrichtingsmaatregelen te kunnen uitvoeren en het streefbeeld in het natuurbeheerplan te bereiken kocht de stad Genk delen van het gebied aan. De rond het herstel van natte graslanden en bossen in Elsenhout (Stiemervallei) ([4B_B_035](#)) werd als natte natuurproject **uitgevoerd in de zomer van 2023**.



➡ **Openmaken van vennen / bomkraters in de Stiemervallei**



De actie van het Instellen gunstige hydrologie door ondermeer het openmaken van vennen/ bomkraters in de Stiemervallei ([4B_I_0013](#)) kreeg in 2023 een vergunning en werd **in najaar 2023 als natte natuurproject uitgevoerd**.

➡ **Het Kielenswen terug open gemaakt (Stiemervallei Genk)**

In het gebied Kielenswen werd gestreefd naar het **herstel van 6,4 ha natte natuur**, meer bepaald **vennen, vochtige graslanden en Elzenbroekbossen**. Het gebied was dicht begroeid en de waterstructuren en vennen dreigden dicht te slibben. Het is belangrijk deze zone te versterken om de voeding van natuurgebied De Maten te blijven garanderen. Maatregelen zoals het **open maken van waterstructuren** en **slibverwijdering** zijn nodig om de vennen en de oude Stiemer-arm in ere te herstellen. De **aankoop** van een aantal bijkomende percelen, creëert één groot aaneengesloten stuk natte natuur dat efficiënt beheerd kan worden. Door enkele vennen te verbinden, ontstond een brede strook nat grasland die machinaal bewerkt kan worden. De stad Genk en de vzw Neos realiseerden dit door percelen aan te kopen en natuurinrichtingsmaatregelen uit te voeren. De acties van het open maken van vennen in Kielenswen (Stiemervallei) ([4B_B_0356](#)) werd vergund in 2023 een vergunning en **najaar 2023 als natte natuurproject uitgevoerd**.



➡ **Waterrijk Waterschei**

[Waterrijk Waterschei](#) (voorheen SUDS & SODA, WijWater) is één van de vier pilootprojecten binnen het Stiemerprogramma. Het project heeft als doel natuurlijke oplossingen voor lokaal waterhergebruik en decentrale regenwaterinfiltratie te demonstreren en testen in Waterschei, zowel op publiek als op privaat domein.. Het project is opgezet als een experiment voor de uitrol van de innovatieve waterstrategie

opgenomen in het masterplan Stiemervallei. Het demonstreert en test natuurlijke oplossingen voor lokaal waterhergebruik en decentrale regenwaterinfiltratie in Waterschei- Noord, zowel op publiek als privaat domein. Meer info op <https://www.genk.be/waterrijk-waterschei>.



➡ Living Lab Stiemerbeek

De stad stelde het consortium Waterland vzw (expertise in water en ontwerp), Breekijzer vzw (expertise in institutionele transitie in ruimtelijk ontwerp) en UHasselt (expert in participatieprocessen in ruimtelijke transitieprocessen) aan. Deze partijen organiseerden een Living Lab met een aantal Vlaamse waterstakeholders. Dit Lab had als doelstelling verbindingen te creëren tussen de verschillende ervaringen rond water van beleid, waterexperten en inwoners. Het testte verbindende strategieën om zo tot collectieve wateraanpakken te komen. Er werd gewerkt rond de overstortwerking, maar ook rond droogte, overstromingen en hergebruik, met als doel het water meer uit de riolering te halen en plaatselijk in de bodem en ondergrond te stockeren. Waar veel waterprojecten nog een zeer technische benadering hanteren, neemt dit Living Lab ook een sociaal-maatschappelijke en culturele benadering van water mee. Met het Living lab wil men de dagdagelijkse, culturele en socio-economische patronen doorbreken om collectief op een andere manier met water om te gaan. Het Living Lab liep van oktober 2021 tot december

2023, met een **slotmoment van 14 maart 2024**. In de slotconclusie wordt opgeroepen tot een gedeelde agenda, een gedeeld meetsysteem, wederzijds versterkende activiteiten, een continue communicatie en de nodige ondersteuning om een transitie in het watersysteem te kunnen realiseren. Meer informatie in de [Wateratlas](#). https://www.genk.be/file_uploads/49969.pdf?sc=7C14DD5563522A1B47C110775790C6E5.



➡ SUDS publiek domein

Voor de implementatie op publiek domein heeft VMM Aquafin aangesteld om via het Lokaal Pact, een investeringsprogramma van Vlaanderen, dit proefproject uit te voeren voor stad Genk. Stad Genk realiseert een aanvulling op dit investeringsprogramma. Tractebel begeleidt Aquafin en stad Genk als studiebureau voor de opmaak van het ontwerp en de technische uitwerking. Volgende typologieën zullen in 2023-2024 uitgevoerd worden: waterstraat, retrofit straat, waterpark, waterplein. Zie de brochure:

https://www.genk.be/file_uploads/49897.pdf?sc=093C1D5E06E71C21449BCC54F152D430

➡ Demosite Water

In november 2023 keurde stad Genk het ontwerp van het wijkbureau in Waterschei als demosite water goed. Het doel is een demonstratieplek om burgers te inspireren en activeren om maatregelen te nemen op privaat domein. Plant- en Houtgoed werd aangesteld om het ontwerp en de uitvoering van deze site te realiseren. De uitvoering is gepland in het voorjaar 2024. Dit project wordt mede-gefinancierd door proeftuin ontharding van departement omgeving. Met de inrichting van een demosite water wil de stad Genk volgende doelstellingen realiseren:

- Realiseren van een netto ontharding van minimaal 400 m²
- Realiseren van een maximale, zichtbare en creatieve afkoppeling van hemelwater van de site van de riolering;
- Inrichten van de omgeving met maximale ruimte voor water en groen die een duidelijke ecologische en sociale meerwaarde hebben (biodiversiteit, landschap, ontmoeten, ontspannen, spelen, sporten, enz.);
- Verhogen van de verblijfskwaliteit in het wijkcentrum voor de partners en bezoekers van de site;
- Integreren van aantrekkelijke voorbeelden van SUDS privaat als demonstratie van bronmaatregelen op private percelen;
- Creëren van een educatie- en inspiratie hotspot voor verschillende leeftijden rond water, voorbeeld stellend voor Genk en Vlaanderen.

➡ **Natuurinrichting Vlodropstraat- Staelengood (Stiemervallei)**

In het kader van Blue Deal en natte natuurontwikkeling kocht Natuurpunt 4.5ha natuur in het Stiemerbeekvallei reservaat. Deze percelen hebben erg te lijden onder verdroging, verstoorde watertoevoer, slechte waterkwaliteit en woekerende exoten. Aan de Motruïne is een grote hoeveelheid kwel- en grondwater ter beschikking die deels kan ingezet om het gebied te vernatten, waterkwaliteit te verbeteren, ter plaatse zo'n 50.000m³ water te stockeren en te laten infiltreren of verdampen in functie van klimaat en biodiversiteit. Hiervoor moeten o.a. het vijver-cascadesysteem hersteld, de dijken onderhouden, oevers geprofileerd en slib geruimd. Verdere focus op exotenbestrijding en bosvorming moeten de biodiversiteit en klimaatrobuustheid ondersteunen. Budget geschat 200.000 euro exclusief slibafvoer. Initiatiefnemer: Natuurpunt

➡ **Stedelijk waternetwerk Genk**

Ter hoogte van de Motruïne in Genk, aan beide zijdes van de autosnelweg in de Stiemervallei, wordt jaarlijks zo'n 1,5 mio m³ kwelwater afgevoerd naar de Stiemerbeek. Dit betekent dat een volume van 15% van wat in Genk jaarlijks opgepompt wordt, zonder meer afgevoerd wordt en verloren gaat. Dit is een mooi voorbeeld van waarom België wereldwijd op de 18e plaats staat van landen met de hoogste waterstress; we pompen te veel op en voeren te veel aan de oppervlakte af.

De klimaatraad onderzoekt samen met het Blue Deal project Waterproof, de Watergroep, de Genkse industrie en stad Genk of dit water naar grote grondwaterverbruikers in Genk afgeleid kan worden, en of zo het grondwaterverbruik in Genk significant gereduceerd kan worden. Op dit moment loopt de haalbaarheidsstudie fase. Indien de kwaliteit van het kwelwater goed genoeg is om nuttig bruikbaar te zijn voor voldoende nabijgelegen afnemers volgt de technische fase, inclusief investeringsbudgettering, en zullen fondsen gezocht moeten worden om de leidingen en pompinstallaties aan te leggen. Initiatiefnemer: Klimaatraad Genk

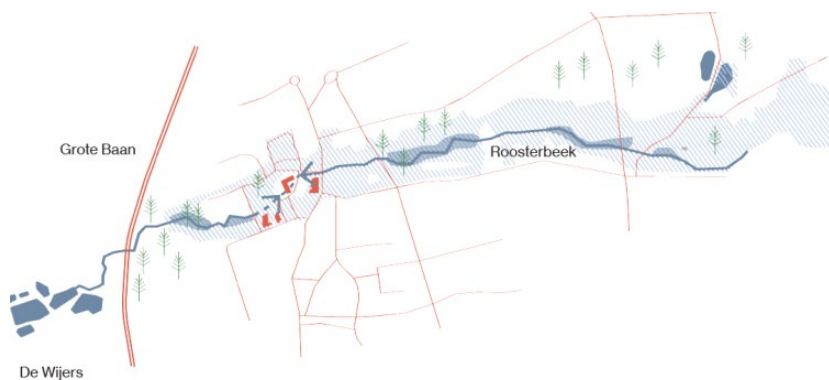
SYSTEMATISCH HERSTEL VOOR DE ACHT BEEKVALLEIEN VAN DE WIJERS

➡ **Roosterbeek: Limburgse Noord-Zuid verbinding aanleiding voor droogteaanpak**

Ter voorbereiding van de realisatie van het complex project [Noord-Zuid Limburg](#) pakt een gebiedscoalitie, ondersteund door de [Lokale Gebiedsdeals Droogte](#) de droogteproblematiek in de regio aanpakken met concrete realisaties, die worden **uitgevoerd tussen 2023 en 2026**. Het openleggen van de Roosterbeek in Zonhoven startte al in 2023. **Water, droogteproblematiek en kwalitatieve ruimtelijke inrichting worden in een keer samen aangepakt** in de [Vallei Roosterbeek te Zonhoven](#) en aan de [Groenstraatbeek/Roodebeek te Houthalen-Helchteren](#). Het vismigratieknelpunt 'Bookmolen' moet nog worden aangepakt.

Bij het **deelproject 'Vallei Roosterbeek'** wordt de **vallei van de Roosterbeek in het centrum** als stroomopwaarts door een gecombineerde inzet op **ontharding, buffering, infiltratie en groenblauwe dooradering**.





Doortochtproject Roosterbeek / vergroening dorpshart Zonhoven



Houthalen-Helchteren zet in op het herstel van de Groenstraatbeek/Roodebeek. De acties binnen dit project gaan over het herinrichten van een **bedrijventerrein** zodat ruimte voor **infiltratie en opvang** ontstaat, het **openleggen van de Groenstraatbeek** en **aanpassen van een bekken** zodat ingrepen op het bedrijventerrein zo optimaal mogelijk het **beekstelsysteem** voeden en zorgen voor de verdere **vernatting van Brelaarheide**. Momenteel is er eerst nood aan een verdere afstemming inzake de waterkwaliteit. De zichtbaarheid en de mogelijkheid op het **(be)leven** van de projecten is een meerwaarde.



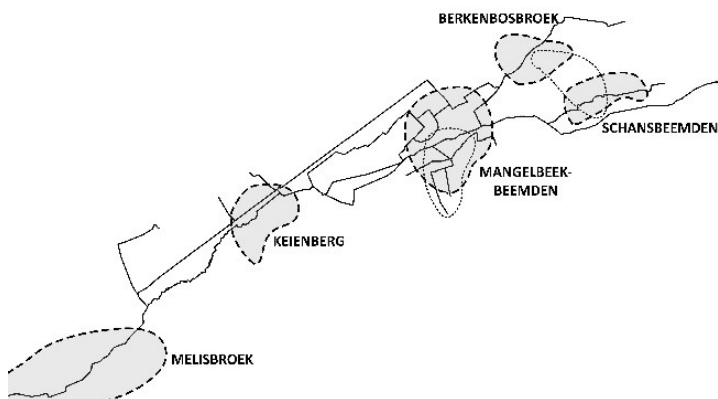
Watersysteemherstel stroomgebied Groenstraatbeek-Rodebeek in Houthalen

➡ Waterconservering voor de Zusterkloosterbeek

De **voorbereidende ecohydrologische studie**, die tot maatregelen moet leiden voor waterconservering in het SBZ in actie [4B B 0329](#) **werd in 2022 opgestart en loopt verder in 2023/2024**. Op basis van deze studie zullen verdere acties worden uitgewerkt in het kader van het goedgekeurde Natuurinrichtingsproject Vijvercomplex Bokrijk-Kiewit (zie verder).

➡ Hydrologisch herstel voor de Mangelbeekvallei

Om de **natuurlijke waterhuishouding te herstellen** werd in 2022 de **ecohydrologische studie afgerond**, die het grondwatersysteem en de effecten van de mijnpompen in kaart bracht en een aantal duurzame scenario's en inrichtingsvoorstellen onderzocht voor een meer natuurlijke Mangelbeekvallei op lange termijn. De studie werd intussen geconcretiseerd naar een **lijst van herstelmaatregelen (inrichtingsplan)** voor de zes natuurkerngebieden in de vallei.



Dit is de uitvoering van de actie 'hydrologische herstelmaatregelen op basis van onderzoek naar de verbetering van de waterkwaliteit en de structuur van de Mangelbeek' i.k.v. IP De Wijers' ([4B D 0247](#)) en 'Beek- en valleiherstel voor het afstroomgebied van de Mangelbeek, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project De Wijers' ([4B B 0307](#)). Momenteel schrijft de VLM aan een projectvoorstel voor een nieuw LIFE+project voor de financiering van een nog op te maken LIP Mijn Mangelbeek fase 2 – valleiherstel. Binnen dit op te maken LIP zullen de uitgewerkte herstelmaatregelen in de zes natuurkernen worden gerealiseerd. De planning is om een goedgekeurd LIFE+ project te hebben in 2025 en **in uitvoering te kunnen gaan in 2026/2027**.

Regionaal Landschap Lage Kempen overlegt met lokale particulieren i.v.m. het vasthouden van water op private terreinen in de Mangelbeekvallei ter hoogte van de Schansbeek.

De partners in het project wachten intussen niet om toch al de nodige maatregelen en voorbereidingen te treffen in de vallei van de Mangelbeek. Zo heeft de **gemeente Heusden-Zolder** projectsubsidie gevraagd en gekregen in het kader van de **projectoproep natte natuur**, die ze gebruikt om gronden aan te kopen in de vallei. Omwille van de strategische ligging van de percelen in functie van het landinrichtingsplan Mijn Mangelbeek is het van belang om deze gronden in het beheer van de gemeente te krijgen. Het project zal de **waterhuishouding in het gebied verbeteren, de natuur vernatten en de debieten van de pompen in het mijnverzakkingsgebied verlagen**. Op korte termijn worden reeds **exoten verwijderd** en de vegetatie voor natte natuur aangepast. Nadien worden op basis van de ecohydrologische studie de gepaste maatregelen uitgevoerd.

➡ **Natuurinrichting Vijvercomplex Bokrijk - Kiewit**

Voor de actie 'Uitvoering van de acties binnen natuurinrichting Vijvercomplex Bokrijk-Kiewit, kaderend in Integraal Project De Wijers' ([4B I 0012](#)) werd in 2022: een ecohydrologische studie opgestart die tot maatregelen moet leiden voor waterconserving in het SBZ. Hierbij worden ook de verschillende relevante partners in het integraal waterbeleid betrokken. De **ecohydrologische studie wordt in 2025 afgerond**.

Het projectrapport Natuurinrichting werd goedgekeurd door de Vlaamse regering. Momenteel worden de eerste uitvoeringsdossiers van het NIP Vijvercomplex Bokrijk-Kiewit samengesteld. De bedoeling is om de **eerste werken te starten in 2026/2027**.

Ondertussen is ook een Blue Deal project Craenevenne goedgekeurd door de Vlaamse regering. In dit project zal Fluvius Limburg een voorzuivering- en waterbuffering voorzien in het oostelijk deel van Craenevenne als deel van een afkoppelingsproject van Boxbergheide (Genk). **De realisatie van dit project is voorzien in 2025/2026**.

➡ **Slangbeek als beleefbare natte natuurverbinding**

De Slangbeekvallei is een van de **structurende parallelle beekvalleien die de 'ladderstructuur' van De Wijers vormen** en is aangeduid als een provinciale natte natuurverbinding. Binnen het project 'De Wijers', maar ook binnen het beheer van de 2de en 3de categorie waterlopen, wordt ernaar gestreefd om voor elk van die waterlopen (slangbeek, roosterbeek, stiemmer, ...) tot herstel van het watersysteem en versterking van de blauwgroene ader te komen. Zie verder ook bij de beschrijving van de andere acties.

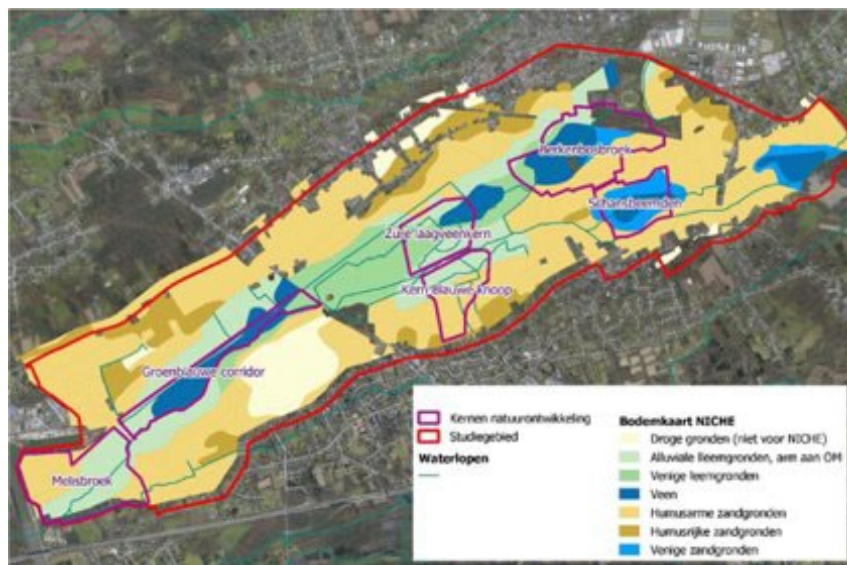
Die blauwgroene aders speelden ook historisch een cruciale rol in de ontwikkeling van De Wijers. Het voorgestelde project op de slangbeek **versterkt de waterloop in die rol**, noodzakelijk voor het in stand houden van een aantal bedreigde soorten. Het creëert **natuurlijke stapstenen en verbindingen** tussen de belangrijke SBZ-gebieden om zo de soorten gemakkelijker te laten migreren en de genetische dispersie te bevorderen. De actie om van de slangbeek een **beleefbare natte natuurverbinding** te maken (op grondgebied Zonhoven en Hasselt) werd mogelijk dank zij de oproep natte natuur.

Dit alles kadert in de actie 'Beek- en valleiherstel voor het afstroomgebied van Demer II, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Demer Limburg' ([4B B 0320](#))

➡ **Mijn Mangelbeek (Landinrichtingsproject)**

In 2022 startte de VLM de uitvoering van het landinrichtingsplan 'Mijn Mangelbeek', dat op 25 september 2020 door Vlaamse minister van Omgeving, Zuhal Demir werd

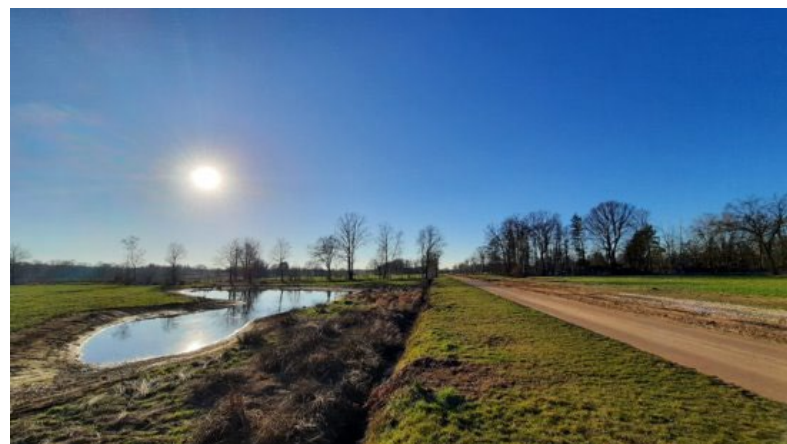
vastgesteld. Het projectgebied omvat de **Mangelbeekvallei tussen de Kolenhaven van Lummen en de Schacht (voormalige mijnsite van Zolder)** en heeft als ambitie om de Mangelbeekvallei een glansrol geven als centrale plek tussen Heusden en Zolder met een eigen herkenbare identiteit gelinkt aan het mijnverleden. Om dit te bereiken zetten VLM en partners (gemeenten Heusden-Zolder en Lummen, de provincie Limburg, Limburgs Landschap vzw, het Agentschap Wegen en Verkeer, ...) in op de **kernkwaliteiten van de Mangelbeekvallei: water en natuur**, trage wegen, mijnvergoed en ontmoeting.



De uitvoering van het dossier 'trage wegen' wordt uitgevoerd in het voorjaar van 2024. Een 10tal kilometer bestaande paden worden gerenoveerd. In de natste zones worden enkele honderden meters als knuppelpad aangelegd. Naast deze bestaande verbindingen leggen we ook nieuwe paden aan. Meestal gebeurt dat door het aanleggen van een halfverharding met betonpuin. Ten noorden van Domein Meylandt komt er een **nieuwe wandel- en fietsbrug over de Mangelbeek**. Voor water en natuur streven we naar een **meer natuurlijke beekvallei** op lange termijn.

➡ Landinrichting Openruimtegebied Kiewit-Zonhoven opgestart

Het landinrichtingsproject 'Openruimtegebied Kiewit-Zonhoven' kadert in de 'uitvoering van de acties binnen landinrichtingsplan De Wijers, kaderend in Integraal Project De Wijers ([4B I 0004](#)).



De **ontharding en herinrichting** van de Kauwbosstraat-Boekrakelaan inclusief het realiseren van een natuurcorridor en poel langs de Kauwbosstraat is **afgerond in het voorjaar van 2024**. De voorziene herverkaveling is in opstart voor onder meer de realisatie van de overstromingszone Slangbeek. Daarnaast verwerven de provincie Limburg en de VLM ook gronden voor de realisatie hiervan.

Op basis van de contacten op de infomarkt over de herverkaveling heeft Regionaal Landschap Lage Kempen verschillende contacten gelegd met privé eigenaren voor de inrichting van poelen.

➡ Landinrichting Dauteweyers uitgevoerd

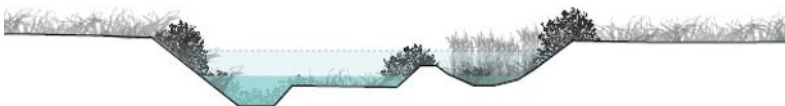
Het landinrichtingsproject 'Dauteweyers' kadert in de 'uitvoering van de acties binnen landinrichtingsplan De Wijers, kaderend in Integraal Project De Wijers ([4B I 0004](#)). In een laatste fase werd in 2024 de inrichting van de Heidestraat (doorheen de vijvers) afgerond. Daarnaast werden ook de parking van de Sint Servatiusstaat en de parking aan de Havenlaan/Diepenbekerbos heringericht via landinrichting.



➡ Uitvoering Project Caetsweyers herstelt uniek cascadesysteem

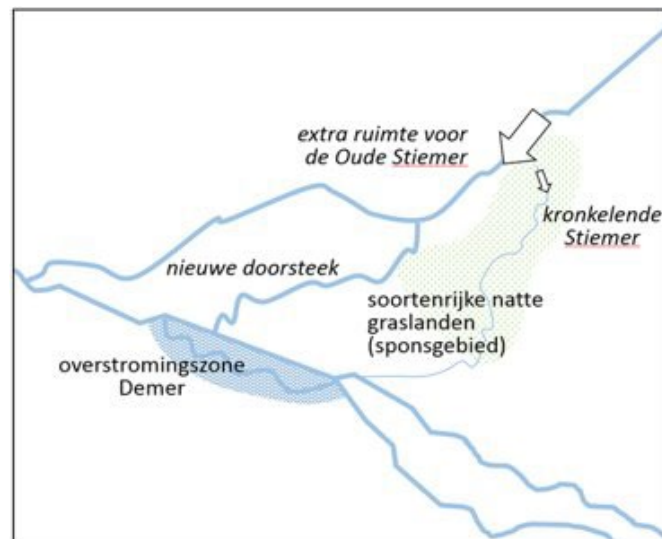
Natuurvereniging Limburgs Landschap werken in 2024-2026 met steun van Blue Deal in het natuurgebied Caetsweyers, een historisch cascadesysteem van vijvers. Het vervuild slib wordt uit de vijvers verwijderd en het systeem om de vijvers te vullen en te ledigen wordt hersteld. De vijvers krijgen schuinere oevers en de dijken worden verstevigd. Hierdoor kan het vijversysteem meer water opslaan en verbetert de waterkwaliteit. Ook de waardevolle natuur in en om de vijvers krijgt meer kansen. De natuurvereniging Limburgs Landschap staat ook in voor het beheer van de Caetsweyers. De **werken starten in 2024**.

➡ Landinrichting Oude en Nieuwe Stiemer (Diepenbeek)



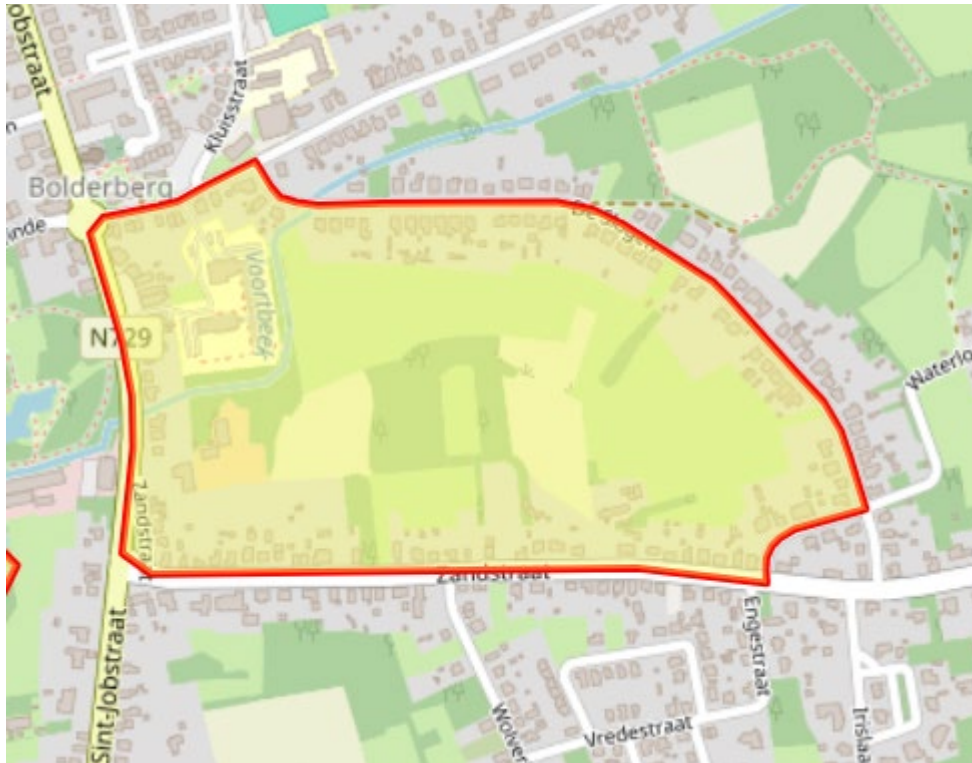
Het landinrichtingsproject 'Oude en nieuwe Stiemer' kadert in de 'uitvoering van de acties binnen landinrichtingsplan De Wijers, kaderend in Integraal Project De Wijers ([4B I 0004](#)). In 2024 loopt de hydrologische ontwerpstudie af. Het planontwerp werd ondertussen heropgestart om tegen eind 2024 een ontwerp landinrichtingsproject klaar te hebben. De

realisatie van dit plan is voorzien in 2026/2027. De **ontwerpstudie** over het openleggen van de oude Stiemer, met realisatie nieuwe bypass en verondiepen van de nieuwe Stiemer tot een minder drainerende, kronkelende waterloop, gaat **tegen zomer 2024** zijn afgerond. Voor de uitvoering ervan wordt een Levend Waterproject ingediend door de provincie Limburg in 2024.



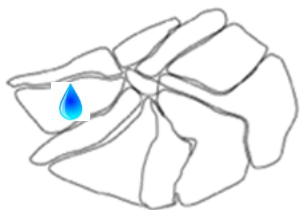
➡ Ecohydrologisch herstel signaalgebied 'De Slogen'

Regionaal Landschap Lage Kempen doet een kansanalyse voor vernatting en hydrologisch systeemherstel in het WORG - gebied: 'De Slogen' in Heusden - Zolder. De kanskaart zal nadien verder gecommuniceerd worden naar burgers en aangelanden.



Het betreft hier verdere acties naar **uitvoering** toe, **vanaf najaar 2024** in één van de **signaalgebieden**, onlangs tot WORG en in opvolging van het provinciaal biodiversiteitsproject, dat loopt tot midden 2024. Met een participatieproject in de buurt worden particulieren aangezocht om aan ecohydrologisch herstel te werken.

Noord-Hagelandse Beken



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Winge is een speerpuntgebied klasse 2. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2027. De Begijnebeek is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Begijnebeek en Winge ingeschat als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Begijnebeek en zeker ook de Winge en de Motte staan in nauw contact met de benedenloop van de Demer bij overstromingsmomenten en beïnvloeden elkaar.

Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021. Uit die analyse

bleek dat, typisch voor het gebied van de Winge, de overstromingen later opduiken dan op andere plaatsen. De investeringen uit het verleden hebben gefunctioneerd, maar toch was er wateroverlast vanuit de Winge en Grote Losting, Tielt-Winge, Holsbeek en vooral in Rotselaar (17 juli). Daar was er ongeveer overal wateroverlast waar men die verwacht: het gebied Wingepark en Kwade Hoek liggen in een kom waardoor het water hier verzameld. Dit is een structureel probleem dat enkel kan worden opgelost door bijkomende stroomopwaartse maatregelen van waterspreiding en vertraging. Het bekkensecretariaat heeft terzake ook initiatief genomen, waarvoor echter wel de nodige middelen en mankracht nodig zullen zijn. Het is de bedoeling om die met de blue deal coördinator van regionaal landschap Noord-Hageland mee uit te werken.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken (Winge) (Begijnebeek)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt het Integraal Project Noord-Hagelandse Beken, dat het in de vorige planperiode opstartte met een doorlichting van Winge en Begijnenbeek. Om praktische redenen worden het overleg rond de Winge en de Begijnenbeek apart georganiseerd. Ook het afstroomgebied van de Motte behoort tot dit gebied, maar zowel Motte, Begijnenbeek als Winge monden uit in het gebied dat verder beschreven staat als het gebied 'Demervallei'. Het integraal project wordt , getrokken door het bekkensecretariaat, actoren in het overleg zijn de betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Vlaams Brabant, Watering De Molenbeek), gemeentebesturen (Rotselaar, Holsbeek, Lubbeek en Tielt-Winge (Winge), Bekkevoort en stad Diest (Begijnenbeek), stad Aarschot (Grote Motte), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquaflin / Fluvijs), middenveld (boerenbond, natuurland), Regionaal Landschap Noord-Hageland. Voor de acties Motte verwijzen we ook naar het gebied van Integraal Project Demervallei.

 **Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken**

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

VAN UITVOERING NAAR UITVOERING VOOR DE BEGIJNEBEEK

➡ Meer waterberging en natte natuur in de vallei van de Begijnebeek

De VMM voerde in 2022 graafwerken uit het gecontroleerd overstromingsgebied van Assent (Bekkevoort) en werd dit verder afgewerkt. Hierdoor worden piekdebieten stroomafwaarts afgetopt waardoor er minder overtopping (met nutriëntenrijk water en sediment) is naar het afwaarts gelegen natuurreservaat Paepenbroek en de afwaarts gelegen overstromingsgevoelige Speelhofwijk. Na het verwijderen van de aanwezige beplanting (struikgewas zoals bramen en wilgen), zorgde een zeefinstallatie ervoor dat de afgegraven grond (puin en andere materialen) werd gesorteerd en afzonderlijk afgevoerd. In totaal werd zo'n 11.000 m³ aan materiaal afgegraven. In een latere fase volgt nog een bodemsanering waarbij het resterende puin wordt verwijderd.

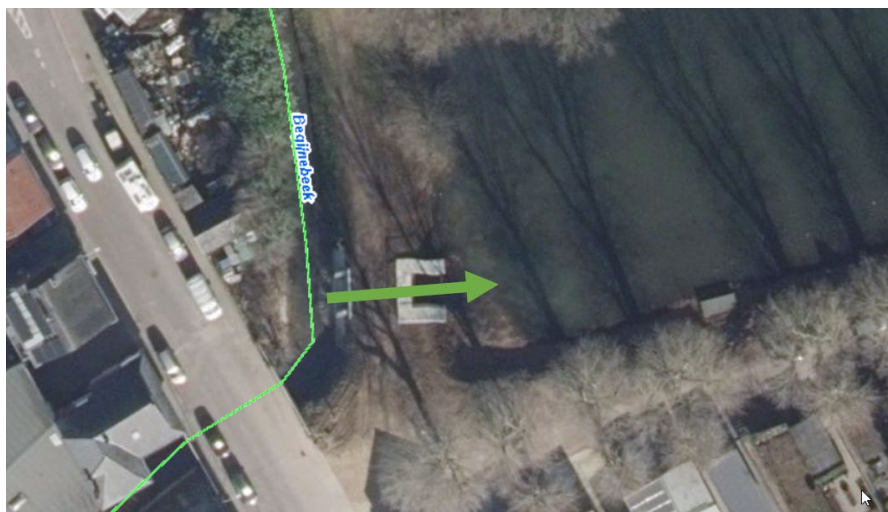


Door een aantal waterminnende bomen en struiken te planten op de natte gronden bij het gecontroleerd overstromingsgebied wordt ervoor gezorgd dat de ganse vallei van de Begijnebeek een aaneensluitend groen geheel vormt.

Het project kadert in de **Blue Deal**, het ambitieuze programma van de Vlaamse Regering om **waterschaarste en droogte** in Vlaanderen aan te pakken. Het **herstel van gebieden die van nature water vasthouden, zoals de vallei van de Begijnebeek**, is één van de cruciale doelstellingen. Door de ondergrond opnieuw als een spons te laten functioneren kan de **natte natuur** heropleven. Zo kunnen we het water dat tijdens natte perioden valt vasthouden zodat het beschikbaar is in droge perioden. Dit alles kadert in de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Begijnebeek, 1ste categorie in het kader van integraal project Noord-Hagelandse Beken' ([4B B 0298](#)).



Daarnaast werd in 2023 de constructie afgerond die het toelaat bij hoog water Begijnebeekwater te laten overstorten naar de vijvers van de Halve Maan zodat hier maximale bufferingscapaciteit wordt benut indien nodig. Hierdoor dient brandweer bij hoog watermomenten geen kostbare tijd te besteden aan het plaatsen van pompen op de Begijnebeek naar de vijvers.



- **Kunstwerk gefinaliseerd in 2023 om vijvers van Halve Maan gravitair te kunnen vullen bij hoog water vanuit Begijnebeek- en valleierstel voor de (benedenstroomse) Begijnebeek**

In het kader van het beek- en valleierstel voor de Begijnebeek, 1ste categorie (actie [4B B 0298](#)), zorgt de **VMM in 2023 en 2024** voor een verdere **voorbereiding** van het project, met opmaak van vergunning en bestek. Dit betreft volgende deelprojecten:

- **Structuurherstel tussen de Tulpenstraat en de onderdoorgang van de Omer Vanaudenhovenlaan van de Begijnebeek in Diest.**

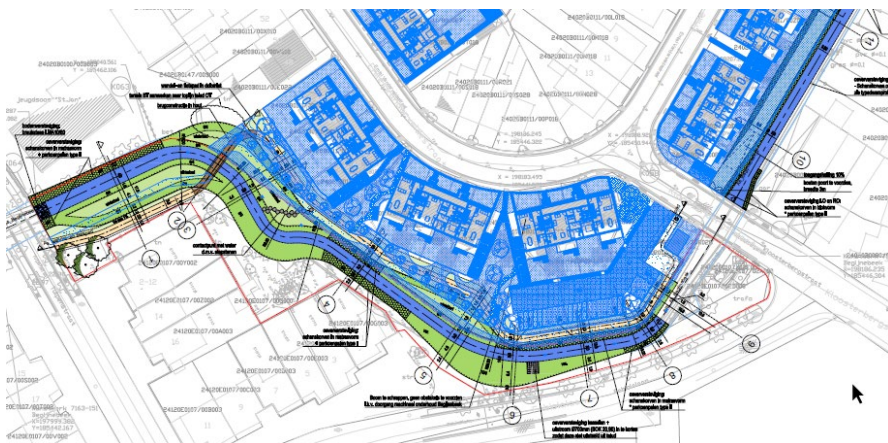
De waterloop ligt hier nagenoeg volledig ingesloten tussen bebouwing en tuinen en plaatselijk is ze zelfs overwelfd, de hydromorfologische kwaliteit is ondermaats en het zelf zuiverende vermogen beperkt. Omwille van deze kunstmatige situatie en de ingesloten ligging is de belevingswaarde van de waterloop zeer beperkt. Hoewel er weinig tot geen ruimte is voor een natuurlijke waterloopynamic, dienen de mogelijkheden voor een algemene opwaardering van de waterloop onderzocht te worden. Het gaat zowel om maatregelen op vlak van ecologische inrichting, maar ook op vlak van belevingswaarde, zichtbaarheid en bereikbaarheid en ter verbetering van de waterkwaliteit.



Algemeen beeld van de gebetonneerde bedding van de Begijnebeek tussen de Tulpenstraat en de Omer Vanaudenhovenlaan

In 2022 hebben bekkensecretariaat, VMM en studiebureau het terrein bezocht, met betrokkenen, een **ontwerp** opgemaakt, dat werd afgestemd met de plannen van stad Diest en de huisvestingsmaatschappij Diest Uitbreiding (momenteel KANVAZ). In **2023** werd dit **ontwerp verder verfijnd**. Voor het deel tussen Montgomerystraat en Tulpenstraat is herinrichting van de bedding van de Begijnebeek en de aanpalende gronden in eigendom van stad Diest/KANVAZ afgestemd op de vernieuwing van de woningen langs de Emile Vanderveldestraat. **Uitvoering** van beiden zal op elkaar volgen in de loop van **2024-2025 (en mogelijk nog 2026)**.

Dit deelproject kadert in de actie 'beek- en valleierstel voor de Begijnebeek, 1ste categorie' (actie [4B B 0298](#)).



Beeld van ontwerpplan voor herinrichting van de bedding en aanpalende gronden van de Begijnbeek tussen de Tulpenstraat en de Omer Vanaudenhovenlaan

➤ **Structuurherstel van de Begijnbeek ter hoogte van de Speelhofwijk in Diest.**

De Begijnbeek heeft onder andere in september 1998 en juni 2018 veel problemen van wateroverlast veroorzaakt in de Speelhofwijk in Diest. Naar aanleiding hiervan werk(t)en waterbeheerders en diverse overheden op diverse vlakken maatregelen uit om gelijkaardige problemen in de toekomst te voorkomen of te beperken. Het betreft opwaartse afleiding, buffering en infiltratie maar evenzeer lokale maatregelen in de Speelhofwijk en omliggende straten zoals aanleg van dijkes of ophogen van deurdrempels.

Daarnaast kent de Begijnbeek tussen de Reustraart en de Tulpenstraat een ecologisch weinig interessante structuur. De waterloop (1e cat) is hier diep ingesneden en heeft steile oevers. Nochtans stroomt de Begijnbeek tussen de Reustraart en de Tulpenstraat doorheen een open onbebouwde ruimte. Zowel op linker- als rechteroever grenzen er hier geen huizen of tuinen tot vlak tegen de Begijnbeek (stroomafwaarts de Tulpenstraat is de Begijnbeek wel ingesloten tussen huizen en tuinen). Deze open ruimte is voor een groot deel in eigendom en beheer door overheidsinstanties of VZW's. Dit betekent dat tussen de Reustraart en de Tulpenstraat er enige ruimte is om de Begijnbeek ecologisch op te waarderen.



situering van Begijnbeek tussen Reustraart en Tulpenstraat te Diest

Doelstelling van voorliggend geval is een herinrichting van de Begijnbeek tussen de Reustraart en Tulpenstraat te Diest zodanig dat de Begijnbeek enerzijds een ecologisch interessantere structuur bevat (minder steile oevers, meer variatie in bedding)en anderzijds hydrologisch een extra bergingscapaciteit heeft bij hogere waterdebieten. De herprofilering mag geenszins aanleiding geven tot bijkomende wateroverlast.

In **2023** werkten waterbeheerders, bekkensecretariaat en studiebureau een voorstel van ontwerpplannen uit en stemden dit af **met de betrokkenen** (Diest Uitbreiding, stad Diest, ANB) . Het betreft aanleg van een breed winterbed waarbinnen de Begijnbeek in een zomerbed bij normale debieten kan meanderen. In **2024** worden **ontwerpplannen verder verfijnd** , worden milieutechnische boringen en archeologisch onderzoek uitgevoerd. ***Uitvoering is ten vroegste van 2025 haalbaar.***

Dit deelproject kadert in de actie ' beek- en valleierherstel voor de Begijnbeek, 1ste categorie' (actie [4B B 0298](#)).



Beeld van ontwerpplan voor herinrichting van de bedding en aanpalende gronden van de Begijnbeek tussen de Reustraart en Tulpenstraat

➡ Structuurherstel aan van de Begijnbeek ter hoogte van het Papenbroek.

Stroomafwaarts de uitlaat (met regelbare stuwklep) van het recent aangelegde overstromingsgebied thv de Zandstraat (Bekkevoort) begint het natuurreservaat van Paepenbroek. Dit reservaat is gelegen in de vallei van de Begijnbeek; onbevaarbare waterloop 1e cat. Het reservaat is grotendeels in eigendom en beheer door Natuurpunt en ANB. In het reservaat hebben delen van de Begijnbeek een goede en actieve hydromorfologische structuur. Er zijn echter in het verleden meerdere meanders afgesneden. Heraansluiting van de meanders, verlagen van de opgehoogde oeverwallen met het oog op het heractiveren van een natuurlijk meanderingsproces zou de structuur en dus ook de ecologische toestand van de Begijnbeek een gewenste duw in de rug geven. Tegelijkertijd zouden deze maatregelen versnelde afvoer van oppervlaktewater kunnen tegengaan.

In **2022** deden bekkensecretariaat, studiebureau en VMM een **terreinbezoek** met Natuurpunt en werd gestart met de **opmaak van het ontwerp en de afstemming daarvan met de natuurbeheerplannen**. In **2023** werd dit verder **verfijnd**. Dit deelproject kadert in de actie 'beek- en valleierstel voor de Begijnbeek, 1ste categorie' (actie [4B B 0298](#)). In **2024** volgen nog milieuhygiënische en archeologische **boringen** met het oog op het aanvragen van omgevingsvergunning. **Uitvoer ten vroegste 2025**.



Voorstel van maatregelen voor de Begijnbeek thv Paepenbroek (ontwerpplannen in opbouw).

➡ Beek- en valleierstel voor de bovenstroomse Begijnbeek en zijlopen

Studiebureau Sweeco bereidt, in het kader van de **dienstenopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne**, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant een aantal **voorstudies en voorontwerpen** voor specifieke projecten, die werden **geselecteerd in het kader van het integraal project**. Dit in het kader van het beek- en valleierstel voor de Begijnbeek, 2de en 3de categorie (actie [4B B 0297](#)).

DE WINGE: EEN WATERLOOP DIE VEEL AANDACHT VRAAGT

➡ Dijkwerken tegen wateroverlast aan de Winge afgerond

De Wingevallei heeft regelmatig te kampen met wateroverlast. Een van de knelpunten bij hoog water in de Wingevallei ligt ter hoogte van het industrieterrein Wingepark en omgeving. Zo moest de steenweg op Holsbeek al verscheidene malen worden afgesloten en kwamen enkele gebouwen onder water tijdens de hevige regenperiode van juli 2021. Voor het knelpunt ter hoogte van Industrieterrein Wingepark werd opwaartse berging onderzocht maar niet weerhouden omdat het maar weinig winst zou opleveren door de specifieke kenmerken van het valleigebied. Het valleigebied van de Winge is op te splitsen in 3 deelgebieden:

- *Stroomopwaarts de Uitemmolen is de Winge een snel reagerende waterloop en verliest ze voornamelijk water bij overstromingen richting Grote Losing.*
- *Tussen de Uitemmolen en Aarschotsesteenweg, ter hoogte van het huidig projectgebied, is het valleigebied een grote ondiepe put waarbij de Lossingsbeek, de Winge en Grote Losing één grote overstromingsvlakte vormt.*
- *Stroomafwaarts de Aarschotsesteenweg heeft de Wingerivier een smalle uitstroom door haar 'trechervorm' aan Drielandenstraat richting Demer.*

Gevolg is dat we de bedreigde huizen niet of onvoldoende kunnen beschermen door opwaarts wachtbekkens aan te leggen, omdat afwaarts (d.i. het huidige projectgebied) zelfs met zeer grote buffervolumes maar een beperkte peildaling van enkele centimeters gerealiseerd kan worden. Maatregelen zoals lokale bescherming van individuele woningen of uitdijkingen, in combinatie met maatregelen zoals aan de oeverzone van de Winge (zie verder) zijn in de vallei van de Winge veel efficiënter.

De actie [6_H_0047](#) Aanleg van dijken langs de Winge ter hoogte van het industriegebied is afgerond.

➡ Beek- en valleierherstel voor de (benedenstroomse) Winge

In het kader van het beek- en valleierherstel voor de Winge, 1ste categorie (actie [4B_B_0314](#)) zorgt de VMM in **2023 en 2024** voor een uitvoering van het project voor de **inrichting van de oeverzone**. Studiebureau Sweeco bereid daarnaast, in het kader van de **dienstenopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne**, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant een aantal **voorstudies en voorontwerpen** voor specifieke projecten, die werden **geselecteerd in het kader van het integraal project**.

➡ Structuurherstel en inrichting oeverzone tussen de E314 en de Demer

VMM verwierf langs de Winge tussen de E314 en de monding in de Demer een oeverzone met variabele breedte. Deze oeverzone flankiert bijna 6 km van de Winge en heeft een totale oppervlakte van 16,6 ha. Uit scenarioberekeningen vanuit de VMM blijkt dat door een gepaste inrichting van de oeverzone de afvoercapaciteit bij hoogwater in belangrijke mate versterkt kan worden én dat dit een positieve impact heeft op de kans op overstromingsschade.

De bedoeling is om de volledige oeverzone zodanig in te richten dat naast een afname van de kans op overstromingsschade deze oeverzone haar functies optimaal kan vervullen, nl. het bekomen van een goede hydromorfologische toestand van de Winge, het bufferen van negatieve invloed op de waterloop vanuit het omliggend landgebruik, een natuurverbindende en landschappelijke functie,



Impressies van herinrichting van de oeverzone Winge 1e categorie (afschuinen oevers, verwijderen oeverversteving, aanleg winterbed, vrijmaken beheerstrook).

In **2023** werden de **herinrichtingswerken opgestart en deels uitgevoerd**. Door hogere waterstanden en regenweer kon niet steeds worden doorgewerkt maar **in 2024 zullen de werken volledig worden afgerond**. Voor meer info: zie <https://www.vmm.be/nieuws/archief/waterloop-de-winge-en-oeverzone-krijgen-ecologische-opsteker>.

Deze deelactie valt onder de actie [4B_B_0314](#): Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Winge, 1ste categorie in het kader van integraal project Noord-Hagelandse Beken.

➡ Visdoorgang aan de Ulthemolen Rotselaar

De Ulthemolen is één van de twee resterende vismigratieknelpunten op de Winge 1ste categorie. Het molengebouw is in gebruik als woning, maar de moleninrichting is nog gedeeltelijk aanwezig: een metalen middenslag waterwiel en bedienbare schuiven.

In het kader van deze opdracht wordt gevraagd een ontwerp uit te werken voor een nevengeul die stroomopwaarts van de Winge aftakt. Er is overleg geweest met Natuurpunt die hier terreinen in eigendom en beheer hebben om een meanderende nevengeul op hun terrein aan te leggen langsheen een site met voormalig buitenverblijf annex vijver.

Een belangrijk uitgangspunt voor het ontwerp is het bekomen van een goede debietverdeling tussen de watermolen en de nevengeul, op een manier dat vismigratie jaarrond mogelijk is. Een instroomopening van de nevengeul met debietbegrenzer en een optimalisatie van de lokstroom binnen de woelkom zullen daarbij nodig zijn. De nevengeul wordt bij voorkeur zo natuurlijk mogelijk ingericht zodat deze behalve als visdoorgang ook als leefgebied kan fungeren voor stroom minnende vissoorten.



Zicht op de stroomafwaartse kant van de Uithemmolen. Rechts in beeld mondt een naamloze niet-geklasseerde gracht uit in de woelkom.

In **2023** werden de **ontwerpplannen opgesteld en besproken** : een ontwerp van bypass op grond van natuurpunt met aansluiting op bestaande waterloop (in beheer bij watering). De plannen zijn nog niet definitief en **bijkomende afstemming vanuit het erfgoedaspect** is nodig **in 2024**. Daarnaast zullen in 2024 ook de noodzakelijke borgen plaatsvinden met het oog op het **aanvragen van een omgevingsvergunning in de loop van 2024**.



Ontwerpplannen (in opbouw) voor aanleg van een meanderende bypass om het val thv de molen vispasseerbaar te maken.

➡ Beek- en valleierherstel voor de bovenstroomse Winge en zijlopen

Studiebureau Sweeco bereidt, in het kader van de **dienstenopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne**, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant een aantal **voorstudies en voorontwerpen** voor specifieke projecten, die werden **geselecteerd in het kader van het integraal project**. Dit in het kader van het beek- en valleierherstel voor de Winge, 2de ene 3de categorie (actie [4B B 0313](#)).

Daarnaast nam het **bekkensecretariaat, naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021**, waarbij geconstateerd werd dat er bovenstrooms de Winge te weinig water werd vertraagd en geïnfiltreerd, het **initiatief om zelf een 30tal mogelijke acties voor te stellen** en die voor te leggen aan de waterbeheerders en het ruimere integrale project. **Conclusie tot nu toe is dat er niet voldoende mensen en middelen zijn om deze nochtans belangrijke projecten aan te pakken. We werken hiervoor samen met de blue deal coordinator van Regionaal Landschap Noord Hageland.**

➡ Structuurherstel ter hoogte van Het Spicht

Dit deelopdracht kadert in de actie' beek- en valleierherstel voor de Winge, 2de ene 3de categorie' (actie [4B B 0313](#)). De Molenbeek (verder afwaarts Winge genoemd), is een van de laatste grootschalig rechtgetrokken waterlopen (1973). Maar ook vroeger werden kortere trace's rechtgetrokken in functie van landgebruik (molens, landbouw, bebouwing,...). In Lubbeek ter hoogte van het zogenaamde 'Spicht' is Natuurpunt eigenaar

van een aanzienlijk aantal kwelrijke percelen langs de Molenbeek, met ontwikkeling van 'natte' natuur, oa. mesotrofe veenvegetaties. Deze staan nog steeds onder druk omdat de afkoppeling van het vervuilde rioleringswater nog niet volledig gerealiseerd is en in de waterloop terecht komt. Op oudere kaarten is te zien hoe sterk meanderend de beek was. Doel van het deelproject is te bekijken wat de mogelijkheden tot herstel van meanders zijn met inachtneming van de huidige randvoorwaarden: vegetatie, bereikbaarheid, verleggen wandelpad e.a. Dit in overleg met de plaatselijke afdeling van Natuurpunt. In **2023** werd gestart met de **opmaak van ontwerpplannen en afstemming met provincie en Natuurpunt**. Tegelijkertijd worden door de rioolbeheerders diverse gemeentelijke en bovengemeentelijke rioleringsprojecten uitgevoerd (ook 2025-2026) zodat waterkwaliteit van Molenbeek/Winge in natuurgebied verbeterd.



Huidige loop van de Molenbeek en de loop volgens de Popp-kaart

EROSIEBESTRIJDING

➡ Erosiebestrijding aan de Noord Hagelandse beken

In het stroomgebied van Noord Hagelandse beken werden in 2022 erosiemaatregelen uitgevoerd: voor 10,4 ha in het afstroomgebied van de Grote Motte in Bekkevoort (actie [8B A 0137](#)), voor 7,23 ha in het afstroomgebied van de Winge (actie [8B A 0141](#)), voor 7,23 ha in het afstroomgebied van de bovenloop van de Winge (actie [8B A 0143](#)), voor 11,29 ha in het afstroomgebied van de Begijnebeek in Bekkevoort (actie [8B A 0142](#)) en voor 11,29 ha in het afstroomgebied van de Vijversloop (actie [8B A 0144](#))

Afgewerkt ontwerp erosiebestrijding in Diest:Wolvenstraat: bufferbekken (1200 m³) met aarden dam, geprofileerde grasbufferstrook / GOP Steyneweg: houthakseldam en Smodderpotstraat: erosiepoel (110m³) en houthakseldam

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ➡ - Naar aanleiding van de zware zomeroverstromingen van 2021 bleek het belang aan bovenstroomse acties om het water te vertragen en te infiltreren voor de Wingevalei. Het bekkensecretariaat maakte een 30tal voorstellen en organiseerde daarover overleg met zowel de waterbeheerders (provincie, watering) als met de ruimere groep van het integraal project. Conclusie tot nu toe is dat die acties zinvol zijn, maar dat er te weinig middelen en vooral te weinig mensen zijn om de projecten uit te werken. Voor dit gebied beschikken we niet over een extra vehikel als een waterlandschapsproject, maar er wordt hierover wel samengewerkt met de blue deal coordinator van regionaal landschap Noord Hageland.

Herk & Mombeek



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Herk-Kleine Herk en de Mombeek zijn een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Mombeek ingeschat als laag, voor Herk-Kleine Herk als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021. Het centrum van Stevoort stond vanaf 15 juli 2021 onder water, onder invloed van de Herk. Ook in Alken was er plaatselijk wateroverlast vanuit Kleine Herk en Herk. De nieuwe steenweg N80 (Hasselt- Sint-Truiden) stond eveneens enige tijd onder water. In de praktijk vormt ze een dam in de vallei van de Mombeek, die als natuurlijk overstromingsgebied veel water buffert en zo voorkomt dat benedenstrooms huizen onder water komen te staan.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Ten opzichte van de rest van Vlaanderen is het droogteprobleem (vooral inzake het freatisch, ondiep grondwater) hier veel structureler (op momenten dat in Vlaanderen de meeste meetpunten terug normale gegevens hebben, blijven de meetpunten in dit gebied onder het normaal).

Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.

Voor het gebied van Herk en Mombeek geldt dan nog extra dat we hier te maken hebben met een gebied met veel veen. Dat betekent dat verdere verdroging van de veenlaag ook een negatieve invloed heeft inzake de uitstoot van stikstofgassen in de atmosfeer, wat zeer nadelig is in het kader van de klimaatopwarming. Zowel vanuit het aspect van klimaatadaptatie als van klimaatmitigatie is het uiterst belangrijk om de valleien (en hun waterlopen) niet droog te laten vallen en te investeren in meer 'natte natuur'.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken (Herk-Kleine Herk) (Mombeek)

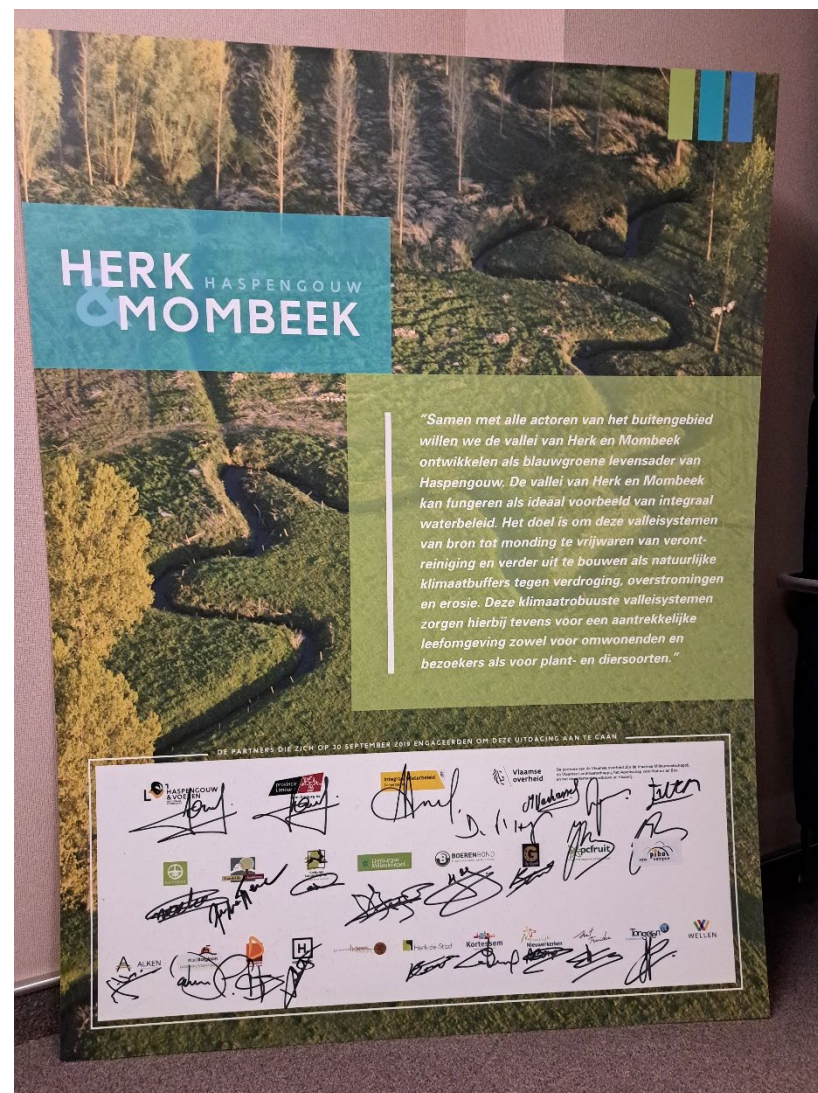
SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt samen Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren verder het Integraal Project Herk en Mombeek, dat, in overleg en door deelprojecten, het integraal waterbeleid voor het afstroomgebied van de Herk en de Mombeek realiseert. Dat gebeurt tevens in de context van twee waterlandschapsprojecten: Herk & Mombeek en Graslanden en Moerassen in Herk & Mombeek. Integraal project Herk & Mombeek en deze hieraan gelinkte projecten creëren een draagvlak voor het integraal waterbeleid in het gebied. Naast de trekkers Bekkenssecretariaat en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren participeren in dit gebiedsgericht overleg alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Vlaams Brabant, Watering De Herk), gemeentebesturen (Alken, Borgloon, Diepenbeek, Hasselt, Heers, Kortesseem, Nieuwerkerken, Sint-Truiden, Tongeren, Wellen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquaflin en Fluvius), het middenveld (Boerenbond, Natuurpunt, Limburgs Landschap, Limburgse Milieukoepel), PC Fruit, CCBV, en PIBO Campus Tongeren. Bekkenssecretariaat en Regionaal landschap werken voor dit project ook samen met het onderzoeksproject Future Floodplains van KUL, INBO, SCK en Natuurpunt Studie en in het kader van het (mogelijk) toekomstige Landschapspark 'Hart van Haspengouw', dat de realisatie van natuurlijke waterlopen en valleien en de ontwikkeling van sponslandschappen bij zijn hoofddoelstellingen telt. Het Living Lab 'Herk & Mombeek' probeert de principes van het advies weerbaar waterland om te zetten in het gebied. Daarover in volgende wateruitvoeringsprogramma's meer.

➤ **Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken**

➤  **De biodiversiteit van de mombeek in beeld:**

➤  **Animatiefilmpje over de historiek van Herk en Mombeek ([deel 1](#) en [deel 2](#))**



HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

DE HERK: VEEL GEREALISEERD, MEER VALLEIHERSTEL ONDERWEG

➞ Beek- & valleierherstel voor benedenstroomse Herk en Kleine Herk door VMM

Voor het Beek- en valleierherstel voor het benedenstrooms gebied van Herk en Kleine Herk (actie [4B_B_0303](#)) zorgt de VMM in **2024** voor de **opmaak van een bestek ontwerp** opdracht, wat moet leiden tot een **voorontwerp in 2025**. Het betreft hier het onderzoeken van een hele resem aan te onderzoeken deelprojecten, waaronder

- hermeandering van de Herk tussen Herkermolen en Zwarte winterbeek (Schulen)
- terug watervoerend maken Oude Herk (Schulen),
- oplossen vispassages (Herkermolen, Nieuwe Molen, Elsaertmolen, Dorpsmolen en Nieuwmolen in Stevoort, Wellenmolen in Wellen, watermolen Herten, oude molen Pexters), beek- en valleierherstel in overstromingsgebied Stevoort met natuurlijkere inrichting Kleine Herk,
- project in centrum Alken (Groenmolen, Dorpsmolen, inrichting Kleine Herk als bypass vismigratie Groenmolen-Dorpsmolen met verbetering zichtbaarheid waterloop en verbinding Herk - Kleine Herk opwaarts de Dorpsmolen, geïntegreerd als waterbeleving/speelelement in recreatiedomein De Alk. Openleggen stukken overwelfde Herk naar open meanderende bedding
- Kleine Herk, afwaarts Groenmolen uit de sifon halen en afwaarts rechtstreeks in Herk laten uitmonden.
- Kleine Herk & Herk tussen monding Mombeek en doorgang onder spoor samenvoegen tot 1 meanderende bedding

➞ Beek- en valleierherstel voor de bovenstroomse Herk en Kleine Herk en zijlopen door de provincie Limburg

De prioriteiten voor het gebied werden in de loop van de voorbije jaren vastgelegd in het integraal project 'Herk & Mombeek'. VMM ondersteunde het studie bureau Antea om voor

geselecteerde deelprojecten een voorstudie en voorontwerp te maken, om zo sneller tot uitvoering van de deelprojecten over te gaan. Voor de uitvoering en verdere afwerking, binnen een ruimer kader, werd een waterlandschapsproject Herk & Mombeek ingediend en goedgekeurd, dat ondermeer de volgende acties bevat, die overeenkomen met de acties ... en ... van het nieuwe stroomgebiedbeheerplan. Onder deze actie vallen meerdere deelacties, die hier verder worden besproken en allen deel uitmaken van actie [4B_B_0304](#).

➞ Beek- en valleierherstel in Hoenshoven

Onderdeel van actie [4B_B_0304](#). De werken in Hoenshoven (overstromingsgebied, structuurherstel, grasland- en moerasherstel) zijn grotendeels **uitgevoerd**. Wel stelt er zich nog een ernstig **waterkwaliteitsprobleem** in Helshoven. In hetzelfde gebied vond eerder ook een hermeandering van de Herk plaats. Momenteel wordt bekeken of hierop een vervolgproject mogelijk is, een fase 2. Er wordt oa. nagedacht om stroomopwaarts van de romeinse kassei in de toekomst het water meer natuurlijk te laten overstromen.



➞ Beek- en valleierherstel in Mettekoven- Klein Gelmen

Onderdeel van actie [4B B_0304](#). Een **voorontwerp** werd in het kader van het dienstensbestek opgemaakt. Het overstort Groenschild wordt hier door aquafin bemonsterd. Globaal gezien is de kwaliteit van het water hier redelijk goed, maar het gebied en de waterloop hebben wel last van droogte: zelfs in de wateroverlastzomer 2021 bevatte de beek bijna geen water. Structuurherstelmaatregelen zoals het weghalen van de ruimingswal en verondieping zijn hier aangewezen, maar **verder overleg** is aangewezen om de **actie concreet op te kunnen starten** in een samenwerking van provincie Limburg en regionaal landschap Haspengouw en Voeren (2024). **De provinciale afdeling waterbeheer ging in 2023 al op terrein om de verschillende mogelijkheden in kaart te brengen.**

➡ Beek- en valleierherstel voor Molenbeek - Weyerkensbeek

Onderdeel van actie [4B B_0304](#). Een **voorontwerp** werd in het kader van het dienstensbestek opgemaakt. Er zijn hier, in Gutshoven, mogelijkheden voor een **hele hoop kleinere maatregelen, die ook passen in het uitbouwen van een sponslandschap**. De mogelijkheden om dit op te starten worden verder bekeken met provincie Limburg en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren in 2024. In het kader van het beleidsplan ruimte Limburg werd dit gebied aangeduid als belangrijke blauwe ader. Samen met de Herkebeek zal de molenbeek, samen met de herkebeek, voor waterkwaliteit gemonsterd worden om de waterkwaliteit na te gaan n.a.v. recent uitgevoerde rioleringsprojecten.

➡ Beek- en valleierherstel aan de Rijsbeek

Onderdeel van actie [4B B_0304](#). In het dienstenbestek werd een **voorontwerp opgemaakt**, waarvoor ook geld werd gezocht in het kader van een niet toegekend Life project. In de **Hemelwaterplannen van Herk de Stad** krijgt de zone de nodige aandacht. Er is in deze omgeving nog veel riolering gepland en verder te plannen. Verder te onderzoeken is ook de vervuiling vanuit een plaatselijk landbouwbedrijf. De zone aan het zusterkloosterbos zou een goede case kunnen zijn voor structuurherstel en inrichting sponslandschap. **VLM voorziet vanaf 2024 landbouwbegeleiding voor de waterschapsprojecten, voor Herk & Mombeek wordt dit oa. toegespitst op dit gebied.** . Op basis van de resultaten daarvan wordt gezocht naar financiële middelen en uitvoering.

➡ Beek- & valleierherstel Grondelingebeek, Batsheersebeemd, Overbroek/ Egoven

Onderdeel van actie [4B B_0304](#). Op de **Grondelingebeek** werd de voorbije jaren al sterk ingezet op beekherstel. Een vervolgproject door de provincie Limburg wordt **in 2024 uitgevoerd**.



Verder opwaarts bevindt zich het **oud stort van de gemeente Heers** (Achterstraat) in eigendom van de gemeente. De beek gaat hier op een bepaald moment door een zeer **diep liggende buis**. Het is de bedoeling om de buis hoger te zetten, met de verkaveling als stuw. Dit zou een goed **vernattingsproject** kunnen zijn.

Het project Grondelingebeek situeert zich stroomafwaarts van dit stort. In een latere fase kan de zone van het stort mee bekeken worden in functie van de verhoging van de sponsfunctie.

➡ Beek- en valleierherstel voor Motbeek en Herkebeek / kalkmoeras Sassenbroek



Onderdeel van actie [4B_B_0304](#). **Fase 1** van dit project werd **gerealiseerd, met oa een dijkverlaging**, waardoor het kasteeldomein van Voort intussen een **volledig natuurlijk overstromingsgebied** is geworden. Opwaarts Sassenbroek, **op het domein van de graaf van Heks** is er ecologisch een grote opportuniteit tot de realisatie van een **kalkmoeras op veen**. Deze actie is opgenomen in een ruimer natuurbeheerplan voor het kasteeldomein van Heks. ANB volgt dit verder op. De **Fase 2 werken op de Motbeek werden tot nu toe uitgesteld door de provincie wegens slechte waterkwaliteit**. Intussen zijn al een aantal rioleringswerken in het stroomgebied van de Motbeek uitgevoerd (dorp Hendrieken is gerioleerd), maar er is nog meer nodig. Ook in de omgeving van Vechmaal en Heks **dienen nog rioleringswerken te worden uitgevoerd ter verbetering van de waterkwaliteit van de Herkebeek**. Overstromingszone op de Simsebeek

Onderdeel van actie [4B_B_0304](#). **In de loop van 2023-2024** wil de provincie Limburg aan de Simsebeek een overstromingszone aanleggen, maar het **project staat tijdelijk on hold**.

DE MOMBEEK: ECOLOGISCHE VEENHOTOSPOT IN VERDROGEND GEBIED

Bekkensecretariaat, Regionaal Landschap, VMM en provincie Limburg waren de voorbije jaren de drijvende kracht achter de uitwerking van een aantal deelprojecten, die in het kader van de dienstopdracht, gefinancierd door VMM. In de loop van het traject bleek duidelijk dat het **ecologisch en het veenaspect van het gebied** in het verleden te vaak onderbelicht waren geweest. Om die reden startte **ANB in 2023** een uitgebreid **ecohydrologisch onderzoek**, dat de tijdelijk de uitvoering van een aantal deelprojecten vertraagt, maar uiteindelijk tot een integralere, ecologischere en meer gedragen uitvoering zal leiden.

➡ Ecohydrologische Studie ANB voor Herk en Mombeek

De ecohydrologische studie voor de Mombeek werd **opgestart in september 2022 en loopt tot september 2025**. Het meetnet werd in 2023 voltooid en de eerste stuurgroepvergaderingen werden georganiseerd en het INBO werkt aan de nodige inventarisaties.

In het kader van de ecohydrologische studie voor de Herk werd een meetnet mee opgenomen in raamovereenkomst ANB INBO (2023). De studie zelf zal worden opgestart in 2024 of 2025 op basis van de meetresultaten.

➡ Beek en valleierherstel voor de benedenstroomse Mombeek door de VMM

De VMM gunde in 2024 voor de actie rond het beek- en valleierherstel voor de benedenstroomse Mombeek (actie [4B_B_0309](#)) een **opdracht voor een voorontwerp in uitvoering**. Voor de Mombeekvallei tussen N80 en Luikersteenweg is het de bedoeling is om een integrale aanpak voor beekherstel, vernatting en waterberging uit te werken door :

- o *Peilverhoging Mombeek : verondiepen of plaatsen drempels net opwaarts N80*
- o *Op verschillende locaties linkeroever Mombeek verlagen i.f.v. gespreide waterberging*
- o *Opnieuw watervoerend maken Oude Mombeek en Ossengracht vanuit de Mombeek*

De vismigratieknelpunten aan de Mombeekmolen wordt en de Luimertingenmolen worden onder de loop genomen. Vermoedelijk zal de oplossing bestaan in de vorm van een bekkentrap in de bedding. Voor het gebied van de Mombeek tussen Daeleindestraat & Luimertingenmolen worden de mogelijkheden van beekherstel & vernatting bekeken.

Verder is het de bedoeling om de Mombeek in het gebied Nietelbroeken te laten hermeanderen i.f.v. beekherstel en vernatting.

Voor de uitvoering van dit project wordt nauw samengewerkt met de ecohydrologische studie van de Mombeek (zie hiervoor).

➡ Beek- en valleierherstel voor de bovenstroomse Mombeek en zijlopen door de provincie Limburg

Prioritaire deelacties voor het gebied werden in de loop van de voorbije jaren vastgelegd in het **integraal project 'Herk & Mombeek'**. VMM ondersteunde het studiebureau Antea om **voor geselecteerde deelprojecten een voorstudie en voorontwerp** te maken, om zo sneller tot uitvoering van de deelprojecten over te gaan. Voor de uitvoering en verdere afwerking, binnen een ruimer kader, werd een waterlandschapsproject Herk & Mombeek ingediend en goedgekeurd, dat ondermeer de volgende acties bevat, die overeenkomen met de acties ... en ... van het nieuwe stroomgebiedbeheerplan. **Het merendeel van deze acties staat momenteel on hold omdat de intussen opgestarte ecohydrologische studie van ANB de ecologische win-win en kwetsbaarheden van deze gebieden onder de loep neemt.** Het opstarten van die studie kende enige vertraging, maar intussen verloopt de studie op volle snelheid. Hierna volgen de verschillende deelprojecten en hun status. De verschillende deelacties kaderen in actie [4B B 0308](#).

➡ Beek- en valleierherstel Zammelen

Onderdeel van actie [4B B 0308](#): Voor dit gebied staan er veel rioleringsprojecten op het programma en in uitvoering. Op basis van de verbetering van de waterkwaliteit hierdoor en de resultaten van de ecohydrologische studie zullen verdere afspraken gemaakt worden met natuurland, eigenaar en beheerder van het gebied, op basis van het ontwerp van het dienstenbestek.

➡ Beek- en valleierherstel Herkwinning

Onderdeel van actie [4B B 0308](#). Herkwinning: Het ontwerp vanuit het dienstenbestek werd doorgesproken met ANB (eigenaar – beheerder van het gebied) en de provincie. Verdere uitwerking in functie van de resultaten van de ecohydrologische studie van ANB.

➡ Beek- en valleierherstel Marmolbeek

Onderdeel van actie [4B B 0308](#). Marmolbeek: **Limburgs Landschap draagt hier zorg voor in het kader van een natuurbeheerplan. Provincie en Regionaal Landschap werken vanaf**

2024-2025 hier samen met Limburgs Landschap een project van beek- en valleierherstel uit.

➡ Beek- en valleierherstel Mombeek aan Jongenbos

Onderdeel van actie [4B B 0308](#). Jongenbos: Het ontwerp vanuit het dienstenbestek werd doorgesproken met ANB (eigenaar – beheerder van het gebied). Verdere uitwerking zal gebeuren in functie van de resultaten van de ecohydrologische studie van ANB.

➡ Beek- en valleierherstel Mombeek tussen Daeleindestraat Kortesseem en monding van de Lerebeek in de Mombeek

Onderdeel van actie [4B B 0308](#). Een **voorontwerp** werd in het kader van het dienstenbestek opgemaakt, dat een aantal maatregelen van kleinschalig herstel voorstelt. Verdere uitwerking zal gebeuren in functie van de resultaten van de ecohydrologische studie van ANB.

➡ Beek- en valleierherstel voor de Mombeek ter hoogte van wintershoven en rood kasteel Kortesseem

Onderdeel van actie [4B B 0308](#). Uit de eerste resultaten van de ecohydrologische studie blijkt dat zich hier belangrijke veenpakketten bevinden. Wordt verder onderzocht. Beek- en valleierherstel Fonteinbeek in Kolmont en Haren

Onderdeel van actie [4B B 0308](#). Fonteinbeek in Kolmont en Haren: Verder te bekijken in functie van resultaten ecohydrologische studie ANB. Tevens actie ANB ([7B-H 0023](#)): Fonteinbeek, Mombeek, Brikbeek, Harenbeek

➡ Opheffen 3 vismigratieknelpunten Kortesseem met lange bypass op privédoein

Onderdeel van actie [4B B 0308](#). Bij de uitwerking van het voorontwerp door dienstenbestek was er hier hoop op een zeer waardevol project voor zowel structuurherstel als de opheffing in 1 project van 3 vismigratieknelpunten. Zeer vermoedelijk bevinden zich hier ook belangrijke veenpakketten en een zeer groot ecologisch potentieel in de vallei, waarvoor de resultaten van de ecohydrologische studie moeten worden afgewacht. Een puur technische oplossing van elk vismigratieknelpunt werd ook onderzocht in het dienstenbestek, maar het geniet de voorkeur om hier te streven naar een verruiming van het project tot de vallei (met instrumenten als aankoop en / of natuurbeheersplan). **Moet na het aflopen van de ecohydrologische studie terug opgepakt worden en bekeken worden in functie van de samenhang met het beekherstel op de Mombeek 1ste categorie door VMM**

➡ Beek- en valleierstel aan de Lerebeek

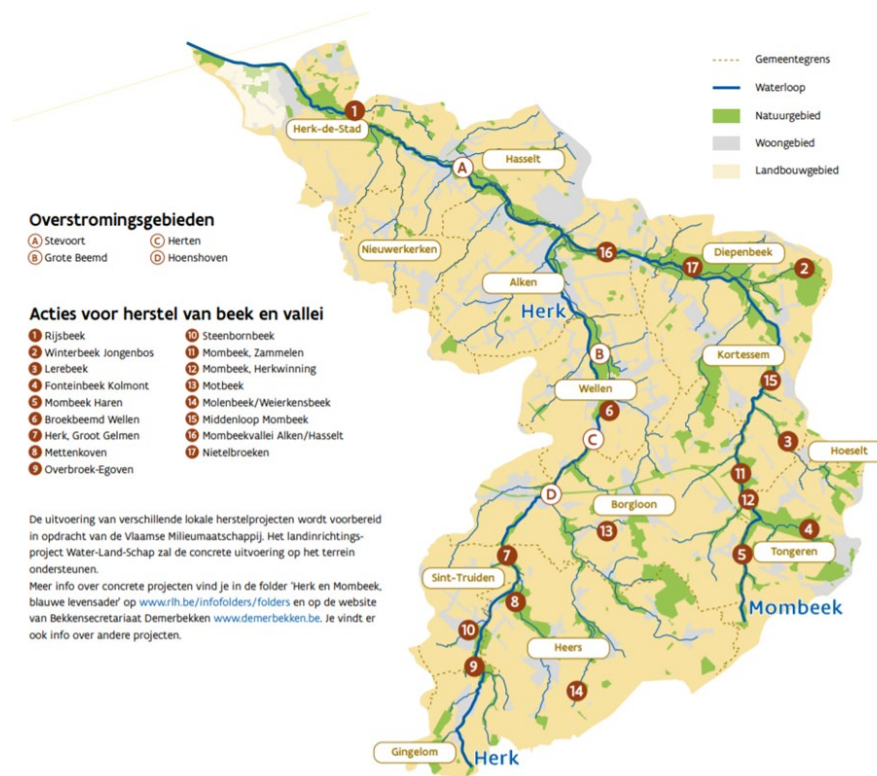
Onderdeel van actie [4B_B_0308](#). Een **voorontwerp** werd in het kader van het dienstenbestek opgemaakt. Het project aan de Lerebeek loopt **en wordt in 2025 uitgevoerd**. De vergunning werd in 2024 afgeleverd.

GRENSVERLEGGEND WATERLANDSCHAP

➡ Waterlandschap Herk & Mombeek

De Uitvoering van de acties binnen [Waterlandschap Herk en Mombeek](#) (actie [4B_B_0334](#)) is volop bezig en situeert zich rond **vier Demoprojecten: (1) Grasland, (2) Biodiverse randen aan fruitplantages, (3) akkerbiodiversiteit en infiltratie en (4) Beekstructuurherstel**.

De invulling van de laatste demo beekstructuurherstel werd voorbereid in een dienstenopdracht, ondersteund door VMM en valt grotendeels samen met de hiervoor besproken structuurherstelacties op de bovenlopen van Herk-Kleine Herk en Mombeek en wordt elders in dit document besproken.



➡ Waterlandschap 'graslanden en moerassen' in Herk en Mombeek

In de Haspengouwse beekvalleien komen nog relatief veel waardevolle graslanden en moerassen voor. Dit waterlandschapsproject ['graslanden en moerassen in de valleien van Herk en Mombeek'](#), getrokken door Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren werd **opgestart in 2023** onderzoekt het behoud en herstel van de historische graslanden en moerassen in de vallei van de Herk en de Mombeek. Het project richt zich op de wetenschappelijke onderbouwing van de klimaatrobustheid van biodiverse graslanden en moerassen, een optimaal beheer van deze percelen door landbouwers, private eigenaars en gemeentebesturen, de aanstelling van ambassadeurs en de samenwerking met overheden voor beheer en bescherming van graslanden en moerassen. Hierbij is er ook aandacht voor het bevorderen van de biodiversiteit. Dit is een nieuw

waterlandschapsproject, maar het sluit wel aan het andere Waterlandschapsproject deelgebied Herk & Mombeek (actie [4B_B_0334](#))

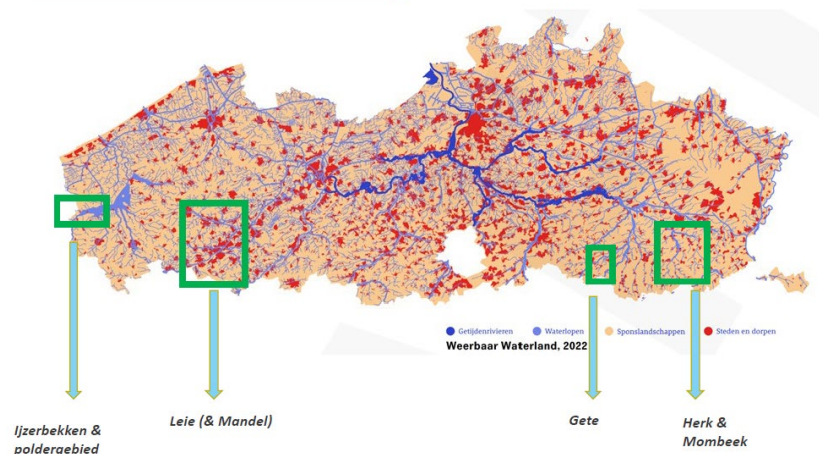


➡ **Weerbaar Water+Land+Schap / Living Lab Herk en Mombeek**



Onder de bestaande waterlandschapsprojecten in Vlaanderen werd gekeken in welke gebieden men, inzake gebiedscoalitie, ver genoeg staat om naar een opschaling van de bestaande proefprojecten te gaan, gekaderd in de methodiek van het rapport 'Weerbaar Waterland'. Vier coalities werden hiervoor geselecteerd, waarvan twee in het Demerbekken: Herk & Mombeek en Getes. Het is de bedoeling om in die gebieden een stap verder te gaan dan in de gewone waterlandschapsprojecten. Het project wordt half 2023 opgestart, het finaal actieprogramma is voor 2024, uitvoering voor 2025.

Weerbaar Water+Land+schap



- De site-ontwikkeling van De Molen aan de Herk; deze site moet de toegang worden voor het valleipark, de vallei Herk en Mombeek, én mogelijk voor het Landschapspark Hart van Haspengouw.

De waterlopen de Herk en de Kleine Herk lopen parallel doorheen het dorpscentrum van Alken. Tussen deze waterlopen ligt het sport- en recreatiedomein de Alk. Het hele domein ligt in overstromingsgevoelig gebied. Met het masterplan "Alken Vallei 2030" wil de gemeente deze omgeving omvormen tot een langgerekt valleipark met ruimte voor water, (vallei)natuur, sport en recreatie. Hierbij zullen stukken van de Grote Herk worden opengelegd en ingericht met zachte oevers. De Kleine Herk zal op bepaalde locaties opnieuw ruimte krijgen om te meanderen en daardoor meer water te bergen. Lager gelegen delen naast vijvers en poelen zullen dienen als bufferbekken zodat het gebied als een spons in het hartje van Alken kan fungeren. De eerste stap van in dit masterplan wordt via dit groenblauwe dooraderingsproject uitgevoerd. De werken, ondersteund in het kader van het project groenblauwe dooradering, worden door de gemeente Alken uitgevoerd in samenwerking met VMM, Fluvius, Aquafin, provincie Limburg, natuurverenigingen, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, Molenzorg Zuid-Limburg en Watering De Herk worden gestart in 2023 en lopen drie jaar.



VERNIEUWENDE AANPAK VAN WATER IN DE DORPSKERN IN ALKEN

Groenblauwe ader van de Herk in de dorpskern van Alken

Als lokaal bestuur speelt Alken maximaal in op het Blue Dealbeleid van de Vlaamse regering en van Vlaams minister van Omgeving Zuhal Demir en haar administratie.

Zo heeft Alken na de Vlaamse oproep 'Groenblauwe dooradering 2.0' een gunstige beslissing gekregen voor de betoelaging van onder meer het weer openleggen van de Herk aan het Laagdorp en het omvormen van het recreatiedomein De Alk tot een valleipark.

Dit nieuwe voorstel sluit zoals gezegd, nauw aan bij het project Alken Vallei 2030 dat volgende programma's omvat:

- De uitbouw van een volwaardig valleipark met onder meer ruimte voor de Herk, die in de dorpskern weer wordt opengelegd.

Openleggen Bapenakkerse Beek in centrum Alken

Dit project werd technisch onderzocht door de provinciale afdeling waterbeheer, waaruit bleek dat het project geen echte meerwaarde bood.

EROSIEBESTRIJDING

➡ Erosiebestrijding in het gebied van Herk & Mombeek

In het afstroomgebied van de bovenloop van de Herk en van de Herkebeek werden in 2022 erosiemaatregelen uitgevoerd in Gingelom voor 27,92 ha (actie, [8B A 0138](#)). Voor het afstroomgebied van de Mombeek was dat 20,2 ha in Tongeren.

GOEDGEKEURD LANDSCHAPSPARK HART VAN HASPENGOUW

➡ Masterplan met veel aandacht voor water

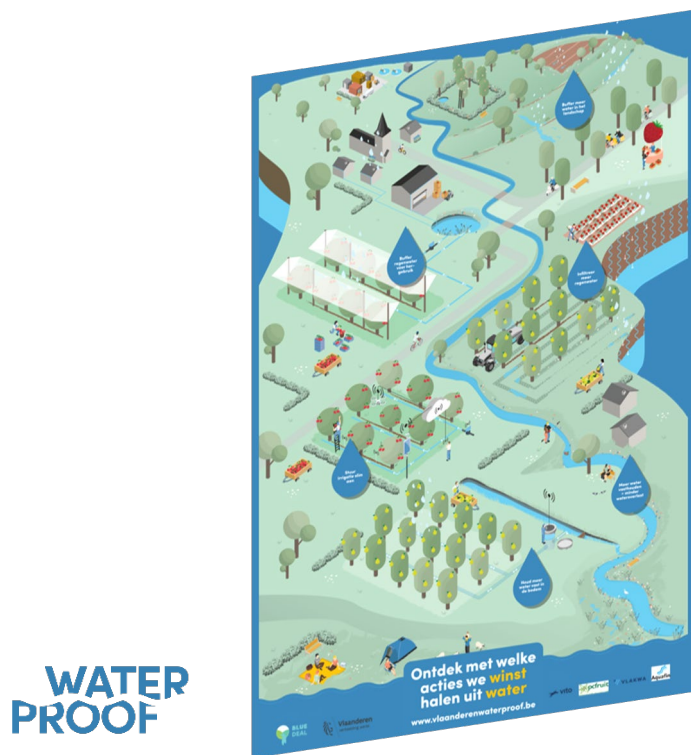


De goedkeuring van het [landschapspark 'Hart van Haspengouw'](#), met een Masterplan, waarin het integraal waterbeleid een zeer belangrijke rol speelt, zal extra mogelijkheden geven voor het waterbeleid in het gebied. De eerste strategische doelstelling in het opgemaakte masterplan, 'het versterken van de structurerende beekvalleien en vruchtbare plateaus van het natuurlijk glooiend Haspengouw' focust zowel op het volledig herstel van de beekvalleien van Herk en Mombeek als op het terug 'sponslandschap' maken van de plateaus. Dit is geen aparte actie, maar in het Masterplan worden de aspecten beek- en valleierherstel en herstel van het sponslandschap sterk benadrukt. Meer informatie in de [landschapsbiografie](#) van het gebied, het [masterplan](#) en het [operationeel plan](#).

WATERPROOF IN DE FRUITSTREEK

➡ Project 'Waterproof in de Fruitstreek'





Het Blue Deal project Vlaanderen [WaterProof](https://vlaanderenwaterproof.be) zet in op waterwinsten voor de fruittelers van Haspengouw en Hageland. Slimme ingrepen in boomgaarden en plantages laten toe om meer water vast te houden in de bodem, gaan beter om met het beschikbare water en maken de fruitteelt minder droogtegevoelig en meer toekomstbestendig.

'[WaterGemeenschap](https://vlaanderenwaterproof.be)' zet hier in op een intensieve samenwerking tussen de lokale fruittelers en andere lokale organisaties en belanghebbenden. Binnen de fruitteelt wordt er heel wat grondwater gebruikt voor diverse activiteiten. De WaterGemeenschap wil de mogelijkheden verkennen om hemelwater op te vangen en slim te bufferen. Dit water kan dan vervolgens gebruikt worden door de fruittelers. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan monitoring om doeltreffend te irrigeren en aan peilgestuurd drainagesystemen om water vast te houden. Ook wordt er ingezet op beter bodembeheer zodanig dat de grondwatervoorraden aangevuld kunnen worden. Meer info op <https://vlaanderenwaterproof.be/nl>.

Op de Demerdag van 24 april 2023 werden het project en de eerste resultaten van de demonstratieprojecten voor een uitgebreid publiek toegelicht.



Een ander voorbeeld hiervan is het **Fruitwater project** dat via de oproep **Proeftuinen Droogte in 2022**, als onderdeel van de Blue Deal, steun kreeg van minister Demir. Een systemische insteek brengt niet enkel waterwinst voor de fruitbouwers maar evengoed voor andere stakeholders: minder verdroging van landschap en de natuur, minder water- en modderoverlast bij hevige neerslag.

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ➡ - Het integraal project 'Herk en Mombeek', dat enkele jaren geleden samen werd opgestart door bekkensecretariaat Demerbekken en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, wordt stilaan een begrip in het integraal waterbeleid. In het verleden werden hier al talloze hermeanderingsprojecten gerealiseerd en in het kader van de dienstenopdracht, ondersteund door VMM, werden een groot aantal nieuwe deelprojecten uitgewerkt. Tegelijkertijd worden in het gebied de

nieuwe horizonten van weerbaar waterland en natte (veen)natuur verkend. Dit gebeurt ook in nauwe samenwerking en met ondersteuning van waterlandschap. Het gebied is tegelijk ook kandidaat Landschapspark èn één van de drie focusgebieden van het project Waterproof in de Fruitstreek, waar ook de relatie van water en landbouw wordt onderzocht.

- ↳ - Gevolg van dit succes is dat er heel veel projecten tegelijk bezig zijn en dat een beperkt aantal mensen, bij meerdere actoren in het gebied (regionaal landschap, provincie Limburg, VMM, Bakkensecretariaat) instaat voor de realisatie van een hele hoop al deels ontwikkelde uitvoeringsprojecten. Dikwijls gaat het om sterke projecten, die echter complex zijn, ook in hun uitvoering, omdat er veel betrokken partijen zijn. De beschikbaarheid aan mankracht de komende jaren zal de crux zijn die de uitvoering bepaalt.

Velpe



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Velpe is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Velpe ingeschat als hoog. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021. In het samenvloeiingsgebied van Herk, Gete, Velpe en Demer komt een groot deel van het water uit het Demerbekken samen. De gecontroleerde overstromingsgebieden, (binnenbekken) Schulensbroek en Webbekomsbroek, werden in juli 2021 maximaal benut maar ook het buitenbekken van Schulensbroek stond onder water. Herk de Stad kreeg te maken met plaatselijke wateroverlast en dijkdoorbraken. Halen centrum stond onder water, onder invloed van Gete en Velpe. Om verdere wateroverlast te voorkomen werd op 16 juli de Getedijk doorgestoken. Neveneffect van deze 9 doorbraak was dat twee perenplantages, op grondgebied Herk-de-Stad, onder water kwamen te staan. Ook hier is duidelijk dat structurele maatregelen nodig zijn. Die worden ook ten volle aangeboord in het project Waterlandschap Velpe dat Regionaal Landschap Zuid-Hageland indiende op vraag van het Demerbekken en het integraal project Velpe.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau. In het waterlandschapsproject wordt hier veel aandacht besteed (zie verder). Zo wordt er bijvoorbeeld op 4 juni 2023 een **Velpepicknick** georganiseerd.



Sferbeeld bij de Velpe Picknick op 4 juni 2023 (Regionaal Landschap Zuid Hageland)



🔗 **Meer info: bekkenstijf deel Demerbekken**

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt verder het Integraal Project Velpe, dat het in de vorige planperiode opstartte met een doorlichting van de Velpe. Intussen werd, op vraag van het bekkensecretariaat, een project **waterlandschap** ingediend, dat werd goedgekeurd en opgestart in 2023. In dit waterlandschapsproject, getrokken door Regionaal Landschap Zuid Hageland, met steun van het bekkensecretariaat participeren dezelfde stakeholders als bij het integraal project: alle betrokken waterbeheerders (VMM, provincie Vlaams Brabant, Watering Het Velpedal, Watering De Velpe), gemeente- en stadsbesturen (Bierbeek, Boutersem, Glabbeek, Kortenaken, Tienen, Halen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquafin en Fluvius), het middenveld (boerenbond, natuurpunt) en het Regionaal Landschap Zuid-Hageland.

 [Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

  [De opstart van het project in beeld](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS



WATERLANDSCHAP VELPE

➞ Waterlandschapsproject Wet Nature DeVELPment



Bij de opmaak van het stroomgebiedbeheerplan was het waterlandschapsproject voor de Velpe nog niet goedgekeurd. Het staat dus niet als actie vermeld in het plan, maar sluit ten eerste aan op de doelstellingen voor de Velpe en met name de acties rond structuurherstel op beneden- en bovenloop (actie [4B B 0312](#) en [4B B 0311](#)). Het waterlandschapsproject werd op vraag van het bekken ingediend en kan beschouwd worden als een soort 'uitvoeringsprogramma met middelen' van het integraal project

In 2022 maakte regionaal landschap Zuid-Hageland het **gebiedsprogramma** op voor het nieuwe waterlandschapsproject. Dit gebeurde in nauwe samenwerking en overleg met de verschillende partners, in het kader van de structuur van het integraal project.. **Uitvoering van het programma gebeurt van 2023 tot 2026. Het project zet in op de 3 Velpe ambities:**

AMBITIE 1: Klimaatrobuuste vallei met

i. een groot waterbergend vermogen en aandacht voor droogte

- *Vertraagde afvoer en infiltratie bovenstrooms en op valleiflanken*

- *Stroomopwaarts ruimte voor water in de vallei (herstel natuurlijke valleiwerving)*

ii. een verbeterde waterkwaliteit

iii. biodiversiteitsversterking

AMBITIE 2: Klimaatrobuuste en duurzame landbouw met

I. een betere waterhuishouding en waterinfiltratie

II. aandacht voor erosiebestrijding naast zijwaterlopen en op de plateaus

AMBITIE 3: Waterbeleving bevorderen door

I. de focus op toegankelijkheid

II. de inzet op sensibilisatie en communicatie

➞ Masterplan bovenstroomse waterberging met beheerplan waterlopen

Dit is actie 1 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. De studie 'Masterplan bovenstrooms waterberging' en 'beheerplan waterlopen' hebben betrekking op de gemeenten Boutersem en Bierbeek. **Uitvoering is voorzien tussen 2023 en 2026.**

➞ Beek- en valleierstel Kleine Vondelbeek

Dit is actie 2 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. Voor de Kleine Vondelbeek in Boutersem wordt voorzien in het herstel van de natuurlijke meandering, waarbij het water vertraagd en de beekbodem verhoogd wordt en de beschoeiing van Kleine Vondelbeek wordt verwijderd. Deze actie wordt gekoppeld aan het Blue Deal project 'Groenblauwe dooradering in de bebouwde ruimte' door gemeente Boutersem, dat verder in dit document besproken wordt. **Uitvoering is voorzien tussen 2023 en 2026.**

➡ Beek- en valleierherstel Moergracht

Dit is actie 3 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. Aan de moergracht zal met graafwerken gezorgd worden voor een hermeandering en een dijkconstructie met knijpfunctie, die pas zal gebruikt worden, wanneer de riolering is aangesloten. In 2023 wordt gewerkt aan het voorontwerp en wordt er verder gemodelleerd. **Uitvoering is voorzien in 2024.** Het project wordt verder afgestemd met Aquafin en met het 'Natuur in je buurt' project. Fluvius zorgt voor cofinanciering.

➡ Opheffen vismigratieknelpunten Kasteel Kwabeek, Kwademolen, Breisemmolen met een visvriendelijke bypass

Dit is actie 4 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. In 2023 werden de vroegere ontwerpen besproken met de betrokken partners. **Uitvoering voorzien tegen eind 2024.**

➡ Structuurherstel zijbeken Velpse in Kortenaak

Dit is actie 5 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. In 2023 en 2024 bekijkt een studiebureau op welke manier aan structuurherstel gewerkt kan worden in Kapellebeek, Kattebeek en Beek 3088 (bv. Beekbodem verhoging, schanskorven op de beekbodem, micromeandering, via graafwerken beekbodem verhoogd en oeverwallen verlaagd worden. Schanskorven worden verwijderd, micromeandering wordt aangelegd. Er wordt ook gedacht aan het opstuwen van het water in de over-gedimensioneerde beken met visvriendelijke stuwen. **Uitvoering voorzien tegen 2025.**

➡ Vertraagde afvoer stroomopwaarts van de Velpse en aan de zijbeken

Dit is actie 6 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. Om de afvoer stroomopwaarts en via de zijbeken van de Velpse te vertragen wordt gedacht aan oeverwal verlaging, beekbodemverhoging en, micromeandering en aan het opstuwen met (visvriendelijke) schotten. De juiste zoekzones zullen nog worden geselecteerd door terreinbezoek en overleg met terreinexperten en de concrete voorstellen worden verder afgetoetst met alle betrokken partijen en verder uitgewerkt door een studiebureau. **Uitvoering voorzien tegen 2025.**

➡ Biodiversiteitsversterking Velpse

Dit is actie 7 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. Deze actie wordt getrokken door Natuurpunt Beheer. Zie ook de bespreking over de gebieden Snoekengracht, Molensteen en Paddepoel. Mogelijke acties zijn het structuurherstel aan de zijwaterloop in de omgeving van Snoekengracht/Grote Vondelbeek (voorstudie dienstenbestek), het omzetten van hellende en erosiegevoelige akkers naar soortenrijk en structuurrijk grasland in ruilverkavelingsgebied, de aanleg van kleine landschapselementen en herstel waterhabitat (poelen, kwelgrachten...), veenherstel- en behoud en het opbreken van drainage (na vooronderzoek). **Uitvoering is voorzien tussen 2023 en 2026.**

➡ Fotowedstrijd 'Hallo Velpse' en Velpsepicknick

Dit is actie 8 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. In het kader van communicatie, sensibilisatie en waterbeleving organiseert het project een Fotowedstrijd 'Hallo Velpse!'. **Op zondag 4 juni 2023 vonden er een Velpsepicknick** plaats met streekproducten. Een initiatief dat in 2024 wordt herhaald.



De Velpse Picknick op 4 juni 2023 (Regionaal Landschap Zuid Hageland)

Er wordt ook gedacht aan een website (www.velpevallei.be), communicatie via gemeenteberichten op maat, extra subsidies voor tentoonstellingen, Velpe-ambassadeurs, klimaatwandelingen... . **Uitvoering is voorzien tussen 2023 en 2026.**

➡ Waterinfiltratie bij fruittelers

Dit is actie 9 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. Sluit aan bij het project 'Waterproof in de Fruitstreek' (zie onder Herk & Mombeek). Bedoeling is om een demo aan te leggen (focus op hellende percelen) met experimenten met Prikgraten in rijstroken, bodembedekkers en sleuven in de zwartstrook, het aanplanten van gemengde hagen en het aanleggen van Wadi's en poelen. . **Uitvoering is voorzien tussen 2023 en 2026.**

PILOOTPROJECT VOOR OEVERZONES IN VLAANDEREN

➡ Oeverzone Velpe

Dit is actie 12 van waterlandschap Wet Nature DeVELPment. De VMM trekt hier het project voor de oeverzone langs de Velpe. Het is de bedoeling om te komen tot een multifunctionele oeverzone, die zorg draagt voor de buffering van nutriënten, meer ruimte voor water geeft en zorgt voor meer infiltratie. Oeverwallen kunnen worden verlaagd.,

Het -concept wordt uitgewerkt voor de Velpe 1ecategorie (waterbeheerder VMM)-en voor de bovenlopen. **In 2023 start de visievorming** en wordt een concreet oeverzonevoorstel opgemaakt door de Werkgroep Oeverzone Velpe **In 2024 starten we met onderhandelingen** rond overeenkomsten, grondenruil, aankoop en vergunningen. **In 2025 plannen we de eerste terreinwerken en inrichting.**

Het project kadert in de actie 'Beek- en valleierstel voor het afstroomgebied van de Velpe, 1ste categorie in het kader van integraal project Velpe' (actie [4B B 0312](#))

BEEK EN VALLEIHERSTEL VAN DE VELPE IN VOLLE VOORBEREIDING

In het kader van de dienstenopdracht, ondersteund door VMM, worden een aantal deelprojecten beek- en valleierstel in de vallei van de Velpe en van haar zijlopen, uitgewerkt. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met het waterlandschapsproject, dat ook in een aantal gevallen zorg draagt voor de uitvoering. Actieve partners zijn hier Watering Velpedal, Regionaal Landschap Zuid Hageland, Natuurpunt Oost Brabant, VMM, ANB en

Bekkensecretariaat Demerbekken. **De uitwerking van zowat alle deelprojecten is reeds gestart (2022-2023), uitvoering is gepland tussen 2023 en 2026.**

➡ Beek- en valleierstel van de bovenstroomse Velpe en zijlopen

Er worden ook een aantal acties voorbereid in het kader van de dienstopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne, die, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant, door het studiebureau Sweeco voorstudies en voorontwerpen voorbereid voor specifieke projecten.

➡ Groenblauwe dooradering met de kleine Vondelbeek in Boutersem

De gemeente Boutersem wil de **vallei van de Kleine Vondelbeek, gelegen in het centrum van Boutersem, herwaarderen, versterken en klimaat robuuster maken.** Daartoe wordt de **noord-zuid verbinding van de vallei hersteld** en wordt er **in de vallei meer ruimte voor water en groen** gecreëerd. Het kerngebied van de vallei wordt geherwaardeerd als **moeras- en overstromingsgebied**. Verschillende **onthardings**initiatieven zorgen ervoor dat er in het gebied meer water kan infiltreren. Daarnaast zorgen deze maatregelen voor een betere **beleving** van de omgeving en meer **biodiversiteit**. **Het project loopt van 2022 tot 2027.**





1. Sloop boogloodsen in park- en overstromingsgebied, opbreken verhardingen, herstel natuurlijk reliëf
2. Sloop woning nr. 264, herstel beekvallei
3. Wijziging kruispunt, ontharden middenstrook N3, herstel beek in open bedding
4. Opbreken verharding busstelplaats herstel natuurlijk reliëf
5. Verwijderen parkeerterrein fit-o-meter, herstel natuurlijk reliëf
6. Slopen kantine korfbal
7. Slopen sanitaire blok korfbal
8. Sloop bergingen scouts
9. Ontharden terrein Lourdesgrot
10. Herstel natuurlijke meandering Kleine Vondelbeek en opheffen drainering sportveld
11. Verwijderen beschoeiing van Kleine Vondelbeek en herstel natuurlijke meandering
12. Aanleg circulair pad rond het valleigebied van de Kleine Vondelbeek met instapplaatsen en meervoudig ruimtegebruik
13. Planologische ruil woongebied in beekvallei
14. Ontharden Kerkplein
15. Ontharden Dorpsstraat tussen aansluiting Korte Steeg en pastorie

➡ Beek- en valleierherstel benedenstrooms aan de Velpe

In het kader van de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, 1ste categorie in het kader van integraal project Velpe' (4B B 0312) worden verschillende deelacties uitgewerkt, waaronder de visdoorgang Arnautsmolen in Kortenen en structuurherstel tussen Glabbeek en Kortenen.

➡ Structuurherstel aan de benedenstroomse Velpe tussen Glabbeek en Kortenen

De Velpe 1e cat heeft op een aantal trajecten een goede structuurkwaliteit. Tegelijkertijd is er een aangepast maaibeheer door VMM AOW dat een natuurlijke structuur op vele plaatsen toelaat. Op een aantal plaatsen is de Velpe echter zodanig rechtgetrokken, dat het nog jaren kan duren vooraleer de waterloop hier vernatuurlijkt. Structuurherstel kan hier actief versneld worden door een aantal ingrepen uit te voeren. Door nadien ook daar aangepast maaibeheer toe te passen kan een goede hydromorfologische structuur worden bereikt. Samen met een verbetering van de fysisch-chemische kwaliteit van het water kan dit leiden tot een goede ecologische toestand van het Vlaams waterlichaam. Hierbij wordt gewerkt aan diverse aspecten:

- Het aansluiten van twee kleine historische meanders van de Velpe juist stroomopwaarts de straat Donk (Kortenen) op linkeroever die werden afgesneden door een rechte trekking.



Figuur: ontwerpsschets opwaartse meander

- structuurherstel van de Velpe tussen Nieuwstraat en uitlaat GOG:. De gronden zijn in eigendom van VMM en worden beheerd door ANB. Met het oog op de gewenste natte

natuurdoelstellingen in dit Habitatrichtlijngebied is verhoging van de grondwatertafel wenselijk. Structuurherstelmaatregelen maken vernatting mogelijk maken en verbeteren tegelijk de ecologische toestand van de Velpe. In het verleden werden reeds vijf afgesneden meanders aangesloten. Doelstelling is dat de maatregelen kaderen binnen het natuurbeheerplan voor dit gebied.



Figuur: Velpe tussen Nieuwstraat en uitlaat van het gecontroleerd overstromingsgebied (paars: afschuinen oevers, oranje: watervoerend maken van oude Velpe; rood: nieuwe meanders, groen: natuurlijke stroomdeflectoren)

- structuurherstel Velpe tussen Nieuwstraat en Zuurbemdesteenweg inclusief optimaliseren van vismigratie : De gronden in deze zone zijn grotendeels in eigendom van Vlaams Gewest (VMM en ANB) en worden beheerd door ANB. De doelstelling is: (1) verbeteren van de hydromorfologische structuur van de Velpe; (2) Verbeteren van de vismigratie door optimaliseren van de bestaande vistrappen;

In **2023** gingen hiertoe VMM, Bakkensecretariaat en studiebureau op **terreinbezoek met de betrokkenen, werden diverse opmetingen uitgevoerd en ontwerpplannen opgemaakt en besproken met alle actoren.** Tegelijkertijd kwamen 2 opportuniteiten naar boven

waarbij private eigenaars voorstelden bijkomend gronden te ruilen en 2 extra meanders aan te leggen op de Velpe 1e cat. Aangezien de meanderingsplannen meerdere keren werden aangepast in de loop van 2023 en een volledig nieuw ontwerp zal opgemaakt worden 1e helft 2024, worden in voorliggend WUP nog geen ontwerpplannen voorgesteld. De nieuwe plannen die in 2024 evenzeer hydrologisch gemodelleerd te worden om te zien wat de impact is op het overstromingsregime van de Velpe. Tegelijkertijd is koppeling aan het ecohydrologisch model (in opbouw in opdracht van ANB) noodzakelijk vooraleer een omgevingsvergunning (in 2025?) zal worden aangevraagd.

- structuurherstel Velpe ter hoogte van erkend natuureservaat Paddepoel : Tussen de Vissenakenstraat en de Pamelstraat stroomt de Velpe doorheen een erkend natuureservaat van Natuurpunt. Als gevolg van slibruiming in het verleden ontstond er op verschillende plaatsen een kunstmatig verhoogde ruimingswal die verruigd is. De VMM wil nagaan of er mogelijkheden zijn om de hydromorfologische structuur van de Velpe en de relatie met de vallei te verbeteren, onder andere door het plaatselijk afschuinen van binnenbochten, verwijderen van eventuele overbodige kunstmatige oeververstevingen en het verlagen of afgraven van ruimingswallen of plaatselijk verticaal afsteken van oevers.



Figuur: Ruwe indicatie van het traject met kunstmatige ruimingswallen en potentieel voor hydromorfologische opwaardering.

In 2023 gingen hiertoe VMM, Bakkensecretariaat en studiebureau op **terreinbezoek met de betrokkenen en werden de ontwerpplannen opgemaakt met alle actoren. In 2024 dient de omgevingsvergunning te worden aangevraagd met het oog op uitvoering (2025?)**.

➡ Visdoorgang aan de Arnautsmolen aan de Velpe in Kortenaak

Een automatisch regelende stuwconstructie ter hoogte van een voormalige watermolen vormt hier een verval tot 2m dat onoverbrugbaar is voor stroomopwaarts trekkende vissen. De stuwconstructie bestaat uit drie parallelle kanalen: een brede doorgang met een stuwklep, een smalle doorgang langs linker oever voor het plaatsen van een waterwiel (niet aanwezig) en tussen beiden een soort vispassage die in de betonconstructie werd geïntegreerd. Deze visdoorgang is ontworpen toen de kennis over vismigratie nog beperkt was en de te hoge trappen zijn onvoldoende overbrugbaar voor optrekkende vissen.



Zicht op de stuw en de molen langs de stroomafwaartse rechteroever.

Ter hoogte van de molen is de Velpe in het verleden verlegd naar de linker valleiflank. De waterloop is stroomopwaarts van de molen ingedijkt om op een hoog peil te kunnen stuwen. Meer centraal in de vallei staat de parallel lopende Motbeek/Gelbeek (2de cat) in voor de waterafvoer van de valleigronden naar de Velpe stroomafwaarts de stuw.

Alle overige visdoorgangen op de Velpe 1ste categorie zijn gerealiseerd en is de Arnautsmolen de enige locatie waar nog een structurele ingreep nodig is i.f.v. vismigratie. De afweging tussen de diverse oplossingspistes (inclusief een nevengeul via de Motbeek/Gelbeek) dient opnieuw bekeken te worden om te komen tot de meest aangewezen oplossing.

Criterium	Scenario A1	Scenario A2	Scenario A3
			
Attractiviteit	Goede situering lokstroom mogelijk	Goede situering lokstroom mogelijk	Goede situering lokstroom mogelijk
Passeerbaarheid	Goed wegens grotendeels natuurlijk verhang	Niet ideaal wegens steile helling	Niet ideaal wegens veel kunstmatige trappen
Natuurlijkheid	Natuurlijk tot semi-natuurlijk	Semi-natuurlijk	Eerder technisch
Praktische haalbaarheid	Goed realiseerbaar, weinig bouwkunde	Goed realiseerbaar, weinig bouwkunde	Goed realiseerbaar, maar meer bouwkunde
Impact op natuur	Beperkt. Geen direct ruimtebeslag van waardevolle zones of ontbossing	Beperkt. Geen direct ruimtebeslag van waardevolle zones of ontbossing	Beperkt. Geen direct ruimtebeslag van waardevolle zones of ontbossing
Ecologische meerwaarde	Extra leefgebied stroom minnende soorten	Eerder beperkt	Eerder beperkt
Landschappelijke inpasbaarheid	Redelijk goed inpasbaar, maar landschapsbeeld zal wel deels wijzigen.	Redelijk goed inpasbaar, maar landschapsbeeld zal wel deels wijzigen.	Redelijk goed inpasbaar, maar technische constructie en landschapsbeeld zal wel deels wijzigen.
Impact op werking watermolen	Beperkte debietafname. Waterad blijft werkzaam vanaf debiet Q90.	Relatief grote debietafname. Waterad blijft werkzaam vanaf debiet tussen Q75-Q90	Beperkte debietafname. Waterad blijft werkzaam vanaf debiet Q90
Impact op waterbeheer	Stuw blijft functie hoogwaterafvoer vervullen	Stuw blijft functie hoogwaterafvoer vervullen	Stuw blijft functie hoogwaterafvoer vervullen
Ruimtebehoefte	Redelijk beperkt: 1 perceel volledig ingenomen	Redelijk beperkt: 1 perceel deels ingenomen	Redelijk beperkt: 1 perceel deels ingenomen
Meerwaarde waterbeleving	Ja	Ja	Ja
Investeringskost	Relatief laag, voornamelijk kost grondverzet	Vrij laag, kost grondverzet en zetstenen	Hoog wegens bouwkundige aspecten (bekkentrappen)
Onderhoudskost	Onderhoud instroom, bekkentrappen en nevengeul nodig	Onderhoud instroom en zetstenen nodig	Onderhoud instroom en bekkentrappen nodig

Deel van afwegingskader van diverse scenario's voor aanleg van bypass rond Arnautsmolen.

In **2023** werden in het kader van het dienstenbestek Demer Zuid - Dijle-Zenne door VMM, bekkensecretariaat en het studiebureau Sweco de **diverse oplossingspistes** voor het vismigratieknelpunt op Velpe 1e cat thv de Arnautsmolen onderzocht en op basis van een Multi criteria-analyse (onder andere vispasseerbaarheid, impact op land(bouw)gebruik, landschappelijke inpasbaarheid, kostprijs, noodzakelijke grondvererving) een voorkeursscenario gekozen. Het betreft aanleg van een klassieke bypass op rechteroever stroomafwaarts straat Donk. Aansluitend werden berekeningen gemaakt om te kijken welke debietsverdeling mogelijk is. Deze verdeling is van belang aangezien de moleneigenaars de intentie hebben een rad te installeren aan de Arnautsmolen met het oog op opwekken elektriciteit. Hiertoe werd eveneens een omgevingsvergunning aangevraagd door de eigenaar. Afspraken omtrent debietsverdeling werden gemaakt;

belangrijkste struikelblok vormt momenteel het verwerven van de gronden langs de Velpe met het oog op aanleg van een bypass. **In 2024 zullen de ontwerpplannen verder worden uitgetekend en zal getracht worden gronden te verwerven.**

Het project kadert in de actie 'Beek- en valleiherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, 1ste categorie in het kader van integraal project Velpe' (actie [4B B 0312](#)).

➡ Structuurherstel Velpe ter hoogte van de Paddepoel

De Velpevallei ter hoogte van Bunsbeek is een groot openruimte gebied. Daarnaast is dit segment van de Velpevallei een belangrijk erkend natuurgebied. Door een waterbeheer gericht op afvoer van water is er een sterke drainage en zakt de grondwatertafel in de zomer steeds dieper weg, met een sterke verdroging van de natuurwaarden tot gevolg.



Beeld van ontwerpplan voor structuurherstel Kleine Velpe thv Paddepoel

In het gebied van de Paddepoel is de Velpe 1e cat in het verleden in de vallei verlegd en zijn de oeverwallen sterk opgehoogd in functie van de watermolen van Pamelen en om overtopping van de waterloop tegen te gaan. Daarnaast bevinden zich in het reservaat de Leibeek, Hagerotbeek, en Kleine Velpe. Deze deelopdracht wordt deels mee beschreven onder deelopdracht 2.5 voor wat betreft de ingrepen aan de Velpe. Voorliggende opdracht focust op verondieping en structuurherstel van Leibeek en Kleine Velpe met het oog op

het verbeteren van de ecologische toestand van de waterlopen en het verhogen van de grondwaterstanden. De voorbije jaren zijn de Kleine Velpe en Leigracht al deels verondiept of zelfs gedempt met een sterke stijging van de grondwatertafel tot gevolg. Het lokaal verlagen van de oeverwalen van de Velpe wordt opgenomen in deelopdracht 2.5, doch de effecten daarvan op de vallei dienen in deze deelopdracht ook te worden onderzocht.

In **2023** werkten Bekkensecretariaat, waterbeheerders, Natuurpunt, studiebureau en een studiebureau een **ontwerp** uit op basis van diverse metingen op terrein. In **2024** zal de omgevingsvergunning worden aangevraagd met **oog op uitvoering in 2024-2025**.

Het project kadert in de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, 1ste categorie in het kader van integraal project Velpe' (actie [4B B 0312](#))

➤ **Structuurherstel en tegengaan verdroging ter hoogte van de Eksterbeemdenbeek in Vissenaken (Tienen)**

De benedenloop van de Eksterbeemdenbeek is in de loop van de geschiedenis verlegd. Tot en met de Popp-kaarten (1842-1879) mondde de Eksterbeemdenbeek uit in de Velpe stroomopwaarts van de Aarschotsesteenweg via het huidige waterloopje "Wvtnn-42". Nadien is de Eksterbeemdenbeek verlegd en mondt ze stroomafwaarts van de Aarschotsesteenweg uit zodat een natte kwelzone onderaan de sterk hellende percelen gedraineerd werd en voor landbouwdoeleinden bruikbaar werd. In deze deelopdracht van het dienstenbestek worden de mogelijkheden en hydrologische voorwaarden onderzocht om de Eksterbeemdenbeek terug in de Velpe te laten uitmonden stroomopwaarts van de Aarschotsesteenweg, zodanig dat een deel van de huidige Eksterbeemdenbeek kan gedempt worden en kwelafvang wordt tegengegaan. In **2023** werkten bekkensecretariaat en studiebureau de **ontwerplannen uit op basis van opmetingen (eveneens 2023)**. Het is de bedoeling om in 2023 de omgevingsvergunning aan te vragen en over te gaan tot **uitvoering (2025?)**.

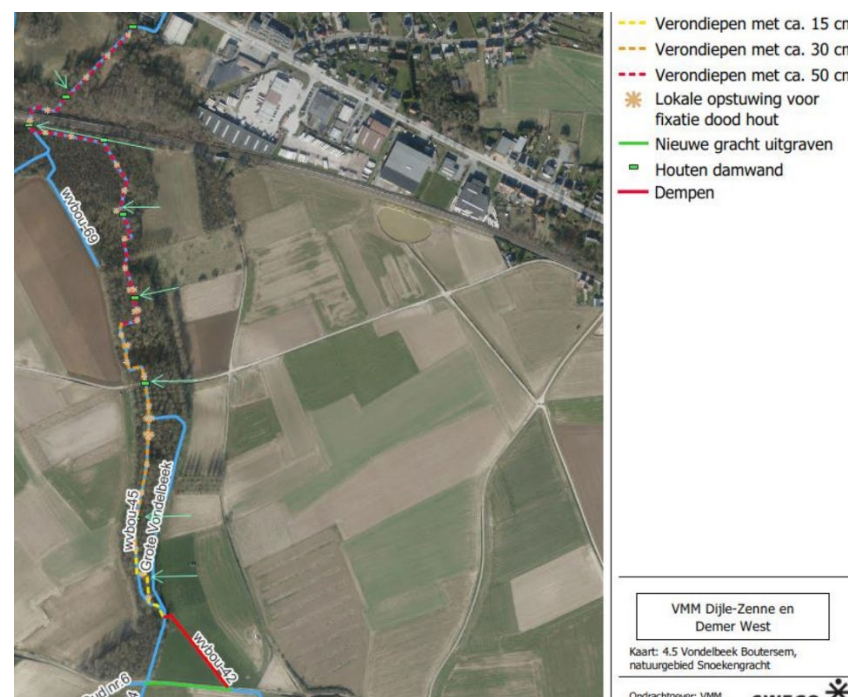


Beeld van ontwerpplan verondieping en aanleg van drempels in benedenloop Eksterbeemdenbeek

Het deelproject valt onder de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Velpe' ([4B B 0311](#)).

➤ **Tegengaan van verdroging ter hoogte in natuurgebied Snoekengracht (Velpe en Vondelbeek in Boutersem)**

De Vondelbeek is een zijloop van de Velpe en maakt deel uit van natuurgebied de Snoekengracht (E-048). De Vondelbeek bestaat uit twee segmenten: een vloedgracht gevoed door regenwater en een kwelwaterloop ter hoogte van de Snoekengracht. In het kader van de ruilverkaveling Willebringen zal hier ook gewerkt worden aan brongerichte maatregelen door waterbuffering (bekkens), aanleg van bufferstroken en de meest erosiegevoelige en steile akkers uit landbouwproductie nemen ter hoogte van de kop van Koutemveld. Deze brongerichte maatregelen zijn belangrijk voor het verminderen van de sedimentafvoer naar de Velpe.



Beeld van conceptplan voor verondieping van Vondelbeek en Snoekengracht Thv Boutersem

De afgelopen 3 jaren is de bovenstroomse Vondelbeek steeds droog komen te staan, in 2020 zelfs tot 26 november. Dit deel van de Vondelbeek is een infiltratiegebied en cruciaal voor het aanvullen van de grondwater reserves. Het tweede deel bestaat uit habitatbossen van het type Elzenbroekbos die gebonden zijn aan de ondiepe grondwatertafel. Door het wegzakken van de waterloop wordt het regenwater sneller afgevoerd en het infiltratiegebied onderbenut. In de kwelbossen heeft dit wegzakken van de waterloop een verdrogend effect door het afvangen van grondwater. Binnen dit project wensen we hier te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om dit te verhelpen.

De inrichtingswerken voor structuurherstel op de Velpe en de Vondelbeek situeren zich op eigendommen van Natuurpunt, in het natuurgebied Snoekengracht (E-048). De Velpe ligt hier lokaal zeer diep en heeft een sterk ontwaterende functie, net als de Vondelbeek. Bovendien zorgt een uitgebreid netwerk van rabatten in de broekbossen voor een versnelde captatie van opwellend grondwater. De Snoekengracht herbergt bovendien verschillende unieke kalkrijke bronnen. Het project zet in op klimaatbuffering door de veenvorming in de elzenbroeken te herstellen via het optrekken van de grondwatertafel en een vertraagde afvoer, en dit door het verondiepen van de bodemprofielen van zowel Velpe als Vondelbeek. Het onderzoek kan zich richten op de werkzaamheid van knippen en stuwen, of het opstuwen via herprofilering van Snoekengracht en/of Vondelbeek.

Het deelproject valt onder de actie 'Beek- en valleiherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Velpe' ([4B B 0311](#)). In 2023 werden **opmetingen** uitgevoerd, haalbaarheid van maatregelen overlopen en **een ontwerpplan opgemaakt**. Een omgevingsvergunning kan in de loop van 2024 worden aangevraagd, waarna tot **uitvoering** kan worden overgegaan (**2025?**).

➡ Tegengaan verdroging in omgeving Molensteen (Velpe in Opvelp (Bierbeek))

De Velpe vindt haar bron in Opvelp, natuurgebied Molensteen is de eerste plaats waar de Velpe ruimte en een eigen vallei heeft. Doel is de vallei van de Velpe stroomopwaarts van Neervelp en de autostrade terug in contact brengen met de bedding thv. Molensteen en de structuur en het bodempeil van de Velpe en van de Vloedgracht opnieuw naar een aanvaardbaar en meer natuurlijk niveau brengen. In het kader van het dienstenbestek wordt onderzocht welke maatregelen mogelijk zijn zonder daarbij een al te grote impact qua wateroverlast verder stroomopwaarts te veroorzaken. Dit structuurherstelproject beoogt het verondiepen waar mogelijk en het verbeteren van de structuurkwaliteit van de Velpe en van de Vloedgracht, die historisch ten dienste stond van de watervoorziening van de vijvers van de molen te Neervelp. Vandaag vangt deze heel wat mineralenrijk grondwater af. Doelstelling is de vallei van de Velpe terug in contact brengen met de bedding thv. natuurgebied Molensteen (E-237) en daar streven naar een aanvaardbare structuur en peilniveau, conform de referentiewaarden voor grondwaterafhankelijke

habitats. In 2023 werden opmetingen gedaan, een ontwerp opgesteld. In **2024** kan een **omgevingsvergunning** worden aangevraagd (en eventueel overgegaan tot **uitvoering** aangezien het een betrekkelijk kleinschalig project is). Het deelproject valt onder de actie 'Beek- en valleiherstel voor het afstroomgebied van de Velpe, waterlopen 2de en 3de categorie in het kader van integraal project Velpe' ([4B B 0311](#)).



EROSIEBESTRIJDING

➡ Erosiebestrijding aan de Velpe

In het stroomgebied van de Velpe werden in 2022 voor 31,66 ha erosiemaatregelen uitgevoerd: (actie [8B A 0148](#)). In Glabbeek werden houthakseldammen gerealiseerd in de Buschovenstraat (2 maal) en in de Sint-Katarinastraat: .

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ➡ - Het project waterlandschap is sterk gestart en omvat een aantal zeer belangrijke acties. Als waterlandschapsproject 2.0 is er voor dit project een beperkte maar reële mankracht ondersteuning voorzien (de facto 2 dagen per week). Een groot aantal uitvoeringen wordt beoogd: het risico bestaat dat er te weinig tijd gevonden wordt om alle acties goed uit te kunnen voeren. En na 2025 is de permanentie van de mankracht (en middelen) helemaal onzeker.



Vallei van de 3 Beken

DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Hulpe-Zwart Water is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken.



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Hulpe - Zwart Water (Winterbeek) ingeschat als laag. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.



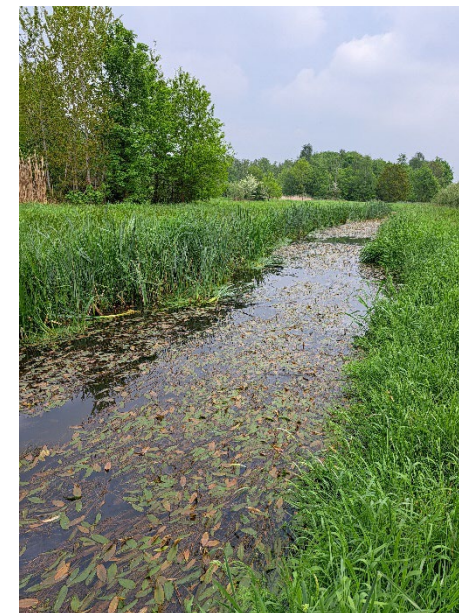
watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de

hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.

Door de sterke plantengroei in de Winterbeek 1e cat thv Meilrijk (Diest) is er een sterk opstuwend effect op de waterpeilen. In zekere zin gaat dit verdroging tegen. Tegelijkertijd is de peilstijging tgv plantengroei zo sterk dat wateroverlast naar enkele aangelanden optreedt. VMM volgt de waterpeilen op en is in de zomer van 2023 ook tot kruidruiming overgegaan om waterpeilen niet te sterk te laten stijgen.

Daarnaast hebben bevers dammen gebouwd op oa de Middelbeek (laagste zone in Vlaams natuurreervaat Schutshaag) waardoor verdroging van het veenpakket in de ondergrond tegengegaan wordt.



Stijging waterpeilen tgv sterke waterplantengroei op Winterbeek



Stijging waterpeilen op Middelbeek tgv beverdammen



In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. . Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.

↪ **Meer info:** [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt verder het Integraal Project van de Drie Beken, dat het in 2009 op vraag van het bekkenbestuur opstartte. Al enkele jaren, sinds in 2017 het saneringsproject van de Winterbeek werd opgestart, bevindt het project zich grotendeels in uitvoeringsfase. De saneringswerken, uitgevoerd door VMM en OVAM, werden afgerond in 2023. De werkvelden 'monitoring chlorideconcentratie' en 'waterzuiveringsinfrastructuur' blijven ook na de uitvoering van de werken van belang. De 'ecologische monitoring' werd opgedragen aan 'natuurpunt studie' en wordt de komende jaren verder gezet. De herinrichting van Middelbeek en Kleine Beek gebeurt in het kader van het natuurbeheer in het Vlaams Natuurreservaat 'De Drie Beken'.

↪ **Meer info:** [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

➡ Verbetering structuurkwaliteit in de Vallei van de Drie Beken

De actie 'Verbetering van structuurkwaliteit en natuurlijke waterhuishouding in de Vallei van de Drie Beken ifv de IHD en de GET/GEP KRLW ikv het IP Vallei van de Drie Beken' actie [4B_D_0255](#)) werd in 2023 door de VMM afgerond met de nazorg voor het saneringsproject en de uitvoering van fase 4.

➡ Vernatting en sanering van Winterbeek en Hulpe



Door jarenlange industriële lozingen is de Winterbeek sterk verontreinigd. De vierde fase van de sanering situeert zich in het mondingsgebied van de Winterbeek, in de Kloosterbeemden in Scherpenheuvel-Zichem. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vlaamse Waterweg nv voorzien samen met de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) en Tessenderlo Chemie nv een natuurgebaseerde sanering op basis van een 'constructed wetland'. Door water van de Demer op te stuwen zal het mondingsgebied van de Winterbeek vrijwel permanent onder water staan. Deze vernatting van de Kloosterbeemden betekent niet enkel een meerwaarde voor de aanpak van de droogteproblematiek, dit zorgt er ook voor dat vervuulende stoffen zich niet meer verder verspreiden en minder opgenomen worden

door organismen. Om de biodiversiteit nog meer te beschermen en te verbeteren wordt dit mondingsgebied herontwikkeld als habitat voor o.a. de roerdomp en de bruine kiekendief.



Die aanpak hoort bij het LIFE-project NARMENA (Nature-based Remediation of Metal pollutants in Nature Areas to increase water storage capacity). In dit Europese project zoeken 7 partners naar oplossingen voor historische metaalverontreiniging in waterbodems. We testen twee types niet-invasieve, natuurgebaseerde saneringsmethoden uit, waarbij we de (water)bodemsanering afstemmen op natuurbehoud en waterberging. Aanvullend op de sanering ontwikkelen we de Kloosterbeemden tot een rietmoeras met waardevolle flora. Door een bres te maken in een oude Demermeander zal er Demerwater naar het gebied stromen. Hierdoor kan het gebied meer water vasthouden en herstellen we het waterbergend vermogen. De werken dragen zo in grote mate bij tot de strijd tegen droogte en kaderen daarom binnen de Blue Deal, het programma van de Vlaamse Regering dat de droogteproblematiek wil aanpakken. Dit alles kadert in de actie 'Verbetering van structuurkwaliteit en natuurlijke waterhuishouding in de Vallei van de Drie Beken ifv de IHD en de GET/GEP KRLW ikv het IP Vallei van de Drie Beken' actie [4B_D_0255](#)). Het project NAREMA situeert zich op de grens van integraal project (Sigma) Demervallei en integraal project 'vallei van de 3 beken', daar waar de winterbeek, in de kloosterbeemden, uitmondt in de Demer. In het LIFE-project NARMENA (Nature-based Remediation of Metal pollutants in Nature Areas to increase water storage capacity) zoekt de VMM samen met 6 projectpartners naar oplossingen voor historische metaalverontreiniging. Twee types niet-invasieve, natuurgebaseerde saneringsmethoden uitgetest, waarbij we de (water)bodemsanering afstemmen op natuurbehoud en waterberging. Meer info op :

<https://www.vmm.be/water/projecten/life-narmena>



[NARMENA in de Kloosterbeemden in beeld](#)

Ondertussen werden ook enkele slibvangen op de Winterbeek (die bij de bodemsanering werden aangelegd om eventueel vervuild slib nog op te vangen) geruimd. De kwaliteit van dit slib werd bepaald. Toekomstige ruiming moet uitwijzen in hoeverre er nog restverontreiniging in de Winterbeek aanwezig is.

➡ Project Multi peat

LIFE Multi Peat is een LIFE Climate Change Mitigation project, met de focus op het klimaat.. Door de CO₂-capterende werking van veengebieden te herstellen, wordt ook biodiversiteit beschermd en aangetrokken en beschermen en ontwikkelen we een aantal Europees beschermde habitatten. Er wordt geschat dat de vallei van de Grote Beek na herstel de CO₂ uitstoot met meer dan 1000 ton CO₂ per jaar reduceert. **Momenteel zijn veel veengebieden verdroogd en stoten ze dus CO₂ uit.** Een veengebied is eigenlijk een gebied waar duizenden jaren geleden heel veel CO₂ is opgeslagen in de grond. Hiermee kunnen we twee kanten uit: ofwel gaat de CO₂ die ooit is opgeslagen geleidelijk aan terug vrijkomen, ofwel herstellen we de werking van het veen en zetten we het proces verder waarin CO₂ gefilterd wordt uit de lucht. Binnen het LIFE Multi Peat project zullen een aantal van deze veengebieden hersteld worden. In totaal wordt zo'n 700ha veengebied hersteld, waarvan 130ha in de vallei van de Grote Beek.

De ploeg van Multi Peat is **gestart in maart 2023**. Voorlopig wordt hier ingezet op het **terug openmaken van verruigde stukken als voorbereiding op de werken aan grachtjes**.. Eind dit jaar loopt ook de **hydrologische studie** af en kunnen gericht maatregelen worden genomen om het waterniveau te stabiliseren. **In 2024** starten de **werken aan grachtjes** en worden **vergunningen voor verondiepingen van waterlopen** aangevraagd, afhankelijk van wat de studie aantoont. Gezien de sterke drainage van het gebied via vele waterlopen, zullen maatregelen op een aantal categorie 2 waterlopen zijn. De studie zal bepalen waar en hoeveel die nodig zijn.

Link informatie Multi Peat:

<https://www.natuurpunt.be/projecten/life-multi-peat>

De Vallei van de Grote Beek zien we dus als zowel de 'Grote Beek' (bovenstroom van de Grote Laak), als de 'Kleine Beek'. Over heel dit gebied is het laatste jaar zo'n 30 hectare hydrologisch hersteld door het plaatsen van stops in de grachten in broekbos, en het openmaken van verruigde stukken (met al zeer mooie resultaten na 1 jaar). Op de planning staat nog heel wat grachtjes te dempen, vijvers die dicht gaan en ruige stukken die opengemaakt worden in combinatie met vernatting (met als doel ontwikkeling van kleine zeggenvegetaties en dottergraslanden).

➡ hoeve te Molenstede Diest

Voor actie [4B B0350](#) uit het SGBP is de rode PAS-hoeve te Molenstede Diest (inrichtingsproject Porters Vasdonck) in 2022 afgebroken en werd de site onthard. In 2023 werden natuurherstelmaatregelen (o.m. venherstel, bosaanplant) op de site uitgevoerd.

Demerdelta



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Demer (III-IV), het Zwart Water en het Schulensmeer zijn een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. De Demer V is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).



wateroverlast

In dit gebied komen een groot aantal waterlopen samen, waardoor het bij overstromingen meestal een hotspot voor wateroverlast is. Tevens vormt de infrastructuur rond Schulensbroek en Webbekomsbroek net de basis voor het overstromingsbeheer in het Demerbekken. Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor Demer III-IV, Gete II, Zwarte Beek en Mangelbeek ingeschat als laag, voor Herk- Kleine Herk als hoog. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt.

Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.

In het samenvloeiingsgebied van Herk, Gete, Velp en Demer komt een groot deel van het water uit het Demerbekken samen. De gecontroleerde overstromingsgebieden,

(binnenbekken) Schulensbroek en Webbekomsbroek, werden in juli 2021 maximaal benut maar ook het buitenbekken van Schulensbroek stond onder water. Herk de Stad kreeg te maken met plaatselijke wateroverlast en dijkdoorbraken. Halen centrum stond onder water, onder invloed van Gete en Velp. Om verdere wateroverlast te voorkomen werd op 16 juli de Getedijk doorgestoken. Neveneffect van deze 9 doorbraak was dat twee perenplantages, op grondgebied Herk-de-Stad, onder water kwamen te staan.

In het kader van het Life Delta project werden een groot aantal maatregelen genomen, die zowel waterveiligheid als natuurlijkheid in dit gebied bevorderen. Maar ook hier geldt dat verdere bovenstroomse maatregelen op het land een absolute noodzaak zijn.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken (Demer III-IV) (Demer V) (Zwart Water) (Schulensmeer)

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Voor dit project werkt het bekkensecretariaat samen met het Life Project Life DemerDelta, dat zorgt voor een hele hoop realisaties in het integraal waterbeleid en daarvoor ook over de nodige middelen beschikt. Het project wordt getrokken door een consortium van Agentschap Natuur en Bos, Vlaamse Milieumaatschappij en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren. Het gebied waarover zowel integraal project als Life Demerdelta gaan is het afstroomgebied van Demer III-IV, Demer V, het Zwart Water en de monding van Herk, Gete II en Mangelbeek in het Schulensbroek (met Schulensmeer), Lummensbroek & Webbekomsbroek.

Meer info: [bekkenwebsite Demerbekken](#) en [bekkenspecifiek deel Demerbekken](#) en op <https://www.vmm.be/water/projecten/life-delta> , www.demerdelta.be ,

Meer info over werken Webbekomsbroek: www.vmm.be/water/beheer-waterlopen/projecten/renovatie-grote-steunbeer-in-diest en www.diest.be/anb-werken-in-het-webbekoms-broek



[Waterbuffering en sponswerking in het gebied van Life Delta in beeld](#)



[Biodiversiteit in het gebied van Life Delta in beeld](#)

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

LIFE DELTA

➡ Life Delta project verbetert waterbeheer en natuur in Schulens- en Webbekomsbroek

In het kader van het project 'Ecologische inrichting van Schulensbroek, Webbekomsbroek en Borchbeemden ikv LIFE DELTA, IP Schulensbroek en Blue Deal (Vlaamse Veerkracht)' (actie [4B_D_0240](#)) werden de voorbije jaren grote realisaties inzake integraal waterbeleid gedaan. LIFE Delta wordt uitgevoerd in opdracht van de Europese Commissie binnen het LIFE Projects programma, met als **partners de Vlaamse Milieumaatschappij, Agentschap Natuur en Bos, Natuurland en Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren**. De Demerdelta is een **samenvloeiingsgebied van verschillende beken** die een **uniek overstromingslandschap** vormen. Daarom besteedt het project bijzondere aandacht aan het ontwikkelen van een **multifunctioneel waterbeheer en een sterkere natuur**. De mens drukte in de loop der tijd sterk zijn stempel op dit landschap. Door het verleggen en indijken van waterlopen werd het gebied ontgonnen tot een uitgebreid complex van hooilanden. De afgelopen decennia ging het weidse beemdenlandschap met waardevolle graslanden echter grotendeels verloren door een te intensief beheer, de aanplant van populierenplantages en de aanleg van het Schulensmeer. **Het project wordt verder uitgevoerd in 2022 en 2023, , maar bepaalde acties worden nog verder uitgewerkt of opgevolgd.** Voor wat de waterloopinrichting betreft wordt ook de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van Demer III & IV, 1ste categorie, in het kader van integraal project Demer Limburg' (actie [4B_B_0322](#)) hieronder gevat, met **uitvoering van de herinrichting van de waterlopen in het Schulensbroek in 2023 en 2024..**



De natuurlijke waterbergende functie, met hoge grondwaterstanden en regelmatige overstromingen, werd hierdoor aangetast. Dit is niet enkel nadelig voor de mens, maar ook voor de natuur. Life DELTA wil de leefgebieden van bedreigde soorten opnieuw verbeteren, met aandacht voor een **veilig en multifunctioneel waterbeheer**. Dit zal meteen ook de **belevingswaarde** verhogen. Met dit project richten we ons op een aantal **specifieke doelsoorten en hun leefgebieden** zoals onder andere aan **graslanden, riet- en moeraslanden, vijvers en waterlopen**, waarvan het merendeel als Europees habitat beschermd is. Hiervoor is een waaier aan concrete herstelacties vooropgesteld: *Herstel van een meer natuurlijke waterhuishouding, afgraven van de zanddepot, ontwikkeling en herstel van rietmoeras en natte graslanden, herinrichting van grachtenstelsels, landschapsherstel en het versterken van de belevingswaarde van het gebied door de inrichting van wandelpaden, hengelfaciliteiten...*

➡ Ecologische inrichting Grote Leibeek in Webbekomsbroek

Dit project kadert binnen het natuurbescherpingsplan voor Webbekomsbroek-Borchbeemden en het project ' Ecologische inrichting van Schulensbroek, Webbekomsbroek en Borchbeemden ikv LIFE DELTA, IP Schulensbroek en Blue Deal (Vlaamse Veerkracht)' (actie [4B_D_0240](#)) .



In verschillende deelgebieden van de Demerdelta, waaronder het **Webbekomsbroek**, investeert de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) in een **meer natuurlijke waterhuishouding** en in een **meer ecologische inrichting**. In het Webbekomsbroek **verhoogt de VMM het basispeil van de Grote Leibeek**. Ook worden **kleinere zijgrachten minder diep gemaakt of gedempt**. Daarnaast worden de **stuwen van het wachtbekken vernieuwd**. Deze ingrepen zorgen voor hogere waterpeilen in de waterlopen en doen ook het niveau van het grondwater stijgen. Dit vernet het gebied waardoor we beter gewapend zijn tegen droge perioden. Deze werken versterken ook de ecologische waarde van het Webbekomsbroek. **De werken werden in 2022 uitgevoerd.**

Om het kostbare grondwater beter op te sparen in het gebied, past de VMM een aantal zaken aan in de waterhuishouding. In de Grote Leigracht wordt een reeks drempels geplaatst om het waterpeil te verhogen. Ook wordt er één oever van die Grote Leigracht afgeschuind over een lengte van bijna 1,5 kilometer. Zo kan er zich daar een moerassige strook met oevervegetatie vormen. Honderden meters kleine drainagegrachten wordt volledig gedempt zodat dat ze geen water meer afvoeren..

RENOVATIE VAN DE GROTE STEUNBEER

Het sluizencomplex 'Grote Steunbeer' is een beschermd monument dat deel uitmaakt van de 19de -eeuwse verdedigingsgordel rond Diest. Op initiatief van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) wordt de huidige sluis vervangen door een regelbare stuw en wordt de sturing van de stuw gedigitaliseerd. Dit zorgt voor vernatting in de hoger gelegen gebieden, onder meer door een **verhoging van het grondwaterpeil in het Webbekoms Broek**. Door de slimme sturing kan men beter inspelen op het voorkomen van droogte in de omgeving. Door de verbinding tussen de Demer en de Oude Demer te herstellen kan er opnieuw Demerwater door het centrum van Diest stromen. Deze ingrepen **beschermen de omgeving ook beter tegen wateroverlast** en geven de **biodiversiteit** meer kansen.



Samen met de renovatie van de Grote Steunbeer komt er binnen het Webbekomsbroek ter hoogte van stuw K31 een **natuurlijke nevengeul tussen de Demer en de Zwarte Beek**. Deze zal dienst doen als visdoorgang voor stroomopwaarts trekkende vissen die ter hoogte van de Grote Steunbeer naar de Zwarte Beek worden geleid en via deze nevengeul terug hun weg naar de Demer kunnen vinden. Hierdoor wordt één van de belangrijkste vismigratieknelpunten in het Demerbekken weggewerkt. Het project rond **het herstel van de optrekbaarheid van de Demer** ten behoeve van vismigratie van o.a. rivierprik ikv het IP Demer (actie [4B I 0023](#)) wordt **in 2023 en 2024 uitgevoerd**. De **aanpassing van de Grote Steunbeer** in functie van de optimalisatie van het waterbeheer (actie [6 F 0330](#)) krijgt een bestek in 2023 en een **geplande uitvoering in 2024**.

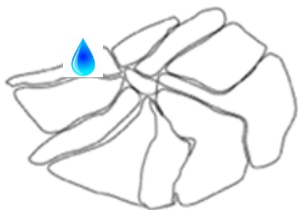


- | | | |
|---|---|---|
| 1 Grote Steunbeer (Saspoort) | 4 Vistrap langs Zwarte Beek | 7 Vernattingswerken en natuurinrichtingen (Life Delta) in Webbekoms Broek Door Agentschap Natuur en Bos |
| 2 Doorstroomconstructies vijvers Halve Maan | 5 Doorstroomconstructie Grote Leigracht | |
| 3 Instroomconstructie Begijnbeek - Halve Maan | 6 Winter- en zomerbedding en uitlaatconstructie | |

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- In het kader van Life Delta werden zeer grondige werken in het gebied gedaan. Het project is intussen afgelopen en de mankracht om de gebiedscoalitie te coördineren is er niet meer, of niet meer op dezelfde manier. Een verdere opvolging door een integraal project zou wenselijk kunnen zijn, ook voor het aspect waterkwaliteit. Bij het bekkensecretariaat ontbreekt de mankracht om dit verder op te starten. Wel wordt er verder gekeken naar een samenwerking tussen dit projectgebied en het gebied 'Demervallei' (zie verder), maar zonder een direct zicht op (extra) mensen of middelen.

Demervallei



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Demer (VI-VII) is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Demer VI-VII ingeschat als hoog. Bij overstromingen komt al het water van alle andere waterlopen van het Demerbekken uiteindelijk ook hier terecht. Dat speelt vooral voor het water vanuit de overstromingshotspot van de Demerdelta, maar er is in de praktijk ook een sterke wisselwerking met de Noord-Hagelandse Beken: Winge, Begijnebeek en Motte. Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.

De wateroverlast van 1998, 2002 en 2003 bracht het inzicht dat dijkverhogingen aan de Demer geen oplossing bieden tegen extreme wateroverlast. Sigmaplan Demer zet daarom in op het heraan takken van meanders en het structureel inzetten van natuurlijke bergingsgebieden. Jammer genoeg was, ten tijde van de overstromingen van juli 2021, dat plan nog maar deels gerealiseerd (enkele meanders en overstromingsgebied Vinkenberg (tussen Diest en Zichem)), waardoor de oplossingen ook maar gedeeltelijk konden werken. Het extreem debiet en waterpeil maakte daardoor in juli 2021 ingrijpen, wegens dreigende kritieke overstromingen in Zichem, Testelt en Aarschot, noodzakelijk. Die ingrepen

bestonden o.a. uit dijkverlagingen om zo de natuurlijke waterbergingsgebieden (Kloosterbeemden, Molenstedebeek, Laarbeekvallei ...) mee in te kunnen zetten. Hierdoor (en door wat er wel al was gerealiseerd) werden kritieke overstromingen, zoals in 1998, dit keer vermeden. Wat niet wegnam dat er lokaal nog wateroverlast voorkwam (Aarschot,...). Eind juli nam de neerslag af en kon het al lang gestockeerde water eindelijk wegstromen. De te langdurige concentratie van overstromingswater op een te kleine oppervlakte leidde tot een hoge waterkolom en verrotting en verdrinking van plant en dier in de vallei. De invloed van dat 'verrottingswater' en van de vervuiling door riooloverstorten, overstromde stookolietanks, ... op de kwaliteit van de waterloop was nefast: van 25 juli tot 5 augustus ontbrak (meetbare) zuurstof in het Demerwater, met massale vissterfte tot gevolg. De waterbeheerders pompten daarom in allerijl extra zuurstof in de waterloop.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken

Geïntegreerde visie Demervallei en laak



SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt verder mee het Integraal Project (SIGMA) Demervallei, dat in de vorige planperiode werd opgestart. Het integraal project realiseert, in overleg en met deelprojecten, het integraal waterbeleid voor het afstroomgebied van Demer VI en Demer VII. Het integraal project wordt, zoals bepaald in de beslissing van de Vlaamse Regering over de 'integrale visie voor de Demervallei en Laak van Diest tot Werchter', 2016, getrokken door een Interbestuurlijk Overleg, samengesteld uit de lokale partners vanuit het Bekkenbestuur (Bekkenbestuur, Vlaamse Overheid, Provincie Vlaams-Brabant, Gemeentebesturen en Regionaal Landschap Noord-Hageland) en creëert draagvlak voor integraal waterbeleid in het gebied. Participanten in het project zijn alle betrokken waterbeheerders (De Vlaamse Waterweg nv., VMM, provincie Vlaams-Brabant, Watering Acht Beken), gemeentebesturen (Rotselaar, Stad Scherpenheuvel-Zichem, Begijnendijk, Tremelo, stad Aarschot), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquafin en Fluvius), het middenveld (boerenbond, natuurland) en het Regionaal Landschap Noord-Hageland. Het merendeel van de grote realisaties op het terrein komen op het conto van De Vlaamse Waterweg en ANB.



Eind 2023 liep de eerste periode van de gebiedscoördinatie rond Demer en Laak te einde. Vier jaar lang financierden Provincie Vlaams-Brabant en 5 gemeenten een gebiedscoördinator in opvolging van het Strategisch Project voor Demer en Laak. Daarbij werd de focus verlegd van de visievorming, naar het opvolgen en faciliteren van de verschillende uitvoeringsprojecten binnen de Demer- en Laakvallei. Op het Interbestuurlijk Overleg van juni 2023 gaven de verschillende aanwezige partners al aan dat het werk op vlak van gebiedscoördinatie niet ten einde is. In opvolging hiervan werd een nieuwe samenwerkingsovereenkomst opgesteld, waardoor RLNH ook de komende 4 jaar de gebiedscoördinator voor Demer en Laak zal huisvesten.

PARTNERS: Stad Aarschot, gemeente Begijnendijk, gemeente Rotselaar, stad Scherpenheuvel-Zichem, gemeente Tremelo, Provincie Vlaams-Brabant en i.s.m. Regionaal Landschap Noord-Hageland. Engagement provincie is momenteel voor 2 jaar en Diest doet opnieuw niet mee)



➡ Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken

➡ Filmpje Herinrichting Kloosterbeemden: <https://vimeo.com/773253271>

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

WATERBERGING EN NATUURHERSTEL IN DE DEMERVALLEI

➡ Sigma Demervallei

Voor wat de acties 'Uitvoering Sigma Demer in de Demervallei tussen Diest en Werchter' (4B D 0238) en 'Waterberging en natuurherstel in de Demervallei tussen Diest en Werchter ikv Sigma Demer en IP Demervallei' (4B I 0026) betreft werd in 2023 het bodemsaneringsproject Kloosterbeemden afgewerkt. In 2024 worden aansluitingen van meanders tussen Zichem en Testelt gepland, vanaf het najaar 2024 tot 2027 volgen dan aansluitingen van meanders op de linkeroever tussen Aarschot en Rotselaar.



De herinrichting van de Demervallei tussen Diest en Werchter omvat ruwweg de volgende maatregelen:

- *Het herstel van het winterbed van de Demer t.b.v. waterberging in de Demervallei*
- *Het lokaal aanleggen van winterdijken in de Demervallei op een 10-tal locaties t.b.v de bescherming van woon- en industriezones tegen overstromingen*
- *Het lokaal maken van bressen in de bestaande Demerdijken t.b.v. waterberging*
- *Het (her)aanluiten van een 30-tal meanders in de Demer t.b.v. het winterbedherstel en het herstel van de natuurlijke en landschappelijke karakteristieken van de Demer*
- *Het aanleggen van een 20-tal drempels in de Demer t.b.v. het winterbedherstel en het verhogen van de grondwaterstand in de Demervallei om de droogteproblematiek in zomerperiodes tegen te gaan*
- *Enkele lokale bijkomende ingrepen en flankerende maatregelen t.b.v. de toeristisch-recreatieve ontwikkeling en de aanduiding van het erfgoedlandschap van de Demer*

Met de voorziene middelen op het reguliere investeringsprogramma 2023 zullen in 2024-2025 naar verwachting een 11-tal nieuwe meanders kunnen worden aangelegd. Meer

specifiek worden op korte termijn de uitvoering van de volgende deelmaatregelen gepland:



Meander 23 Rotselaar

2024-2025: Meander 5 te Zichem.

- 2024-2027: Aansluiting Laak afwaarts Aarschot /veiligheidsmaatregelen Hellicht (Rotselaar)
- 2024-2027: Meanders 17, 18, 21, 22 & 25, te Aarschot, Begijnendijk en Rotselaar.
- 2024-2027: Meanders 31 & 32, gelegen te Rotselaar.
- 2025-2026: Meanders 6, 7 & 9, op de grens van Scherpenheuvel-Zichem en Aarschot.



Meander 1 Vinkenbergh

➡ NARMENA

Zie ook bespreking onder gebied 'vallei van de 3 beken'.

Project Kloosterbeemden:

Sanering Kloosterbeemden en stroomafwaarts deel Winterbeek in Zichem

Door jarenlange industriële lozingen is de Winterbeek sterk verontreinigd. Maar liefst 17 kilometer waterloop en oevers werden de voorbije 7 jaar grondig onder handen genomen in Beringen, Tessenderlo, Diest en Scherpenheuvel-Zichem. De historische verontreiniging van de Winterbeek met zware metalen en zouten werd waar mogelijk weggenomen. De vierde en laatste fase van de sanering situeerde zich in het mondingsgebied van de Winterbeek, in de Kloosterbeemden in Scherpenheuvel-Zichem.

De laatste kilometers stroomt de Winterbeek (of Hulpe) door de Kloosterbeemden. Het natuurgebied overstroomde in het verleden regelmatig met verontreinigd water van bovenstrooms gelegen bedrijven. Vooral zouten en zware metalen zijn er achtergebleven. Een grootschalige afgraving was geen optie, daarvoor is het natuurgebied te kwetsbaar. Kloosterbeemden kampte ook met een toenemende verdroging.

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en de Vlaamse Waterweg nv werkten samen met de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) en Tessenderlo Chemie nv aan een natuurgebaseerde sanering. Daarbij wordt een klassieke sanering door afgraving gecombineerd met maatregelen om het gebied te vernatzen. Deze vernatting gebeurt door de aanleg van een bres die bij hoge waterpeilen Demerwater afleidt naar Kloosterbeemden en door maatregelen die het grondwaterpeil verhogen. Door water van de Demer op te stuwen zal het mondingsgebied van de Winterbeek vrijwel permanent onder water staan en komt het grondwaterpeil in de zomer hoger te staan. Deze vernatting van de Kloosterbeemden betekent niet enkel een meerwaarde voor de aanpak van de droogteproblematiek. De vernatting zorgt er ook voor dat vervuilende stoffen zich niet meer verder verspreiden en minder opgenomen worden door organismen. De werken werden deels gefinancierd door het Europese LIFE-project NARMENA.

Om de biodiversiteit nog meer te beschermen en te verbeteren wordt dit mondingsgebied herontwikkeld als habitat voor o.a. de roerdomp en de bruine kiekendief. Deze werken kaderen ook binnen het Sigmaplan.

In de loop van 2024 volgt nog de aantakking van drie meanders aan het einde van de Hamerstraat, het afwerken van een drempel in de Demer en een gedeeltelijke oeverafgraving langs de kant van Kloosterbeemden. Omdat daardoor het wandelpad op de rechteroever langs de Demer doorgeknipt wordt, zal door ANB een nieuwe plaatselijke wandellus aangelegd worden in Kloosterbeemden.

(NARMENA staat voor de Nature-based Remediation of Metal pollutants in Nature Areas to increase water storage capacity.)

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN



- Het integraal project (sigma) Demervallei wordt terecht beschouwd als één van de meer succesvolle integrale projecten in het Demerbekken en op Vlaams niveau. Door de ondersteuning in mensen en middelen vanuit zowel ANB als De Vlaamse Waterweg nv en vanuit een strategisch project, kon hier de voorbije jaren veel

worden gerealiseerd. Toen het strategisch project afliep, besloten gemeenten en provincie de coördinator voor 80 % verder te betalen. Die overeenkomst liep af eind 2023 en werd deels herbevestigd.. Voor de contacten met lokale besturen en middenveld is die werkkraft noodzakelijk, zeker nu de situatie sinds de zomeroverstromingen van 2021 complexer is geworden. Door de enorme ecologische schade in het gebied bij die overstromingen is het draagvlak bij de natuursector zeker gedaald. Desalniettemin is er een constructieve samenwerking bij de opmaak van het geïntegreerd beheerplan, dat voor de Demervallei tussen Aarschot en Diest wordt opgemaakt.

- ✎ - Het bekkensecretariaat stuurt mee in het project, maar zou idealiter nog meer moeten kunnen doen, o.a.. inzake de problematiek van waterkwaliteit en het uitwerken van voorstellen voor maatregelen op 2de en 3de categorie waterlopen. Daartoe ontbreekt helaas de mankracht. Ook regionaal landschap en provincie zullen hier niet meteen kunnen bijspringen, gezien de vraag naar extra acties in het nabijgelegen gebied van de Winge, die eerst moeten worden aangepakt.

Getes



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Grote Gete, de Kleine Gete en het Vinne zijn een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. De Gete (I en II) is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Grote Gete, Kleine Gete en Melsterbeek ingeschat als hoog, voor Gete I en Gete II als laag. Dat neemt niet weg dat overstromingen stroomopwaarts mee bepaald worden door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt.

Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.

Het Getegebied kreeg eind juni 2021 al te maken met wateroverlast. Op 30 juni overstroomde de Kleine Gete in de dorpskern van Ezemaal (Landen) een eerste keer, half juli opnieuw. Van 29 juni tot 5 juli waren er ook problemen in Geetbets (Melsterbeek en aan de oude molen op de Gete), die zich tussen 14 tot 18 juli herhaalden. Half juli ervaaarde ook het centrum van Geetbets (vanuit de Overbeek (zijloop Gete) en deelgemeente Rummen wateroverlast. Het water kwam daarbij niet alleen uit de waterloop maar ook

van de velden. Het ergst werd vanaf 15 juli Zoutleeuw (stadscentrum en Budingen) getroffen. Maar ook op andere locaties als in Orsmaal (Kleine Gete) en Hoegaarden (Grote Gete) waren er problemen.

De overstromingen van 2021 vormden een aansporing voor VMM om een totaalplan 'ruimte voor de Getes' uit te werken. Participatie, studiewerk en modelleringen lopen momenteel (zie verder in dit wateruitvoeringsrapport). Ook voor het project 'Weerbaar Waterlandschap' (toepassen van de methodologie van het advies 'weerbaar waterland' op een concreet gebied) is het gebied van de Getes (met focus op het ruime gebied rond 'Wissebos' (Hakendover) één van de vier focusgebieden in Vlaanderen (zie verder).



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Ten opzichte van de rest van Vlaanderen is het droogteprobleem (vooral inzake het freatisch, ondiep grondwater) hier veel structureler (op momenten dat in Vlaanderen de meeste meetpunten terug normale gegevens hebben, blijven de meetpunten in dit gebied onder het normaal).

Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.

Voor het gebied van de Getes geldt dan nog extra dat we hier te maken hebben met een gebied met veel veen. Dat betekent dat verdere verdroging van de veenlaag ook een negatieve invloed heeft inzake de uitstoot van stikstofgassen in de atmosfeer, wat zeer nadelig is in het kader van de klimaatopwarming. Zowel vanuit het aspect van klimaatadaptatie als van klimaatmitigatie is het uiterst belangrijk om de valleien (en hun waterlopen) niet droog te laten vallen en te investeren in meer 'natte natuur'.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.

➡ **Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken (Grote Gete) (Kleine Gete) (Vinne) (Gete I) (Gete II)**

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Het bekkensecretariaat trekt het Integraal Project Getes-Melsterbeek, dat samenspoort met Strategisch Project OnverGETelijk & Water-land-schap. Samen realiseren we, in overleg en met deelprojecten, het integraal waterbeleid voor het afstroomgebied van de Getes, waarbij we streven naar de goede toestand van de waterloop door inspanningen voor riolering, erosiebestrijding en structuurherstel. Tegelijk werken we aan een multifunctioneel blauwgroen netwerk in de vallei en treffen andere maatregelen van integraal waterbeleid in het volledig afstroomgebied. In december 2020 werd het strategisch project voor de Getestreek voor een tweede keer goedgekeurd door Departement Omgeving, nu onder de naam OnverGETelijk!. De partners provincie Vlaams-Brabant, Regionaal landschap Zuid-Hageland vzw, gemeente Linter, stad Landen, gemeente Geetbets, stad Tienen, stad Zoutleeuw en gemeente Hoegaarden sloegen de handen in elkaar om te werken rond een aantal transitieopgaven, waaronder het streven naar een klimaatrobuust waterlandschap. De uitvoering van projecten Waterlandschap vallen ook onder deze noemer. Intussen werd een nieuw strategisch project ingediend

(maart 2024) voor de periode 2025-2028.



STRATEGISCH PROJECT GETESTREEK



Al deze aan elkaar gelinkte projecten zorgen voor een sterk draagvlak voor integraal waterbeleid. Trekkers zijn Bekkensecretariaat, Regionaal Landschap Zuid-Hageland en provincie Vlaams Brabant, participanten de waterbeheerders (VMM, provincie Vlaams Brabant, Wateringen 'De Grote Gete', 'De Kleine Gete', 'De Mene', 'De Natte Nest' en Watering van Sint-Truiden), gemeentebesturen (Hoegaarden, Zoutleeuw, Linter, stad Tienen, Geetbets, Landen), Vlaamse administraties (VMM, VLM, ANB, Dep. Landbouw en Visserij, Dep. omgeving), rioolbeheerders (Aquafin, Fluvius) en middenveld (boerenbond, natuurpunt). We werken ook samen met onderzoeksproject Future Floodplains en C2-project 'Mens-milieu interacties in valleigebieden'. Bij de goedkeuring van het stroomgebiedbeheerplan vroeg de bekkeraad om in de loop van dit stroomgebiedbeheerplan initiatieven te ondernemen om waterconservering in de vallei kan aanwenden tot een win-win te maken voor landbouw, water en natuur.

Voor meer informatie verwijzen we naar volgende websites:

- Website provincie - <https://www.vlaamsbrabant.be/nl/ruimtelijkeplanning/projecten/strategisch-project-getestreek-onvergetelijk> (update voorjaar 2022)

- Website RLZH - <https://www.rlzh.be/projecten/getestreek>

- Website Departement Omgeving - <https://omgeving.vlaanderen.be/getestreek-onvergetelijk>

- Facebook Project Getestreek - <https://www.facebook.com/projectgetestreek>

➡ **Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken**

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

ONVERGETELIJKE INTEGRAAL: STRATEGISCH PROJECT ONVERGETELIJK, WATERLANDSCHAP, TOTAALPLAN 'RUIMTE VOOR DE GETES' EN 'DIENSTENBESTEK'.

De Getes zijn cruciaal voor het Demerbekken. Waar de Gete uitmondt in de Demer, in het gebied van de Demerdelta, bevat de Gete meer water dan de Demer, waarin ze uitmondt. Bekkensecretariaat, Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Provincie Vlaams Brabant en VMM werken al jaren samen in dit gebied, hetgeen heeft geleid tot meerdere belangrijke initiatieven, die het beeld van het waterbeleid in het gebied grondig kunnen veranderen:

- 📌 - strategisch project onverGETelijk
- 📌 -Waterlandschap Getestreek
- 📌 -Studie totaalplan 'ruimte voor de Getes'
- 📌 - meerdere deelprojecten in het kader van de dienstenopdracht

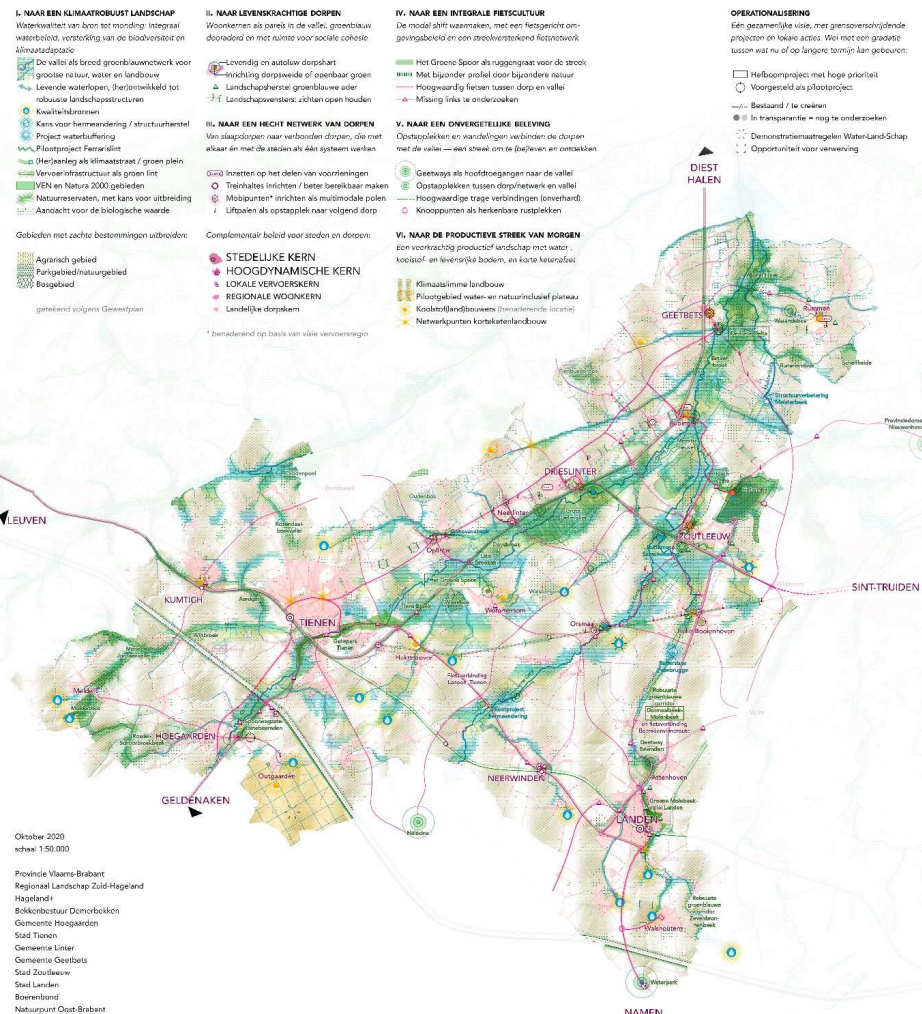


➡ Strategisch Project OnverGETelijk en Waterlandschap

Het strategisch project onverGETelijk en het daaraan gekoppelde waterlandschapproject zijn in volle beweging en leiden tot een groot aantal acties op het terrein (actie [4B_1_0006](#)), die hierna ook verder apart bespreken. **Het project startte in 2022 en loopt tot eind 2024.** De gronden die aangekocht werden met de verwervingsubsidie uit de eerste periode van het strategisch project, worden nu bestudeerd naar inrichting toe. Hiervoor is er **concreet overleg met Linter en Zoutleeuw**.

EEN ONVERGETELIJKE STREEK

6 transitie-opgaven voor een toekomstklare Getestreek

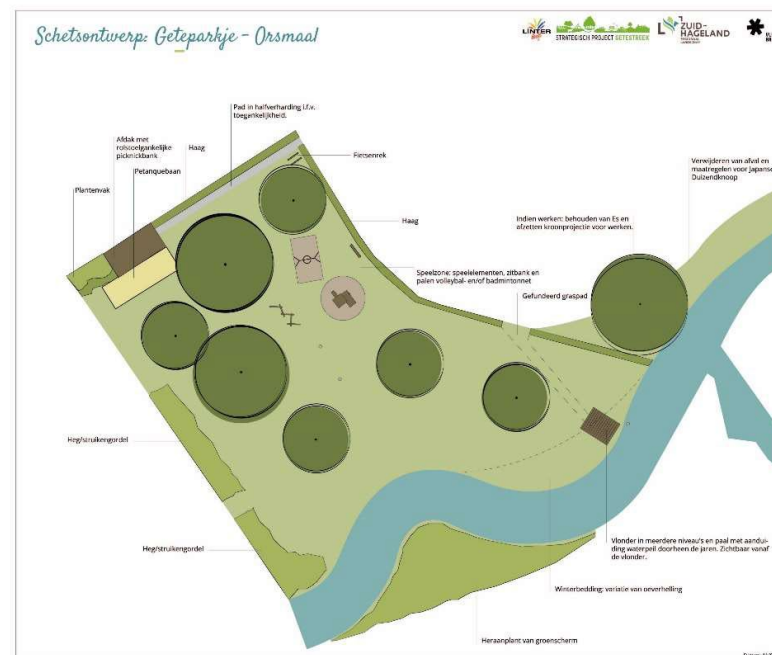


➡ Getestrand, Waterhof en herinrichting voetbalveld in Linter

In de gemeente Linter wordt aan volgende drie projecten gewerkt, die kaderen in het onverGETelijk (actie [4B I 0006](#)).

1. **Het Getestrand:** hier zal ingezet worden op een ontmoetingsplek en waterbeleving. In 2022 werd hiervoor een participatiemoment georganiseerd de buurtbewoners. De gemeente krijgt subsidie van de provincie Vlaams-Brabant voor de inrichting. **De 1ste fase van uitvoering gebeurde in de winter van 2023-2024. De opening van de ontmoetingsplek is voorzien voor juni 2024. Bijkomende maatregelen aan de waterloop worden momenteel onderzocht (dienstenbestek: Orsmolen)**

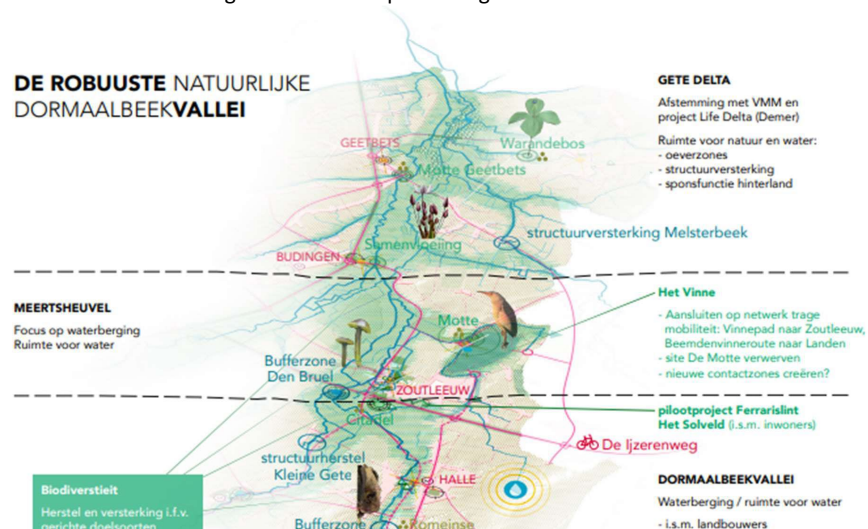
2. **Linter – Voetbalterrein Wommersom:** hier is er overleg tussen de gemeente, de provincie en RLZH voor de inrichting. Er wordt gezocht om aansluiting te vinden bij het thematische Voedsellandschap. In de WG Dorpen- en Voedsellandschap werd overeengekomen om hiervoor te werken met een open oproep aan landbouwers. De randvoorwaarden binnen deze oproep worden vastgelegd. De gemeente heeft de verloederde voetbalinfrastructuur, inmiddels verwijderd van de terreinen. Vanuit de provincie is de erosiecoördinator bezig met de studie van de water- en erosieproblematiek op het perceel. Een eerste ontwerp werd voorgelegd aan departementen omgeving.



➡ Hefboomproject Dormaalbeekvallei / Den Bruel (Zoutleeuw)

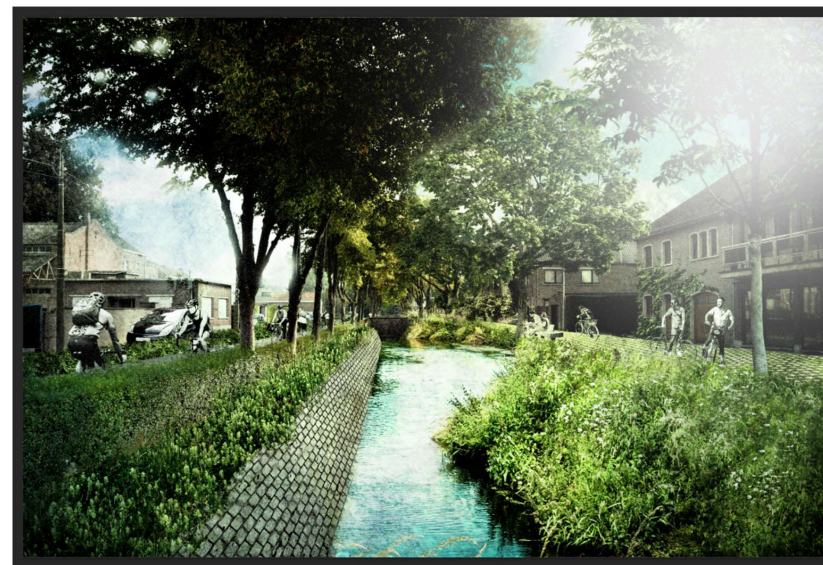
Het hefboomproject 'Dormaalbeekvallei' heeft als doel om het valleigebied van de Dormaalbeek van bron tot monding als groenblauwe corridor te ontwikkelen: met sterke projecten die de vallei klimaatrobuust en multifunctioneel maken. Naast het komgebied van de Dormaalbeek neemt het ontwikkelingsproject eveneens de omliggende akkerplateaus en flanken mee. De ambities voor de ontwikkeling van dit groenblauwe lint zijn ruimte voor water, waterkwaliteit en watergebonden ecosystemen en samenwerking met landbouwers, met als doel lokale waterinfiltratie en –berging, erosiebestrijding, ontharding in dorpskernen en connectiviteit in het landschap en tussen de dorpskernen, trage mobiliteit, recreatie en waterbeleving. Dit wordt verder opgenomen door de blue

deal coordinator van regionaal landschap Zuid Hageland.



⇒ Landen breekt uit

Het project 'Landen breekt uit!', dat kadert in de oproep 'Groenblauwe dooradering in de bebouwde ruimte' van het programma 'Vlaanderen breekt uit!', startte op 1/07/2022.



Droombeeld van de Maartstraat in Landen (Zeybvallei)

Het project heeft als doel om aan het transformatieproject 'Veerkrachtige stadsvallei Landen!' te werken en focust op volgende deelelementen:

1. De Maartstraat (langs de Zeyb) wordt als klimaatstraat heraangelegd;
2. Het Slachthuisplein wordt heringericht met meer ruimte voor waterinfiltratie (ontharding van voortuinen), minder parkeerplaatsen en het knippen van een rijstrook;
3. Het Bronplein wordt heraangelegd: ontharding, vergroening, herstel van de historische bron door meer ruimte voor het bronwater te creëren.

Voorts worden 4 quick-wins ontwikkeld in het project met gerichte acties rond ontharding, vergroening, waterinfiltratie en -conservering in de kern:

1. Zeybpark aan de Eikkapellaan: aankoop en omvorming van een oude waterkerskwekerij tot groenblauwe oase met waterbuffering, -infiltratie en -beleving; Voor het Zeybpark werd in 2023 een participatief traject uitgevoerd en een ontwerp opgemaakt. Het is de bedoeling om in 2025 tot uitvoering over te gaan. Aan de Eikkapellaan werd een onthardings- en vergroeningsactie uitgevoerd in 2023, met de symbolische aanplant van een eik aan de kapel.

2. Klimaatwijk 'Wegvoeren die Laan!': ontharding van de Weggevoerdenlaan in de Koreawijk met als doel de hoeveelheid afstromend hemelwater tot aan de Molenbeek te verminderen; Hiervoor werd in 2023 een participatief traject uitgevoerd en een ontwerp opgemaakt. Het draagvlak bij de inwoners blijkt echter beperkt (omwille van een mobiliteitsdiscussie), waardoor er naar alternatieven moet worden gezocht..

3. Microcorridor versterking: ontharding en vergroening tot aan de Beemden (natuurgebied); Dit project werd grotendeels uitgevoerd in 2023 (heraanleg fietspad met waterdoorlatend materiaal).

4. Walshoutem als 'brondorp' herstellen: ontharding en vergroening aan het brongebied van de Molenbeek t.h.v. de kerk/het ontmoetingscentrum. Hiervoor werd in 2023 een participatief traject uitgevoerd. Een ontwerp moet nog worden opgemaakt.

Uitvoering van het project vindt ten laatste plaats in **2027**. De **quick-wins** worden ten laatste uitgevoerd in **2024**.

➡ Blue deal project 'Den Bruel' en 'Aan het Panbrugge' / 'Zoutleeuw verbindt

De Blue Deal-projecten 'Den Bruel' en 'Aan het Panbrugge' zijn sinds 2021 in uitvoering. Ze passen in de actie 'Inrichting natuurlijk overstromingsgebied Den Bruel (samenvloeiing Kleine Gete en Dormaalbeek) en Dormaalbeek' ([6 F 0399](#)). Het project 'Den Bruel' heeft als doel het inrichten van een natuurlijk overstromingsgebied aan de samenvloeiing van de Dormaalbeek en de Kleine Gete.. In het kader van het totaalplan voor de Getes (zie verder) wordt het overstromingsluik van dit project verder uitgewerkt. In 2024 wordt een verlenging aangevraagd voor beide projecten, met als uitvoeringstermijn december 2028.

➡ Demoproject GETEST

Vanuit het strategisch project worden er een aantal demoprojecten uitgetest in het kader van Water+Land+Schap die de waterinfiltratie en -kwaliteit moeten bevorderen. Momenteel is er uit fase 1 een BO Luzerne. Deze luzerne werd 3 jaar geleden ingezaaid en de BO liep eind augustus 2023 af. De Bodemkundige Dienst van België volgde de teelt op. In een **2de fase**, in **2023**, werd **de teelt van vezelhennep als klimaatrobuuste en watervriendelijke teelt uitgetest**. 15 ha vezelhennep werd succesvol ingezaaid door **7 verschillende landbouwers in 5 van de 6 Getegemeenten**. De provincie lanceerde een persbericht dat werd door de pers goed werd opgepikt, zoals in [Vilt: Dit jaar alvast een derde meer hennepgewassen in Vlaanderen](#) en in [Landbouw Leven: Zeven landbouwers telen hennep in Getestreek](#).

GETEST!

Demomoment 'Hennep teelt in de Getestreek'

wanneer?
Dinsdag 29 Augustus

wat?

- ✓ 14u-16u: veldbezoek van hennepcellen
- ✓ 16-18u: lezingen en uitwisselingsmoment met experts
- ✓ 18u: receptie

waar?
Hoeve Avermaete
Kruisbeemdstraat 21, 3300 Tienen

inschrijven of extra info?
Stuur een mail naar
maud.davadan@rlzh.be

STRATEGISCH PROJECT GETESTREEK

Water+Land+Schap

EXIE
experts in healthy housing

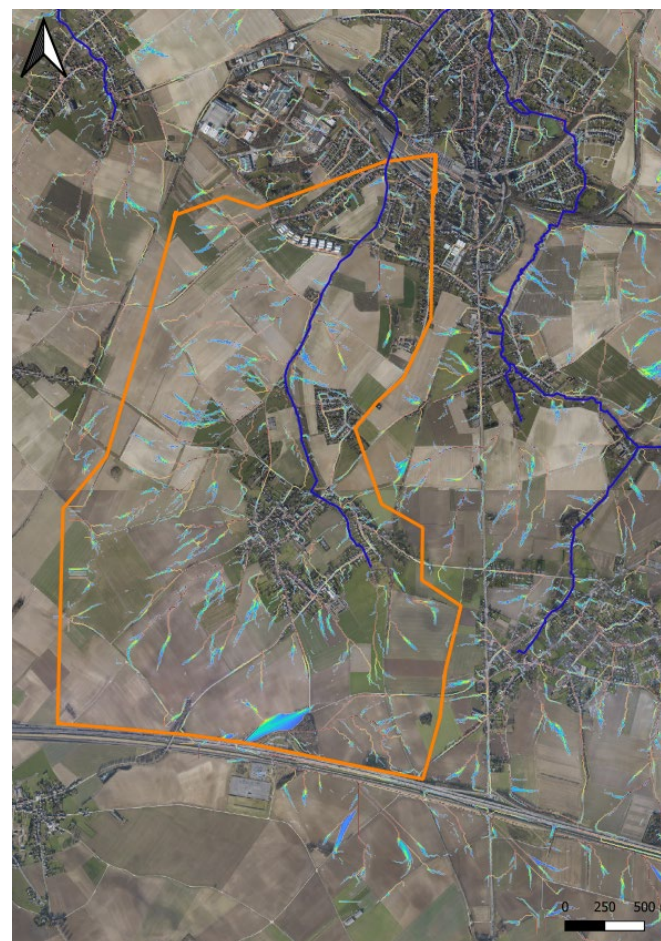
In 2024 wordt samen met de landbouwers gezocht naar een vervolgtraject, met een perspectief van 50 ha inzaai op initiatief van de landbouwers zelf.



➡ Landinrichtingsproject Groenblauwe Leemplateaus (Waterlandschap)

In het kader van het Landinrichtingsproject Water+Land+Schap werkte de gebiedscoalitie van de Getestreek in 2023 aan de afbakening van 2 perimeters binnen de welke het instrument Landinrichting wordt ingezet:

- Het plateau van Waasmont en het brongebied van de Zeyb (Landen);



- Het plateau van Outgaarden en het afstroomgebied van de Panhuisbeek (Hoegaarden).



Voor deze twee gebieden wordt er gekozen om aan 3 hoofdambities te werken, met als doel om samen te werken op bovengemeentelijk niveau aan minder afstroom van water en sediment tot in de dorpskernen en de (hoofd)waterlopen:

- 1/ Het herstellen en versterken van het sponslandschap;
- 2/ Het stimuleren van het weerbaar, veerkrachtig en duurzaam landbouwlandschap;
- 3/ Het weven van groene dooraderingen in het landschap.

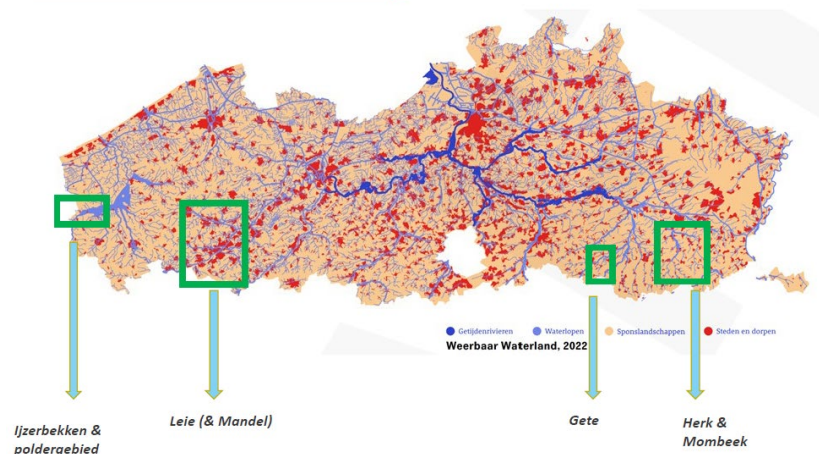
Dit traject wordt samen met de stad Landen en de gemeente Hoegaarden de komende jaren uitgevoerd.

➡ Weerbaar Water+Land+Schap



Onder de bestaande waterlandschapsprojecten in Vlaanderen werd gekeken in welke gebieden men, inzake gebiedscoalitie, ver genoeg staat om naar een opschaling van de bestaande proefprojecten te gaan, gekaderd in de methodiek van het rapport 'Weerbaar Waterland'. Vier coalities werden hiervoor geselecteerd, waarvan twee in het Demerbekken: Herk & Mombeek en Getes. Het is de bedoeling om in die gebieden een stap verder te gaan dan in de gewone waterlandschapsprojecten. In de Getestreek is naast het verhogen van de sponsfunctie van het landschap, ook één van de doelstellingen om het **aanwezige veenpakket in het projectgebied te beschermen en behouden**. Er wordt gewerkt rond het 'Stroombekken **Wissenbos** op grondgebied van stad Tienen en gemeente Linter'. We zetten daarom in op maatregelen die de infiltratie verhogen, de oppervlakkige afstroming verminderen, en de grondwaterstand verhogen. Het project wordt half 2023 opgestart, het **finaal actieprogramma is voor 2024, uitvoering vanaf 2025**.

Weerbaar Water+Land+schap



TOTAALPLAN 'RUIMTE VOOR DE GETES'

Totaalplan 'ruimte voor de Gete'

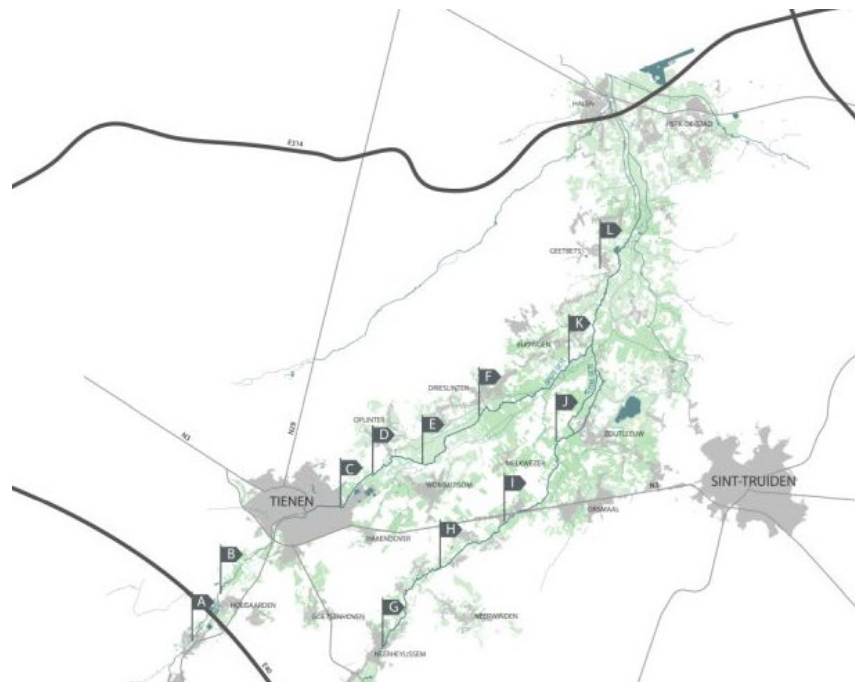
In de zomer van 2021 kampten de valleien van de Kleine en de Grote Gete met zware overstromingen. De Vlaamse Milieumaatschappij werkt samen met Hoegaarden, Linter, Zoutleeuw, Tienen, Geetbets en Landen een ambitieus actieplan uit om de Getestreek beter te wapenen tegen overstromingen. Met het plan wil VMM de valleien klimaat- en overstromingsbestendiger maken en de overstromingen maximaal spreiden in het volledige valleigebied. Ook de gouverneur van Vlaams-Brabant steunt deze visie. Het coördinatieteam van het strategisch project zit mee aan tafel en integreert zo veel mogelijk dit nieuwe plan binnen het thema waterlandschap en stemt af met de andere thematische landschappen of hefboomprojecten. In het voorjaar van 2023 werden de plannen van VMM concreter. Antea werd als studiebureau aangeduid en de studie is officieel van start sinds maart 2023.

Voor 11 deelgebieden zal VMM, Antea in nauw overleg met alle betrokken actoren, maatregelen uittekenen die een 2-ledige doelstelling hebben. Enerzijds wordt gekeken hoe bij hoge waterpeilen extra water in deze open ruimtegebieden kan geborgen worden zodat waterberging over heel de Getevallei wordt gespreid. Anderzijds wordt gekeken

naar maatregelen die in periodes van droogte vertraagde afvoer veroorzaken (en tegelijkertijd een natuurlijke structuur aan de waterloop geven).

In 2023 werden voor deelgebieden A, B en C (vallei van Grote Gete tussen Tienen en Hoegaarden) en voor deelgebied G (Kleine Gete thv Ezemaal) conceptplannen en meer concrete ontwerpplannen opgemaakt en besproken met de betrokkenen.

Voor meer informatie kan je terecht op <https://www.vmm.be/water/beheer-waterlopen/projecten/totaalplan-ruimte-voor-de-getes>.



11 deelgebieden waar in het Totaalplan Ruimte voor Getes maatregelen worden uitgetekend

BEEK- EN VALLEIHERSTEL OP DE BENEDENLOPEN VAN KLEINE GETE, GROTE GETE, GETE I EN II EN MELSTERBEEK

In het kader de actie 'Beek- en valleierstel voor het afstroomgebied van de Grote Gete, 1ste categorie in het kader van integraal project Getes-Melsterbeek' ([4B B 0301](#)) wordt in 2023 de opmaak van het vergunningsdossier en het bestek grondverwerving opgemaakt. Voor deze actie en voor de hierop aansluitende acties voor de het afstroomgebied van de Kleine Gete, ([4B B 0306](#)), Gete I ([4B B 0325](#)), Gete II ([4B B 0327](#)) werd in 2023 een grote Studie-opdracht 'Totaalplan Ruimte voor de Gete' opgestart.

➡ **Vispasseerbaar maken van de Grote en Kleine Gete door aanpak van diverse vismigratieknelpunten**

In het verleden werden diverse watermolens aangelegd op de Grote Gete. Het verval dat ter hoogte van deze molens zo ontstond, vormt op meerdere plaatsen een knelpunt voor vissen die stroomopwaarts willen migreren.

Met behulp van studie bureau Sweco werkt VMM als waterbeheerder van Grote en Kleine Gete aan oplossingen zodat de Getes vanuit de Demer terug visoptrekbaar worden.

Het betreft volgende watermolens:

- Celismolen op Grote Gete te Hoegaarden



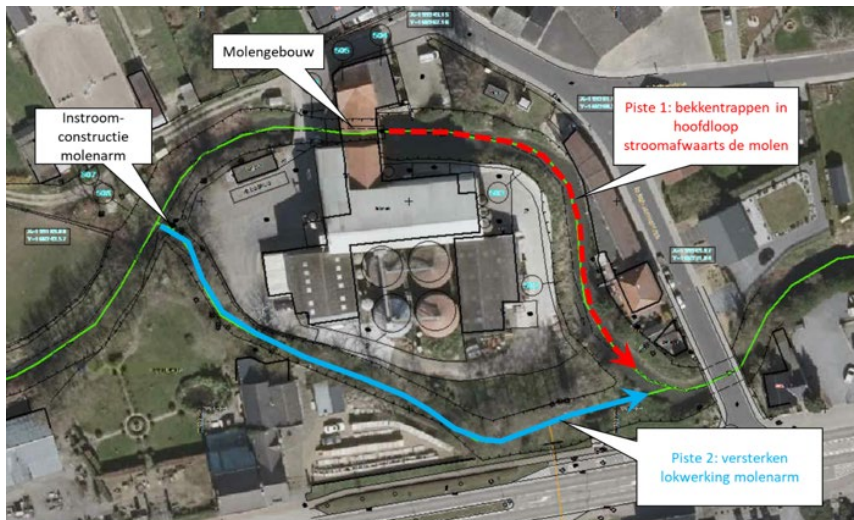
- molen van Bellekom op Grote Gete te Tienen



- molen op Grote Gete te Linter (Molenstraat)



- molen van Orsmaal op Kleine Gete



- molen van Pitsaer op Dormaalbeek te Landen



Situatieplan met aanduiding van mogelijke oplossingspistes

In 2022 organiseerde VMM, Bekkensecretariaat en het studie bureau een eerste terreinbezoek met de betrokkenen plaats, in **2023** werden **opmetingen** gedaan en **ontwerplannen uitgewerkt, berekend en gemodelleerd**. Deze plannen dienen echter verder **verfijnd te worden in de loop van 2024**.

➡ Structuurverbetering Melsterbeek-Galgestraat

Voor dit project van VMM en de gemeente Geetbets loopt er Sinds februari 2022 een studie uitgevoerd door het bureau SWECO.

➡ Openleggen van de Grote Gete ter hoogte van het Schip in Tienen

Actie [8A E 0432](#) (Openlegging van de Grote Gete ter hoogte van het Schip te Tienen) werd **in 2022 aanbesteed en is in 2023 in uitvoering**.

➡ Structuurherstel Dormaelbeek benedenstrooms

In het kader van de actie 'Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied van de Dormaelbeek, 1ste categorie in het kader van integraal project Getes-Melsterbeek' ([4B B 0299](#)) werd in 2022 het **vergunningdossier en bestek** voor hermeandering (ikv integraal project voor Zoutleeuw) opgemaakt, met **uitvoering in 2023**.

BEEK- EN VALLEIHERSTEL OP DE BOVENLOPEN VAN KLEINE GETE, GROTE GETE, GETE I EN II EN MELSTERBEEK

Voor het beek- en valleierherstel in de verschillende bovenstroomse gebieden (waterlopen 2de en 3de categorie) werkt het bekkensecretariaat samen met het strategisch project OnverGETelijk/ waterlandschap en met de verschillende waterbeheerders (Wateringen Grote Gete, Kleine Gete, Mene en Sint-Truiden) en het middenveld. Er worden ook een aantal acties voorbereid in het kader van de dienstopdracht Demer Zuid -Dijle-Zenne, die, met ondersteuning van VMM en de provincie Vlaams Brabant, door het studie bureau Sweeco voorstudies en voorontwerpen voorbereid voor specifieke projecten. Het betreft hier de projecten [4B B 0302](#) (afstroomgebied van de Grote Gete en Mene), [4B B 0324](#) (afstroomgebied van Gete I), [4B B 0300](#) (afstroomgebied van de Dormaelbeek), [4B B 0305](#) (afstroomgebied van de Kleine Gete), [4B B 0302](#) (afstroomgebied van de Grote Gete en Mene) en [4B B 0295](#) (afstroomgebied in de provincie Vlaams Brabant van de Melsterbeek).

➡ **Structuurherstel aan de samenvloeiing van Mene en Grote Gete in Tienen (stadsrandbos)**

De **Mene**, een onbevaarbare waterloop van 2de categorie in beheer bij de Watering de Mene, mondt net stroomafwaarts van de Getestraat uit in de Grote Gete maar is er over een lengte van ruim 260 m ingebuisd onder en langs de Getestraat. De Mene liep historisch gezien ter hoogte van de IJzerenmolen onder de stadswallen van Tienen. Deze waterloop is pas in de loop van vorige eeuw van locatie veranderd en loopt nu evenwijdig met de overblijfselen van de stadswalling naar de Getevallei. Ter hoogte van de oude molen van de Mulk kwam de waterloop in het alluvium van de Grote Gete. Ook de **Grote Gete** is na het uit gebruik nemen van de oude molensite van de Grote Gete aan de Mulk genormaliseerd. Tussen de Getestraat en het spoorwegtalud bestaat het landgebruik langs de linker oever van de Grote Gete uit akkers. In deze percelen zijn de contouren van een voormalige molensite en een afgesneden meander van de Grote Gete nog goed zichtbaar als een natte depressie.

De normalisatiewerken en de overwelving van de Mene hadden een bijzonder negatieve impact op de ecologische waarde van deze waterloop. De ecologische verbinding tussen de valleien van Grote Gete en Mene ging verloren. Behalve een noodzakelijke verbetering van de waterkwaliteit, dient de waterloop in een meer natuurlijke toestand hersteld te worden. Stad Tienen, OCMW Tienen, Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Strategisch Project Gete, VMM en Natuurpunt werken al enkele jaren samen rond het project voor het stadsrandbos te Tienen. Het nieuwe stadsrandbos aangeplant rond de oevers van de Grote Gete aan de wijk de Mulk net aan de stadsrand van Tienen. Naast de bebossing van landbouwgronden wordt er ook gewerkt aan een visie rond de Grote Gete levend door de stad en staan er verschillende inrichtingsprojecten voor de waterloop op stapel. De stad Tienen verwierf en kreeg de afgelopen jaren een aantal percelen in beheer ter hoogte van de noordelijke oeverzone van de Grote Gete tussen de Getestraat, de Mulkstraat en de spoorwegberm, aansluitend aan het bestaande stadsrandbos. In 2023 diende stad Tienen een subsidiedossier in (ikv projectoproep 'Levend water') voor herinrichting van deze verworven percelen. Een goede inrichting ervan zal in de toekomst een belangrijke rol spelen in het waterverhaal ter plaatse. Water op een gecontroleerde manier ruimte geven, zal de wateroverlast in de benedenstad verminderen. Het gebied wordt hierbij ingericht als een soort park, waarbij de Mene (2de cat.) een nieuwe bedding krijgt ongeveer volgens het historische verloop van de Grote Gete. Een plaatselijke verbreding ter hoogte van de vroegere woelkom van de watermolen dient als sedimentvang. Een dijkje langs de achtertuinen van de woningen van de Mulkstraat schermst deze af van de overstromingsvlakte van de Grote Gete.

Binnen het projectgebied dienen ook de mogelijkheden voor een betere waterconservering (verminderde drainage), reductie van sedimenttransport en waterberging (bufferen en vertraagd afvoeren van hemelwater, toelaten van overstromingen vanuit Mene en Grote Gete onderzocht te worden.



Te onderzoeken ingrepen ter hoogte van de samenvloeiing van de Mene en de Grote Gete

⇒ **Structuurherstel Mene in bedrijventerrein Grijpenveld in Tienen)**

In het kader van het dienstenbestek organiseerde het bekkensecretariaat **hiervoor in 2022 en 2023 overleg met alle betrokkenen**. Een **eerste voorstel** werd opgemaakt. Voorlopig wordt gekeken of de voorstellen kunnen meesporen met een RUP van POM Vlaams Brabant in hetzelfde gebied.

EROSIEBESTRIJDING

⇒ **Erosiebestrijding in het afstroomgebied van Mene en Schoorbroekbeek**

In 2022 vonden in het kader van [actie 8B A 0145](#) (Uitvoeren van erosiebestrijdingsmaatregelen in afstroomgebied van de Mene en de Schoorbroekbeek) erosiebestrijdingswerken plaats in Oorbeek - Diepedelle (Tienen) op 69 ha. Beheerovereenkomsten in het kader van erosiebestrijding werden afgesloten voor 13,71 ha.

⇒ **Erosiebestrijding in het afstroomgebied van Genovevabeek; de 's Hertogengracht en de Grote Gete + Borggracht**

In 2022 vonden in het kader van actie [8B A 0146](#) (Uitvoeren van erosiebestrijdingsmaatregelen in afstroomgebied van de Genovevabeek; de 's Hertogengracht en de Grote Gete + Borggracht)) erosiebestrijdingswerken plaats op 14,68 ha.

⇒ **Erosiebestrijding in het afstroomgebied van Genovevabeek; de 's Hertogengracht en de Grote Gete + Borggracht**

In 2022 werden in het kader van actie [8B A 0150](#) (Uitvoeren van erosiebestrijdingsmaatregelen in afstroomgebied van de St-Odulphusbeek, de Dormaalbeek en de Kleine Gete + Vloedgracht) beheerovereenkomsten in het kader van erosiebestrijding op 39,24 ha afgesloten.

⇒ **Afgewerkte ontwerpen erosiebestrijding**

In Linter: Afgewerkt ontwerp in de Ransbergstraat: bufferbekken (800 m³), aarden dam, grasstrook en buffergracht / GOP en in de Langstraat: houthakseldam, geleidende grachten, buffergracht (220 m³), grasstrook en bufferbekken (680 m³) / GOP, in Tienen: Tassinstraat: aarden dam, bufferbekken (1500 m³), grasstrook en dwarsrooster - 2022 / GOP en in Oorbeek-Diepelle (Tienen-Hoegaarden): bufferbekken (1075 m³), aarden dam, grasstrook, toegangsweg en geleidende gracht / GOP

GRENSOVERSCHRIJDEND OVERLEG

⇒ **Overleg op ... (zelf schrijven)**

In november 2023 vond overleg plaats tussen riool- en waterbeheerders in Wallonië en Vlaanderen met toelichting van volgende agendapunten:

Natuurlijke waterberging in de Dijlevallei opwaarts Leuven (VMM)

Studie 'Ruimte voor de Gete' (Bekkensecretariaat Demerbekken)

Bestaande en geplande overstromingsgebieden van de provincie Waals-Brabant in het afstroomgebied van Dijle en Gete (provincie Waals-Brabant)

Extra subsidies voor gemeenten voor projecten wateroverlast in Wallonië (SPW- PGRI)

Update geplande en recent uitgevoerde rioleringsprojecten Dijle- en Gete-afstroomgebied (InBW)

De reductiedoelen in het gebied van de Dijle en de Gete (VMM)

Life Riparias: stand van zaken (Contrat de Rivière Dyle-Gette en VMM)

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN

- ✎ - De soms erg versnipperde eigendomssituatie in het valleigebied (voornamelijk in privébezit) maakt het realiseren van een aaneengesloten groenblauwe corridor over grote afstand moeilijk. Ook de versnippering van bevoegdheden (vooral omtrent waterbeheer, maar ook over de sectoren heen) maakt het werken rond geïntegreerde projecten complex. Dit alles heeft tot resultaat dat er veel mankracht nodig is om tot gedragen realisaties te komen, wat niet wegneemt dat er zeer veel opportuniteiten voor realisaties met een grote kans op uitvoering, mits de nodige tijd, mensen en middelen.
- ✎ - Mankracht, tijd en middelen ontbreken om extra dossiers op te maken en uit te voeren.
- ✎ - Er ontbreekt een grondige analyse gekoppeld aan een modellering van het watersysteem in zijn geheel, van bron tot monding.
- ✎ Onzekerheid over mankracht in het project na het aflopen van het strategisch project.

Melsterbeek



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

De Melsterbeek is een aandachtsgebied klasse 4. Het gebied heeft de goede ecologische toestand bereikt in 2033 (of erna van zodra natuurlijk herstel heeft plaatsgevonden).



wateroverlast

Het overstromingsrisico (getroffen personen) wordt voor de Melsterbeek ingeschat als hoog. Overstromingen stroomopwaarts worden uiteraard mee bepaald door de mate waarin het watersysteem in dit gebied water infiltreert, vasthoudt en vertraagt. Het is duidelijk dat door de vele maatregelen, die Watering Sint-Truiden de afgelopen jaren bovenstrooms heeft uitgevoerd (in het kader van overstromings- en erosiebestrijding) hun effect hebben en bij waterpieken erger voorkomen. Tevens is het duidelijk dat er een sterke link bestaat tussen Melsterbeek en Gete I -II in het gebied waar beide waterlopen samenkomen.

Om zowel wateroverlast als waterschaarste te bestrijden is een benadering vanuit het hele watersysteem noodzakelijk, zoals voorgesteld in het rapport '[Weerbaar Waterland](#)'. Zie ook de gebiedsspecifieke bespreking, principes en acties in het [overstromingsrapport van het Demerbekken](#) naar aanleiding van de overstromingen van zomer 2021.



watertekort

De voorbije jaren maakte dit gebied, net zoals andere gebieden in het Demerbekken, kennis met ernstige verdroging. Ten opzichte van de rest van Vlaanderen is het droogteprobleem (vooral inzake het freatisch, ondiep grondwater) hier veel structureler (op momenten dat in Vlaanderen de meeste meetpunten terug normale gegevens hebben, blijven de meetpunten in dit gebied onder het normaal).

Het Demerbekken streeft ernaar om de principes van het integraal waterbeleid in elk project toe te passen, wat betekent dat in elke actie het verbeteren van waterkwaliteit, biodiversiteit en het aanpakken van droogte en wateroverlast maximaal moeten samengaan. Deze principes staan ook in de onder de hoofding 'wateroverlast' geciteerde rapporten 'overstromingsrapport Demerbekken 2021' en 'Weerbaar Waterland' (zie aldaar). Zie verder ook in de beschrijving van de acties.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Via het samenwerkingsverband land-en-water.be werken waterloopbeheerders en lokale besturen sinds 2002 samen aan een integraal land- én waterbeheer in het deelbekken van de Melsterbeek.

Meer info : www.land-en-water.be

📌 **Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken**

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

🔄 Beek- en valleierherstel voor de bovenloop van de Melsterbeek

Voor wat betreft de actie [4B B 0295](#) (Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied in de provincie Vlaams Brabant van de Melsterbeek, waterlopen 2de en 3de categorie) en [4B B 0296](#) (Beek- en valleierherstel voor het afstroomgebied in de provincie Limburg van de Melsterbeek, waterlopen 2de en 3de categorie) kunnen volgende deelacties worden vermeld, waarin 'land-en-water.be' ondersteunt en meewerkt.

- de strijd tegen de verdroging
- de creatie van groenblauwe netwerken
- oeverzones en waterberging

🔄 Strijd tegen de verdroging aan de bovenloop van de Melsterbeek

Voor wat de strijd tegen de verdroging neemt Watering Sint-Truiden de lead in volgende deelprojecten:

- Project “Water robuuste landbouwgebieden” ism provincie Limburg. Status : lopende. Einde : 2024 (aanvulling Karel volgt)
- Project “Fruitwater” ism fruittelers, Fluvius, Vito. Status : in uitvoering (2024)

🔄 Groenblauwe netwerken aan de bovenloop van de Melsterbeek

Voor de creatie van groenblauwe netwerken zorgt de Watering van Sint-Truiden voor volgende deelprojecten

- Project “Van Veemarkt naar blauwgroen Park – Sint-Truiden” waarbij waterloop (Cicindria) terug open gelegd wordt, ism stad Sint-Truiden. Status : gestart in 2022,, in uitvoering (zie verder in dit document)
- Project “Cicindriapark -Sint-Truiden” waarbij waterloop (Cicindria) terug open gelegd wordt, ism stad Sint-Truiden. Status : project uitgevoerd in 2023.

- Project “NTMB Berg op Zoom – Logebeek” in Sint-Truiden waarbij een deel van de Logebeek terug in open loop wort gelegd. Status : uitgevoerd in 2023.



Toestand vóór (mei 2018)

toestand tijdens werken (juni 2023)

De voorbije decennia werkte de Watering van Sint-Truiden aan het herwaarderen van verschillende beeklopen. In het kader van dit groenblauwe dooraderingsproject werd een deel van de Logebeek weer open gelegd.

In een eerste fase werd de overwelling van de Logebeek over +/- 50 m opgebroken. Vervolgens werd een grachtje, dat de leegloop van het gecontroleerd overstromingsgebied Staaïen vormt, vanaf de duiker onder de spoorweg in open loop verbonden met de Logebeek. Hierdoor wordt een overwelfde gracht van 300 m afgesneden en wordt een vismigratieknelpunt opgelost. Het wordt nu mogelijk voor de vissen om via de Logebeek en de overstromingszone Staaïen naar de Molenbeek te migreren. De vismigratieroute past binnen de natuurverbinding van het provinciaal ruimtelijk structuurplan en behalve het terug open leggen van de overwelfde Logebeek wordt er daarom een valleiontwikkelingsstrook langs de Logebeek ingericht. Verder werden de oeverzones van de Logebeek over een breedte van 10m geprofileerd (aanleg flauwere taluds en plasbermen) én vervolgens (in het najaar) aangeplant met streekeigen beplanting.



Voor de werken



Na de werken

➡ Oeverzones en natuurlijke waterbergingscapaciteit

Inzake oeverzones en natuurlijke waterbergingscapaciteit heeft Watering Sint-Truiden volgende deelacties op het programma staan:

- ➡ **Project “Herwaardering bron d’Oyebeek te Zepperen” ism stad Sint-Truiden.**
Status : opgestart in 2021, uitgevoerd in 2023.



Bestaande toestand bron



Ontworpen toestand bron



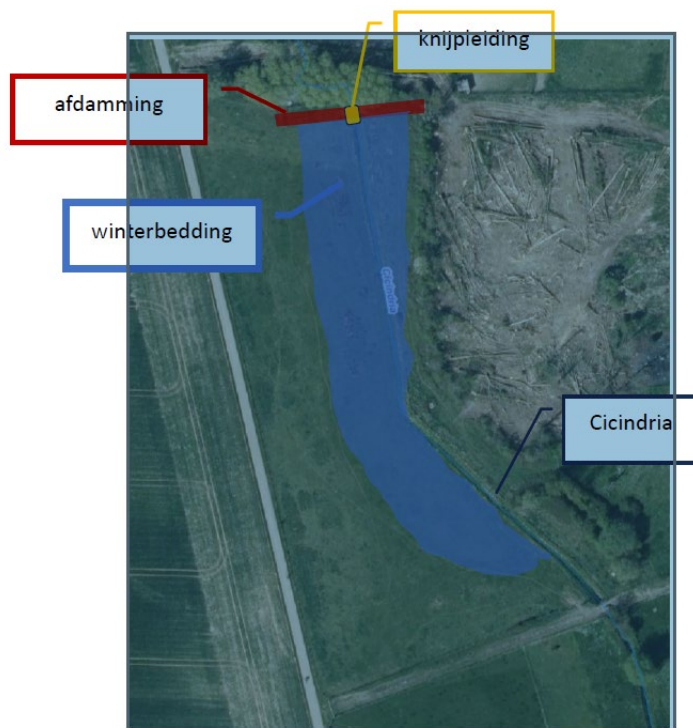
toestand na de werken

- Project “Ruimte voor water Cicindria te Jeuk (Gingelom)”. Status : uitgevoerd in 2023

Op de Cicindria(beek) te Jeuk heeft de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) in 2000 een kleinschalige waterbuffer aangelegd, net opwaarts van de voetbalplein (foto 1 en 2). Hierbij werd er langs de Cicindria een winterbedding aangelegd in een paardenweide. Ook werd de Cicindria er afgedamd om in de winterbedding water op te kunnen stuwten. De oorspronkelijke buffer van de VLM werkte door middel van een buis met een diameter van 500 mm die als knijpleiding fungeerde. Deze buis kon echter niet afgesloten worden. De buffercapaciteit van de oorspronkelijke waterbuffer bedroeg ongeveer 900 m³. Ervaring heeft geleerd dat deze buffer te vlug werd gevuld en vervolgens te snel overliep. Hierdoor trad dan afwaarts wateroverlast op in de buurt van de A. Moyaertsstraat en de Cicindriastraat (zoals in juni 2019: zie foto).



Het doel van dit project is om de oorspronkelijke buffervoorziening te optimaliseren door het bestaande winterbed om te vormen tot een gecontroleerde overstromingszone, de dwarsdijk te verhogen (0,25 tot 0,3 m) én deze dijk op de rechteroever door te trekken (foto 4, 5 en 6). De grond, nodig om de bestaande dijk op te hogen en door te trekken, wordt ter plaatse uitgegraven zodat de grondbalans van de werken nul is. Zo wordt het hele terrein optimaal benut. De buffercapaciteit van de uitgebreide maatregel bedraagt +/- 5.000 m³. Tijdens het noodweer van 25 augustus 2023 heeft de aangepaste buffer al onmiddellijk zijn dienst bewezen.



- Ruimte voor water Molenbeek optimalisatie stuw Halingen :opgestart in 2023, vermoedelijke uitvoering 2025.
- Integraal project “Melsterbeek – Galgestraat (Geetbets)” olv VMM. Status : lopende. Uitvoering ?
- Project “Ruimte voor water Molenbeek te Niel (Gingelom)”. Status : opge start, vermoedelijke uitvoering 2025/2026

➡ Erosiebestrijding in het afstroomgebied van de Melsterbeek

In het kader van de actie Erosiebestrijding in het afstroomgebieden van de Melsterbeek ([8B A 0129](#)) werden volgende projecten uitgevoerd en/of aanbesteed door 'Water &

- Project “Ruimte voor water Boenebeek te Montenaken (Gingelom). Status : lopende. Uitvoering waarschijnlijk in 2024 of 2025.
- Project “Hoe Zepperen waterrobuust maken ?” ism de stad Sint-Truiden. Status : voorstel overgemaakt aan stad in 2022.
- Project “Ruimte voor water Dorpsbeek te Grazen (Geetbets)”. Status : opgestart in 2023, vermoedelijke uitvoering 2025.
- Project “ Ruimte voor water op de Overbeek (Geetbets)”. Status : opgestart in 2023, vermoedelijke uitvoering 2025.
- Project “ Optimalisering GOG Bernissem”. Status : subsidiedossier goedgekeurd. Uitvoering in 2025.

Land' / Watering Sint-Truiden (zie tabel) (op basis van tabel Karel)

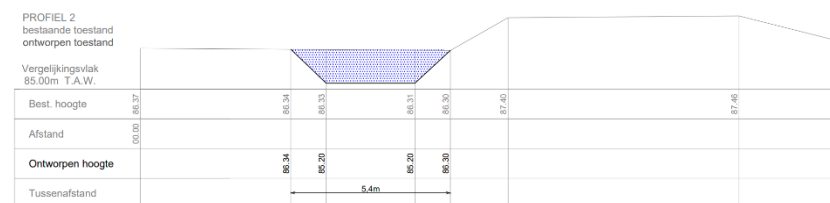
<u>Erosieprojecten:</u>	Gemeente/stad	Uitgevoerd in 2023	Aan te besteden / aanbesteding / in uitvoer
Aanleg erosiedam en erosiepoel in de Erberstraat	Sint-Truiden		X
Optimalisatie instroom naar bestaand bufferbekken in de Landenseweg te Halmaal	Sint-Truiden		X
Optimalisatie instroom naar bestaand bufferbekken in de Leeuwerweg te Halmaal	Sint-Truiden		X
Uitbreiding bestaande erosiepoel in de Ovelingenstraat te Gelinden	Sint-Truiden		X
Aanleg van water- en modderbufferende wegdrempel in de Sint-Truidenstraat	Gingelom	X	
Aanleg van water- en modderbufferende wegdrempel in de Wintboomstraat	Gingelom	X	
Aanleg van een erosiebuffer in de JL Vrankenstraat te Heiselt	Gingelom		X
Aanleg van een erosiebuffer in de Heiseltstraat	Gingelom		X
Verlenging erosieproject Boonen te Velm	Sint-Truiden		X
Aanleg van geleidende dam en erosiebuffer in Heiselt	Gingelom		X
Aanleg van water- en modderbufferende wegdrempel in de Waelenweg (zijweg Borgwormsesteenweg)	Sint-Truiden		X
Aanleg erosiedam Truilingenstraat te Muizen	Gingelom		X
Aankoop én uitbreiding bestaand erosieproject "Buvingen"	Gingelom		X
Aanleg erosiebuffer in Verkaveling Velmerlaan	Sint-Truiden		X
Wegaanpassing Velmerlaan om modderstromen te geleiden naar erosiebuffer in verkaveling (zie project hiervoor)	Sint-Truiden		X
.....			

groenblauwe zone rond de open te leggen Cicindria-beek. Er ontstaat een stedelijke groenzone die het stadspark met het Speelhof verbindt en een groene long vormt ter ondersteuning van geplande stadsontwikkelingsprojecten. De ontharding van de Veemarkt is een eerste deelproject in het verder openleggen en creëren van een groenblauwe ader die de binnenstad opnieuw met het omliggende landschap verbindt en inzet op het versterken van de kwaliteit van de trage verbindingen als alternatief voor gemotoriseerd verkeer. Initiatiefnemer is de Stad Sint-Truiden, in partnerschap met De Watering van Sint-Truiden,, provincie Limburg, VMM, Fluvius en Regionaal landschap Haspengouw Voeren

➡ Waterrobuuste landbouwgebieden

In samenwerking met de gemeente Gingelom en de stad Sint-Truiden, worden door de Watering van Sint-Truiden infiltratiezones aangelegd in bestaande erosiebuffers. Met deze ingrepen streven we naar meer waterrobuuste landelijke gebieden in de Provincie Limburg en een grotere waterbeschikbaarheid door (hemel)water langer op te houden én te laten infiltreren.

De uitvoering van deze ingrepen is onderdeel van het project 'Waterrobuuste landbouwgebieden' (LIM22/INV/01) dat door de droogtecoördinator van de provincie Limburg ingediend werd als plattelandspoor binnen PDPO III: Omgevingskwaliteit – Investerings. Op die manier draagt het project bij aan de programmadoelstelling "bevordering van sociale inclusie, armoedebestrijding en economische ontwikkeling in plattelandsgebieden, met bijzondere aandacht voor het stimuleren van plaatselijke ontwikkeling in plattelandsgebieden" in het kader van het Programma voor Plattelandontwikkeling in Vlaanderen - periode 2014 - 2020 (verordening (EU) nr.1305/2013 en wijzigingen).



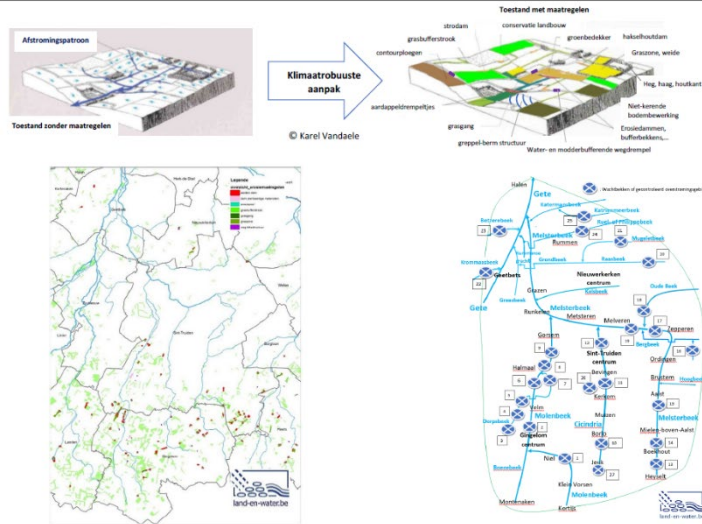
 uitgraving



Truiense veemarkt als groenblauwe missing link

De herinrichting van de Veemarktsite in Sint-Truiden voorziet een complete transformatie van het uitdovende slachthuis en de verharde randparking naar een stedelijke

Effect van klimaatrobuuste aanpak van bodemerosie & modder- en wateroverlast in het deelbekken van de Melsterbeek



Figuur 1 : overzicht erosiemaatregelen in het deelbekken van de Melsterbeek.

Figuur 2 : overzicht wachtbekkens en gecontroleerde overstromingsgebieden in het deelbekken van de Melsterbeek.

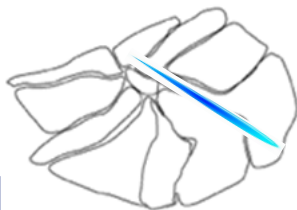
 land-en-water.be	Effect van mix van erosiebestrijdingsmaatregelen, wachtbekens én gecontroleerde overstromingszones tijdens noodweer op in het deelbekken van de Melsterbeek					
	Piekafvoer droge vallei of waterloop	Tijd tot bereiken piekafvoer in droge vallei of waterloop	Duur verhoogde afvoer in droge vallei of waterloop	Infiltratie toestroomgebied	Afvoercoëfficiënt toestroomgebied	Sedimenttransport in droge vallei of waterloop
Lokaal niveau (droge vallei, waterloop 3 ^{de} of 2 ^{de} categorie)	Matig tot sterke afname ^{1,2,5}	Matig tot sterke toename ^{1,2,5}	Matig tot sterke toename ^{1,2,5}	Matige toename bij kleine en matige regenbuien. Geen toename bij extreme buien ^{1, 2}	Matige afname bij kleine en matige regenbuien. Geen afname bij extreme buien ^{1, 2}	Sterke afname ^{1,2,3,4}
Boven lokaal niveau (waterloop 1 ^{ste} categorie)	Beperkte afname bij kleine tot matige regenbuien en geen effect bij extreme buien ⁷	Sterke toename ⁵	Sterke toename ⁵	Matige toename bij kleine en matige regenbuien. Geen toename bij extreme buien ⁷	Matige afname bij kleine en matige regenbuien. Geen afname bij extreme buien ⁷	Matig tot sterke afname ^{1,5,6}

1. Vandeale, K., Evrard, O., Swerts, T., Lammen, J., Priemen, P., van Wesemael, B., De Vrieze, M., 2009. [Runoff and sediment response to erosion control measures in a 3v40 ha cultivated catchment \(Belgium\)](#). Geophysical Research Abstracts, Vol. 11, EGU2009-7811, 2009 EGU General Assembly 2009
2. Evrard, O., Vandeale, K., Van Wesemael, B., Bielders, C., 2008. [A grassed waterway and earthen dams to control muddy floods from a cultivated catchment of the Belgian loess belt](#). Geomorphology.
3. Boardman, J., Vandeale, K., 2019. [Managing muddy floods: Balancing engineered and alternative approaches](#). Journal of Flood Risk Management, 1-10. [Vlaamse Milieumaat \(2021\). *Begeleiding van overstromingswaterlopen*. 2020](#)
4. Waarnemingen meetstations VMV in de de Huelen Gracht (droge vallei), de Molenebek te Velm en de Melsterbeek te Rummen ([www.watinfo.be](#)).
5. [Dronbeelden VMV](#) van samenvoelingsgebied Gede en Melsterbeek tijdens overstromingen van juni en juli 2021.
6. Info Team Hydrologie oost van Vlaamse Milieumaatcampij.

KNELPUNTEN, AANDACHTSPUNTEN, UITDAGINGEN



Albertkanaal



DE TOESTAND DIE WE WILLEN BEREIKEN



waterkwaliteit

Het Albertkanaal is Kies een item.



wateroverlast

Albertkanaal en watersysteem van het Demerbekken hebben weinig connectie met elkaar. Enkele kleinere beekjes komen uit in het Albertkanaal, maar grosso modo vormt het Albertkanaal een soort 'watersnelweg' tussen Luik en Antwerpen, die vooral onder invloed staat van het water van de Maas.



watertekort

Albertkanaal en watersysteem van het Demerbekken hebben weinig connectie met elkaar. Enkele kleinere beekjes komen uit in het Albertkanaal, maar grosso modo vormt het Albertkanaal een soort 'watersnelweg' tussen Luik en Antwerpen, die vooral onder invloed staat van het water van de Maas. In periodes van watertekort heeft een gebrek aan water uiteraard ook gevolgen voor de scheepvaart. De Vlaamse Waterweg voert hieromtrent dan ook de nodige projecten uit.



waterbeleving

In de geest van het integraal waterbeleid proberen we in elke actie de aspecten waterbeleving, educatie en communicatie een belangrijke plaats te geven in elke actie. Door de sterke samenwerking van bekkensecretariaat en regionale landschappen (dikwijls in het kader van waterlandschaps- of strategische projecten) wordt dit ook heel concreet. . Zie verder ook bij de bespreking van de acties. Veel hangt af van de beschikbaarheid van mensen en middelen om deze 'finishing touch' ook op een goede manier waar te maken op actieniveau.



Meer info: bekkenspecifiek deel Demerbekken

SAMEN WERKEN WE AAN WATER

Inzake het Albertkanaal bestaat er geen specifieke gebiedswerking. Het kanaal staat ook los van het watersysteem van het Demerbekken.



Meer info: bekkenwebsite Demerbekken en bekkenspecifiek deel Demerbekken

HET ENGAGEMENT VAN DE PARTNERS

🔄 Nieuwe pompinstallatie op het Albertkanaal in Genk zorgt voor waterbesparing

Sluizen gebruiken veel water. Pompinstallaties aan sluizen pompen het gebruikte water op zodat het gerecupereerd kan worden. Daarom investeert de Vlaamse Waterweg in bijkomende pompinstallaties op het Albertkanaal, onder meer ter hoogte van de sluis in Genk. De installatie zorgt voor een halvering van het watergebruik in droge perioden. Bovendien is ze gekoppeld aan een waterkrachtcentrale waardoor ze in natte perioden energie kan produceren. In het kader van de actie rond het realiseren van gecombineerde pompinstallaties-waterkrachtcentrales op het Albertkanaal ([3 A 0024](#)) werd in **2022** de werf in Diepenbeek voorlopig opgeleverd en de installatie in gebruik genomen. **Startdatum voor de aanvang van de werf in Genk is zomer van 2023.**



Pompinstallatie Albertkanaal in Genk



DEMERBEKKEN